

Vergaderjaar 2012–2013

33 400 X

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2013

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

Het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt, omdat het zonder meer instemmend luidt/uitsluitend opmerkingen van redactionele aard bevat (artikel 26, vijfde lid, van de Wet op de Raad van State).

Inhoudsopgave

Voorstel van wet

Begrotingstaat

	blz.
A. Artikelsgewijze toelichting bij het begrotingswetsvoorstel	3
B. Begrotingstoelichting	4
1. Leeswijzer	7
2. Het beleid	10
2.1 De beleidsagenda 2013	10
2.2 De beleidsartikelen	23
2.2.1. Beleidsartikel 1 Inzet	23
2.2.2. Beleidsartikel 2 Taakuitvoering zeestrijdkrachten	32
2.2.3. Beleidsartikel 3 Taakuitvoering landstrijdkrachten	35
2.2.4. Beleidsartikel 4 Taakuitvoering luchstrijdkrachten	38
2.2.5. Beleidsartikel 5 Taakuitvoering marechaussee	41
2.2.6. Beleidsartikel 6 Investerings krijgsmacht	44
2.2.7. Beleidsartikel 7 Ondersteuning krijgsmacht door Defensie Materieel Organisatie	57
2.2.8. Beleidsartikel 8 Ondersteuning krijgsmacht door Commando DienstenCentra	59
2.3 De niet-beleidsartikelen	61
2.3.1. Niet-beleidsartikel 9 Algemeen	61
2.3.2. Niet-beleidsartikel 10 Centraal apparaat	63

2.3.3.	Niet-beleidsartikel 11 Geheime uitgaven	67
2.3.4.	Niet-beleidsartikel 12 Nominaal en onvoorzien	68
3.	Baten-lastendiensten	69
3.1.	Defensie Telematica Organisatie	69
3.2.	Dienst Vastgoed Defensie	73
3.3.	Paresto	78
4.	Bijlagen	82
4.1.	Volumes per rang en schaal defensiebreed	82
4.2.	Verdiepingshoofdstuk	84
4.3.	Overzichtsconstructie uitgaven veteranen en uitgaven zorg en nazorg	90
4.4.	Overzicht Cyber	94
4.5.	Overzicht Subsidies	96
4.6.	Overzicht Evaluaties	98
4.7.	Toezichtrelaties en ZBO/RWT's	99
4.8.	Moties en toezeggingen	100
4.9.	Lijst van afkortingen	106

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETS- VOORSTEL

Wetsartikel 1 (begrotingsstaat ministerie)

De begrotingsstaten die deel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld. Het wetsvoorstel strekt ertoe om de begrotingsstaat van het ministerie van Defensie voor het jaar 2013 vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor het jaar 2013. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota 2013.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten voor het jaar 2013 vastgesteld. De in de begroting opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze Memorie van Toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

Wetsartikel 2 (begrotingsstaat baten-lastendiensten)

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de baten en lasten en de kapitaaluitgaven en -ontvangsten van de baten-lastendiensten Defensie Telematica Organisatie (DTO), Dienst Vastgoed Defensie (DVD) en Paresto voor het jaar 2013 vastgesteld.

De in die begrotingen opgenomen begrotingsartikelen worden toegelicht in onderdeel B (begrotingstoelichting) van deze Memorie van Toelichting en wel in de paragraaf inzake de diensten die een baten-lastenstelsel voeren.

De Minister van Defensie,
J. S. J. Hillen

B. BEGROTINGSTOELICHTING

	blz.
1. LEESWIJZER	7
2. HET BELEID	10
2.1. De beleidsagenda 2013	10
<i>Financiële gevolgen van defensiebeleid</i>	<i>18</i>
<i>Inzetbaarheidsdoelstellingen tot 2015</i>	<i>19</i>
<i>Overzicht beleidsdoorlichtingen</i>	<i>21</i>
2.2. De beleidsartikelen	23
2.2.1. Inzet – beleidsartikel 1	23
<i>Algemene doelstelling</i>	<i>23</i>
<i>Rol en verantwoordelijkheid minister</i>	<i>23</i>
<i>Beleidswijzigingen</i>	<i>25</i>
<i>Budgettaire gevolgen van beleid en budgetflexibiliteit</i>	<i>26</i>
<i>Toelichting op de financiële instrumenten</i>	<i>26</i>
2.2.2. Taakuitvoering zeestrijdkrachten – beleidsartikel 2	32
<i>Algemene doelstelling</i>	<i>32</i>
<i>Rol en verantwoordelijkheid minister</i>	<i>32</i>
<i>Beleidswijzigingen</i>	<i>33</i>
<i>Budgettaire gevolgen van beleid en budgetflexibiliteit</i>	<i>33</i>
<i>Toelichting op de financiële instrumenten</i>	<i>33</i>
2.2.3. Taakuitvoering landstrijdkrachten – beleidsartikel 3	35
<i>Algemene doelstelling</i>	<i>35</i>
<i>Rol en verantwoordelijkheid minister</i>	<i>35</i>
<i>Beleidswijzigingen</i>	<i>36</i>
<i>Budgettaire gevolgen van beleid en budgetflexibiliteit</i>	<i>36</i>
<i>Toelichting op de financiële instrumenten</i>	<i>36</i>
2.2.4. Taakuitvoering luchstrijdkrachten – beleidsartikel 4	38
<i>Algemene doelstelling</i>	<i>38</i>
<i>Rol en verantwoordelijkheid minister</i>	<i>38</i>
<i>Beleidswijzigingen</i>	<i>39</i>
<i>Budgettaire gevolgen van beleid en budgetflexibiliteit</i>	<i>39</i>
<i>Toelichting op de financiële instrumenten</i>	<i>39</i>
2.2.5. Taakuitvoering marechaussee – beleidsartikel 5	41
<i>Algemene doelstelling</i>	<i>41</i>
<i>Rol en verantwoordelijkheid minister</i>	<i>41</i>
<i>Beleidswijzigingen</i>	<i>42</i>
<i>Budgettaire gevolgen van beleid en budgetflexibiliteit</i>	<i>43</i>
<i>Toelichting op de financiële instrumenten</i>	<i>43</i>
2.2.6. Investerings krijgsmacht – beleidsartikel 6	44
<i>Algemene doelstelling</i>	<i>44</i>
<i>Rol en verantwoordelijkheid minister</i>	<i>44</i>
<i>Beleidswijzigingen</i>	<i>44</i>
<i>Budgettaire gevolgen van beleid en budgetflexibiliteit</i>	<i>45</i>

	<i>Toelichting op de financiële instrumenten</i>	45
2.2.7.	Ondersteuning krijgsmacht door Defensie Materieel Organisatie – beleidsartikel 7	57
	<i>Algemene doelstelling</i>	57
	<i>Rol en verantwoordelijkheid minister</i>	57
	<i>Beleidswijzigingen</i>	57
	<i>Budgettaire gevolgen van beleid en budgetflexibiliteit</i>	57
	<i>Toelichting op de financiële instrumenten</i>	58
2.2.8.	Ondersteuning krijgsmacht door Commando Diensten- Centra – beleidsartikel 8	59
	<i>Algemene doelstelling</i>	59
	<i>Rol en verantwoordelijkheid minister</i>	59
	<i>Beleidswijzigingen</i>	59
	<i>Budgettaire gevolgen van beleid en budgetflexibiliteit</i>	59
	<i>Toelichting op de financiële instrumenten</i>	60
2.3.	De niet-beleidsartikelen	61
2.3.1.	Algemeen – niet-beleidsartikel 9	61
	<i>Algemene doelstelling</i>	61
	<i>Budgettaire gevolgen</i>	61
2.3.2.	Centraal Apparaat – niet-beleidsartikel 10	63
	<i>Algemene doelstelling</i>	63
	<i>Bedrijfsvoering</i>	63
	<i>Budgettaire gevolgen</i>	63
2.3.3.	Geheime uitgaven – niet-beleidsartikel 11	67
2.3.4.	Nominaal en onvoorzien – niet-beleidsartikel 12	68
3.	BATEN-LASTENDIENSTEN	69
3.1.	Defensie Telematica Organisatie (DTO)	69
3.2.	Dienst Vastgoed Defensie (DVD)	73
3.3.	Paresto	78
4.	BIJLAGEN	82
4.1.	Volumes per rang en schaal defensiebreed	82
4.2.	Verdiepingshoofdstuk	84
4.3.	Overzichtsconstructie uitgaven veteranen en uitgaven zorg en nazorg	90
4.4.	Overzicht Cyber	94
4.5.	Overzicht Subsidies	96
4.6.	Overzicht Evaluaties	98

4.7.	Toezichtrelaties en ZBO/RWT's	99
4.8.	Moties en toezeggingen	100
4.9.	Lijst van afkortingen	106

1. LEESWIJZER

Groeiparagraaf

Op 20 april 2011 is de Tweede Kamer akkoord gegaan met een aanpassing van de presentatie van de Rijksbegroting onder de naam «Verantwoord Begroten» (Kamerstuk 31 865, nr. 26). In de begroting 2012 zijn reeds belangrijke wijzigingen doorgevoerd, onder meer als gevolg van «Verantwoord Begroten». Het betreft de volgende wijzigingen:

- De tabellen budgettaire gevolgen zijn ingedeeld naar financiële instrumenten conform de definities in de Rijksbegrotingsvoorschriften. Vooral het instrument «opdracht» wordt veelvuldig gebruikt, omdat dit instrument goed aansluit bij de activiteiten binnen Defensie. In de kolommen 2011 en 2012 is de indeling van de begroting 2012 gehandhaafd.
- Er is een koppeling gemaakt tussen de tabellen budgettaire gevolgen en de toelichtingen.
- Daarnaast is conform mijn toezegging aan de Kamer een Centraal Investeringsartikel opgenomen. Hieronder vallen de investeringen uit beleidsartikel 7 Defensie Materieel Organisatie (voorheen beleidsartikel 25) en beleidsartikel 8 Commando DienstenCentra (voorheen beleidsartikel 26), Investerings voor Wetenschappelijk Onderzoek en Navo-bijdragen uit niet-beleidsartikel 9 Algemeen (voorheen niet-beleidsartikel 90).
- Oefen- en uitzendtoelagen zijn in de begroting 2013 als onderdeel van respectievelijk gereedstelling en inzet opgenomen onder de programma-uitgaven. Voor de begroting 2014 zullen deze toelagen in lijn met andere departementen worden gepresenteerd als apparaats-uitgaven dan wel programma-uitgaven, conform de rijksbrede definities.

In een afzonderlijke brief wordt gerapporteerd over de voortgang van de maatregelen uit de beleidsbrief van 7 april 2011. Dit gebeurt aan de hand van *key performance indicators* zoals die zijn vermeld in de jaarrapportage over 2011 (Kamerstuk 33 240 X, nr. 1).

Beleidsartikelen

In beleidsartikel 1 Inzet wordt de inzet van de krijgsmacht verantwoord. Dit betreft de bijdragen van Defensie aan crisisbeheersingsoperaties, contributies aan *common funded* Navo- en EU-operaties, inzet voor nationale en koninkrijkstaken en overige inzet. Het artikel is uitgebreid met een overzicht voor de structurele inzet die in andere beleidsartikelen is verantwoord, bijvoorbeeld door de Kmar, de EODD en de Kustwachten. In de beleidsartikelen 2 tot en met 5 wordt de taakuitvoering geraamd voor zeestrijdkrachten, landstrijdkrachten, luchstrijdkrachten, de marechaussee en de aan hen gemandateerde inzet, voor zover deze niet valt onder artikel 1.

In beleidsartikel 6 zijn de investeringen opgenomen voor de krijgsmacht, te weten investeringen voor materieel, infrastructuur, ICT, wetenschappelijk onderzoek en bijdragen aan de Navo-investeringen. Daarnaast zijn de verkoopopbrengsten voor afstoting van materieel en infrastructuur in dit beleidsartikel opgenomen.

In de beleidsartikelen 7 Ondersteuning door Defensie Materieel Organisatie en 8 Ondersteuning door Commando DienstenCentra zijn de uitgaven en verplichtingen geraamd voor de ondersteunende en dienstverlenende defensieorganisaties.

In het niet-beleidsartikel 9 Algemeen worden de niet specifiek aan een defensieonderdeel toe te wijzen programma-uitgaven opgenomen. In

Leeswijzer

niet-beleidsartikel 10 worden de uitgaven ten behoeve van het centrale apparaat van Defensie begroot, waaronder voor de Bestuursstaf en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD), alsmede pensioenen en wachtgelden.

Ten slotte worden in de niet-beleidsartikelen 11 en 12 de Geheime uitgaven opgenomen en de ramingen voor Nominaal en onvoorzien.

In de onderstaande tabel staan de oude en nieuwe artikelindeling weergegeven.

Indeling begroting 2012	Indeling begroting 2013	Opmerkingen
Beleidsartikel 20 Inzet	Beleidsartikel 1 Inzet	
Beleidsartikel 21	Beleidsartikel 2	
Commando zeestrijdkrachten	Taakuitvoering zeestrijdkrachten	
Beleidsartikel 22	Beleidsartikel 3	
Commando landstrijdkrachten	Taakuitvoering landstrijdkrachten	
Beleidsartikel 23	Beleidsartikel 4	
Commando luchtstrijdkrachten	Taakuitvoering luchtstrijdkrachten	
Beleidsartikel 24	Beleidsartikel 5	
Commando Koninklijke marechaussee	Taakuitvoering marechaussee	
	Beleidsartikel 6	
	Investeringen krijgsmacht	Samengesteld uit: ba: 25 Investerings- en verkoopopbrengsten materieel ba: 26 Investerings- en verkoopopbrengsten ICT en Infrastructuur nba: 90 Wetenschappelijk onderzoek en Navo-bijdragen
Beleidsartikel 25	Beleidsartikel 7	
Defensie Materieel Organisatie	Ondersteuning door Defensie Materieel Organisatie	
Beleidsartikel 26	Beleidsartikel 8	
Commando DienstenCentra	Ondersteuning door Commando DienstenCentra	
Niet-beleidsartikel 70	Niet-beleidsartikel 11	
Geheime uitgaven	Geheime uitgaven	
Niet-beleidsartikel 80	Niet-beleidsartikel 12	
Nominaal en onvoorzien	Nominaal en onvoorzien	
Niet-beleidsartikel 90 Algemeen	Niet-beleidsartikel 9 Algemeen	
Niet-beleidsartikel 91	Niet-beleidsartikel 10	
Centrale Apparaatsuitgaven	Centrale Apparaatsuitgaven	

Overig

Ook worden in de begroting de ramingen voor de baten-lastendiensten Defensie Telematica Organisatie (onderdeel van het *Joint IV* Commando), de Dienst Vastgoed Defensie (divisie Vastgoed en Beveiliging) en Paresto (divisie Facilitair en Logistiek) weergegeven. Daarnaast is in de bijlagen informatie opgenomen over de uitgaven voor veteranen en de uitgaven voor zorg en nazorg.

De begroting van het ministerie van Defensie is ook digitaal beschikbaar op de website www.rijksbegroting.nl. Om de toegankelijkheid verder te vergroten zijn in de digitale versie, waar mogelijk, hyperlinks aangebracht naar de achterliggende documenten.

Defensie Materieelprojectenoverzicht (MPO)

Zoals gebruikelijk ontvangt de Kamer op Prinsjesdag het MPO. Hierin wordt per project meer gedetailleerde informatie gegeven dan in de begroting. Zo wordt duidelijk gemaakt wat de relatie is met het defensiebeleid en wat de samenhang is met andere projecten. In het MPO zijn de lopende en de geplande strategische materieelprojecten opgenomen met een financiële omvang van meer dan € 25 miljoen, evenals politiek

Leeswijzer

gevoelige projecten. Daarnaast wordt ingegaan op af te stoten materieel. In deze begroting worden daarom alleen de grotere wijzigingen op de projecten verder toegelicht.

Defensie Industrie Strategie

In het jaarverslag van 2011 is gemeld dat de Defensie Industrie Strategie (DIS) is uitgevoerd en dat het bijbehorend instrumentarium is ingevoerd in de defensieorganisatie. Defensie zal de DIS, in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I), evalueren en actualiseren.

2. HET BELEID

Gezien de demissionaire status van het kabinet dat deze begroting opstelt, is gekozen voor een sobere invulling van de beleidsagenda 2013 waarbij wordt ingegaan op de relevante ontwikkelingen die de begroting in financiële zin raken. In de artikelen wordt, zoals in andere jaren, de relevante financiële en beleidsinformatie vermeld die samenhangt met de voorgenomen uitgaven.

2.1 DE BELEIDSAGENDA 2013

Inleiding

De grootscheepse veranderingen van Defensie gaan in 2013 het derde jaar in. Zoals voorzien leiden de bezuinigingen en ombuigingen waartoe in 2011 is besloten tot onzekerheid onder het personeel en tot een verminderde gereedheid van onderdelen van de krijgsmacht. De uitvoering van alle maatregelen in de beleidsbrief *Defensie na de kredietcrisis* van 8 april 2011 (Kamerstuk 32 733, nr. 1) zal zeker vier jaar in beslag nemen. In die jaren zullen de bezuinigingen waartoe door het kabinet-Rutte is besloten, worden uitgevoerd en moet de krijgsmacht op orde worden gebracht. Defensie gaat daarvoor in 2012 en ook 2013 door een dal. Zoals toegezegd in het jaarverslag over 2011 (Kamerstuk 33 240-X, nr. 1) ontvangt u een afzonderlijke brief bij de begroting en het jaarverslag over de uitvoering van de maatregelen uit de beleidsbrief aan de hand van *key performance indicators*.

In 2012 zijn de voorbereidingen getroffen voor de reorganisaties waarmee de krijgsmacht substantieel kleiner wordt. Ongeveer 12 000 banen verdwijnen en vanaf 2013 zullen naar schatting ongeveer 6 000 medewerkers Defensie al dan niet gedwongen moeten verlaten. De krijgsmacht zal onvermijdelijk aan gevechtskracht inboeten, in kwalitatief en kwantitatief opzicht, en de inzetbaarheid en het voortzettingsvermogen zullen afnemen. Eenheden verdwijnen en materieel en defensielocaties worden afgestoten. Voor defensiemedewerkers, op wie in voorbereiding op en in missies van de krijgsmacht en in het kader van de reorganisatie een groot beroep wordt gedaan, is 2013 een moeilijk jaar. Zij verdienen des te meer waardering voor de grote inspanningen die zij in het belang van onze veiligheid en welvaart blijven leveren.

Ondanks de zware tijd voor Defensie is de Krijgsmacht nationaal en internationaal veelvuldig actief. Zo wordt bijzondere onderwaterzoekcapaciteit ingezet voor bomverkenningen voorafgaande aan grote publieke evenementen. Deze capaciteit is in augustus ook ingezet bij de zoektocht naar een verdronken man. In augustus zijn verder vier specialistische Search Teams ingezet om verborgen geld, wapens en explosieven op te sporen. Zij hebben grote hoeveelheden geld gevonden die vermoedelijk door illegale activiteiten zijn verkregen. In de afgelopen jaren heeft Defensie schepen, onderzeeboten en een onbemand vliegtuig ingezet tegen piraterij. Ook beschermde Defensie met militaire beveiligingsteams (VPD's) onder Koninkrijksvlag varende koopvaardij schepen en humanitaire transporten. Deze inzet wordt in 2013 voortgezet.

Zoals in de beleidsbrief van 8 april 2011 is uiteengezet, bezuinigt Defensie in 2013 € 529 miljoen en herschikt zij nog eens € 178 miljoen om achterstanden op verschillende terreinen in te lopen. Het in mei 2012 overeengekomen begrotingsakkoord resulteert voor Defensie in een extra taakstelling van € 84 miljoen vanaf 2013. Deze taakstelling is verwerkt op

niet-beleidsartikel 12 Nominaal en onvoorzien. Het saldo op dit artikel blijft positief. Om de huidige reorganisatie niet te verstoren wordt deze taakstelling met maatregelen ingevuld in de begroting 2014. Zoals voorzien in de beleidsbrief komt een deel van de bezuinigingen ten laste van het investeringsbudget dat daardoor fors kleiner is geworden. Het investeringspercentage ligt onder de 20 en komt in 2013 naar verwachting uit op 15,5. Met het verkleinde investeringsbudget werkt Defensie aan de toekomst van de krijgsmacht en investeert zij in nieuwe technieken en wapensystemen, zoals de onbemande luchtsystemen en de verdediging tegen ballistische raketten. Dergelijke intensiveringen zijn van groot belang voor de toekomst van de krijgsmacht en van de nationale veiligheid. Defensienetwerken worden permanent aangevallen en (het aantal pogingen tot) digitale spionage neemt toe. Defensie versterkt de cybercapaciteiten om de permanente aanvallen op de defensienetwerken te kunnen blijven weerstaan en digitale spionage te bestrijden. Ook wordt de capaciteit voor het vergaren van inlichtingen in het digitale domein vergroot en worden de eerste stappen gezet op weg naar een volwaardige militaire capaciteit voor de uitvoering van cyberoperaties.

De Nederlandse defensie-inspanning moet voorts nadrukkelijk in een internationale context worden beoordeeld. In het licht van de aanhoudende druk op defensiebudgetten en de afnemende bereidheid van de Verenigde Staten om de Europese bondgenoten bij te staan, is internationale militaire samenwerking de enige manier om de militaire slagkracht op peil te houden. Nederland loopt daarbij voorop, zowel in de samenwerking tussen landen als binnen de NAVO en de EU en tussen beide organisaties. Illustratief zijn de nauwe marinesamenwerking met België en met het Verenigd Koninkrijk, de hechte relaties tussen de Duitse en Nederlandse landmacht en de verbondenheid van de Nederlandse met de Amerikaanse luchtmacht. Aanvullende afspraken – te land, ter zee en in de lucht – zijn in de maak met België, Duitsland en Noorwegen. Deze samenwerking is echter alleen mogelijk als partners afspraken nakomen en is derhalve niet vrijblijvend. Bij de totstandkoming van initiatieven gaat de kost bovendien voor de baat uit.

Inzetbaarheid en inzet

Inzetbaarheid

Ondanks de ingrijpende veranderingen kan in 2013 een beroep worden gedaan op de krijgsmacht om de belangen van het Koninkrijk der Nederlanden en de internationale rechtsorde zo nodig gewapenderhand te verdedigen. De inzetbaarheidsdoelstellingen in deze beleidsagenda maken duidelijk dat, in het licht van de grote veranderlijkheid van de internationale veiligheidssituatie, het streven naar een veelzijdig inzetbare krijgsmacht overeind staat. Als gevolg van de grootscheepse reorganisatie bij Defensie die met de beleidsbrief in gang is gezet, is de krijgsmacht ook in 2013 echter verminderd inzetbaar. Vanwege instandhoudingsprogramma's en modificaties is de beschikbaarheid bij het Commando Zeestrijdkrachten (CZSK) van onderzeeboten, M-fregatten en hydrografische opnemingsvaartuigen tijdelijk iets lager. De gereedstellingsdoelen van de eenheden van het Commando landstrijdkrachten (CLAS) zijn voor 2013 aangepast. Door de verstrekende reorganisaties en de implementatie van nieuwe materieelsystemen is het aantal gereed gestelde pantserinfanterie-eenheden tijdelijk lager. De eenheden van het CLAS zijn in 2014 naar verwachting weer op sterkte. In de gereedstellingsdoelen voor de eenheden van het Commando luchtstrijdkrachten (CLSK) is rekening gehouden met tekorten aan materieellogistiek personeel en

van reservedelen. Ook de beschikbaarheid van de NH-90 helikopter zal in 2013 nog beperkt zijn. De inzetbaarheid van de eenheden van de Koninklijke marechaussee (Kmar) is in 2013 op hoofdlijnen gelijk aan die in voorgaande jaren.

Internationale operaties en crisisbeheersing

In 2013 blijft Defensie deelnemen aan de Geïntegreerde Politietrainingsmissie in Afghanistan. De Nederlandse missie bestaat onder meer uit een *Police Training Group*, civiele politieagenten bij de EUPOL-missie en *rule of law*-deskundigen in Kaboel en Kunduz. Door de gezamenlijke inzet van politiepersoneel, civiele experts, marechaussees en andere militairen verricht Nederland een wezenlijke inspanning met het trainen en begeleiden van de Afghaanse civiele politie en het versterken van de justitiële keten. Daarmee wordt gewerkt aan de verbetering van het functioneren van de Afghaanse rechtsstaat. Verder wordt de inzet van de *Air Task Force* met vier F-16 jachtvliegtuigen in 2013 voortgezet en dat geldt ook voor de Nederlandse bijdrage aan ISAF-staven.

Nederland heeft de afgelopen jaren verschillende capaciteiten ingezet in de strijd tegen piraterij, via de Navo- en EU-piraterijbestrijdingsoperaties *Ocean Shield* en *Atalanta*. Het Navo- en EU-mandaat van beide operaties is verlengd tot eind 2014 en Nederland zal daarom bezien op welke wijze de bijdrage aan deze missies in 2013 kan worden voortgezet. De Kamer zal daarover nog nader worden geïnformeerd in een artikel 100-brief.

Momenteel bevinden de voorbereidingen voor de regionale maritieme capaciteitsopbouwmissie van de EU voor Somalië en omliggende landen in de Hoorn van Afrika en de Westelijke Indische Oceaan zich in de afrondende fase. De missie, met een hoofdkwartier in Djibouti, gaat in 2012 van start. Nederland is voornemens een bijdrage te leveren aan deze missie en zal de Kamer hier separaat over informeren. Met de opbouw en training van de maritieme capaciteiten in de Hoorn van Afrika zijn landen in de toekomst beter in staat hun eigen kustwateren tegen piraterij te beschermen. Voor 2013 wordt voorts rekening gehouden met de inzet van militaire *Vessel Protection Detachments* (VPD's) ter bescherming van de Nederlandse koopvaardij tegen piraterij in het risicogebied rond de Hoorn van Afrika. Op grond van de ervaringen in 2011 en 2012 is de aanvraagtermijn voor de inzet van een VPD verkort en is de door reders te betalen bijdrage verlaagd. Gelet hierop is rekening gehouden met een groeiend aantal VPD's dat wordt ingezet.

Op het Afrikaanse continent worden in 2013 militairen in verschillende functies ingezet in de VN-operatie *United Nations Mission in South Sudan* (UNMISS). Deze operatie heeft tot doel de Zuid-Soedanese overheid te ondersteunen bij de vredesconsolidatie, conflictpreventie en -beheersing, de bescherming van burgers, de opbouw van de veiligheid- en justitie-sector en de ontwikkeling van de rechtsstaat.

De krijgsmacht zal ook in 2013 eenheden gereed hebben voor de snelle reactiemacht van de Navo – de *Nato Response Force* (NRF). Het betreft een mijnenjager (twee maal drie maanden), acht F-16's gedurende het gehele jaar, een brigadehoofdkwartier, een gemechaniseerd infanteriebatljon, een geniecompagnie, een artilleriebatterij, een medische role-2 eenheid, een ISTAR-element en een logistiek element.

Nationale inzet

Ook in 2013 is de nationale inzet van de krijgsmacht van belang. De open Nederlandse samenleving blijft immers kwetsbaar voor ontwrichtende invloeden en veiligheidsrisico's. Defensie draagt dagelijks door tal van activiteiten bij aan de veiligheid in Nederland. Behalve incidentele bijstand op verzoek van civiele autoriteiten voert de krijgsmacht een groot aantal reguliere taken uit, zowel in Nederland als in de Caribische delen van het Koninkrijk. Civiele autoriteiten weten Defensie steeds vaker te vinden, waardoor de vraag naar militaire bijstand en steunverlening aanwijsbaar toeneemt. De toenemende inzet van *search teams* van de genie om te speuren naar verborgen goederen en contrabande is daarvan een goed voorbeeld. In 2013 blijven gegarandeerde militaire capaciteiten beschikbaar zoals overeengekomen in de bestuurlijke afspraken in het kader van het convenant civiel-militaire samenwerking. Vanzelfsprekend kan in noodgevallen op de gehele krijgsmacht een beroep worden gedaan.

Heringericht en verkleind

De bezuinigingen bij Defensie monden uit in een aanzienlijk kleinere krijgsmacht. Als gevolg van de maatregelen is bovendien sprake van een ingrijpende herinrichting. Eenheden zijn of worden opgeheven. Duizenden medewerkers verlaten de organisatie. Modern materieel en locaties worden afgestoten of ontmanteld. De bestuurlijke en ondersteunende processen worden met ingang van 2013 zo ingericht dat deze aanzienlijk minder stafcapaciteit vergen. Voorts wordt de opbouw van het personeelsbestand mede met behulp van het «numerus fixus»-instrument gewijzigd en eens per jaar geëvalueerd en zo nodig aangepast.

De eenheden die worden opgeheven, staan al sinds mei 2011 stil en zullen als onderdeel van het lopende reorganisatietraject van de defensieonderdelen formeel worden opgeheven. Militair materieel dat wordt afgestoten, wordt voor verkoop gereedgemaakt en aangeboden of wordt aangehouden voor reservedelen (zie Kamerstuk 32 733, nr. 64). Als gevolg van de economische crisis en het grote aanbod aan gebruikt defensiematerieel zijn de marktomstandigheden voor verkoop van materieel moeilijk. In 2013 zijn de verschillende staven van de defensieonderdelen gereorganiseerd en met dertig procent gereduceerd. Veel personeel zal Defensie in 2013 al dan niet gedwongen verlaten. Voor de medewerkers van Defensie wordt 2013 dan ook zonder enige twijfel een bijzonder moeilijk jaar.

Tegelijkertijd ontstaan er gaandeweg nieuwe perspectieven. Zo worden met ingang van 2013 het Joint IV Commando (JIVC) en de Dienst Personeel en Organisatie Defensie opgericht. Defensie stelt tegelijkertijd alles in het werk om een moderne en aantrekkelijke werkgever blijven, ook op langere termijn. Daarvoor zijn fundamentele veranderingen nodig. Defensie werkt daarom verder aan de uitwerking van haar strategische personeelsbeleid. Zo komt er een nieuw functiegebouw om de mobiliteit en loopbaanperspectieven te verbeteren. Ook wordt het militair bezoldigingssysteem gemoderniseerd, waarbij het stelsel van toelagen en toeslagen wordt vereenvoudigd. Verder worden in 2013 de initiële doelstellingen van het flexibele personeelssysteem (FPS) herijkt. Defensie is zich er zeer van bewust dat het functioneren van de krijgsmacht afhangt van de kwaliteit en de motivatie van haar medewerkers.

De ingrijpende herziening van de belegging van het vastgoed bij Defensie hangt nauw samen met de opheffing van eenheden en met andere maatregelen. De doelstelling van de herbelegging is exploitatiewinst door

sluiting en afstoting van locaties, door verdergaande clustering en door een meer doelmatige benutting van het vastgoed. Geografische spreiding is daarbij wenselijk. Wegens de complexiteit van de herbelegging is de uitvoering verdeeld in fasen. De maatregelen uit de eerste fase van het herbeleggingsplan leiden tot een structurele bezuiniging die oploopt tot € 37 miljoen in 2017. Met fase 2a is daar € 4 miljoen aan toegevoegd. De resterende taakstelling van € 20 miljoen moet worden bereikt door maatregelen uit fase 2b van het herbeleggingsplan. Dit laatste deel is nog in onderzoek.

Op orde

Defensie stelt veel in het werk om de krijgsmacht op orde te krijgen. Dit is van wezenlijk belang voor de inzetbaarheid van de krijgsmacht en de motivatie van de defensiemedewerkers. Het gaat in het bijzonder om de personele vulling van operationele eenheden, het doorlopen van een volledig oefenprogramma en het op orde brengen van voorraden brandstof, kleding en persoonsgeboden uitrusting, munitie en reservedelen. Ten aanzien van de kleding en uitrusting wordt prioriteit gegeven aan artikelen die nodig zijn voor opkomst, de uitvoering van missies en aan pakketten die zijn gerelateerd aan specifieke functies. Daarnaast vullen de systeemlogistieke en ketenlogistieke bedrijven hun voorraden aan. Defensie vult de munitievoorraden aan, opdat er voldoende munitie beschikbaar is voor inzet, inzetvoorbereiding, opleidingen en trainingen. De meest urgente munitiesoorten zullen in 2013 zijn aangevuld. In 2014 zullen alle munitievoorraden op voldoende niveau moeten zijn. Ook de reservedelenvoorraden worden aangevuld. Het gaat dan om die reservedelen waarvan een tekort zou leiden tot verstoringen van het onderhoudsproces. Met uitzondering van de onderdelen met een lange levertijd moeten de voorraden voor reservedelen in 2014 weer op het gewenste peil zijn. Dit is van grote betekenis voor de inzetbaarheid van het materieel en dus van de krijgsmacht. Daarbij heeft de verbetering van het financieel beheer en het materieel beheer, waaronder normering, permanente aandacht. In de bedrijfsvoeringsparagraaf (2.3.2) wordt nader ingegaan op de structurele verbeteringen ten aanzien van het financieel en materieel beheer.

De instroom van nieuw en jong personeel bij Defensie blijft voor de inzetbaarheid van de krijgsmacht van groot belang. De werving wordt bemoeilijkt, doordat de bezuinigingen het aanzien van Defensie als betrouwbare werkgever hebben geschaad. In 2012 is de beoogde instroom van nieuw personeel tot nu toe achtergebleven bij de uitstroom. Hierdoor zullen de operationele eenheden in 2013 naar verwachting nog niet volledig zijn gevuld. De wervingscampagne uit 2012 met filmspotjes en wervingsadvertenties wordt om die reden in 2013 voortgezet. Ook wordt intensief gebruik gemaakt van de mogelijkheden van sociale media. De campagne is in het bijzonder gericht op werving van schaarse medewerkers, zoals technici en verpleegkundigen, en op leerlingen van de ROC-opleiding Veiligheid en Vakmanschap.

Vernieuwingen operationeel domein

Om het hoofd te kunnen bieden aan nieuwe bedreigingen is vernieuwing in het operationele domein noodzakelijk. Alleen zo kan de Nederlandse krijgsmacht in internationaal verband bovendien een rol van betekenis blijven spelen. Voor de vernieuwing in het operationele domein zijn op uiteenlopende terreinen zowel nieuwe middelen als nieuwe operationele concepten noodzakelijk. Hierover zijn vooral tijdens de laatste Navo-top in Chicago belangrijke afspraken gemaakt.

- Zo is een goede informatiepositie van steeds groter belang. Defensie is in dat verband voornemens om het onbemande luchtsysteem MALE-UAV te verwerven. Zij krijgt daardoor de beschikking over operationeel-strategische grondwaarneming vanuit de lucht.
- Nederland wenst voorts binnen de NAVO zijn sterke positie op het gebied van raketverdediging te behouden. Defensie investeert daartoe in de vervanging van het verbindingsysteem COMPATRIOT ten behoeve van de Patriot raketverdedigingscapaciteit. Ook wordt geïnvesteerd in sensorcapaciteit en worden de SMART-L radars aan boord van de luchtverdedigings- en commandofregatten gemodificeerd.
- Ter bescherming van het personeel en het materieel tegen geïmproviseerde explosieven wordt een permanente *Joint Counter Improvised Explosive Devices* (C-IED) organisatie opgericht. Defensie vervult op dit vlak ook in internationaal verband een voortrekkersrol.
- De kosten van brandstof en energie zijn, zeker in missiegebieden, hoog. Daarnaast vergt het transport van brandstof tijdens missies vaak een aanzienlijke logistieke inspanning die tot verhoogde kwetsbaarheid van militairen leidt. Om deze redenen treft Defensie in 2013 maatregelen om het energieverbruik van de krijgsmacht te reduceren, waarmee kosten worden bespaard en de behoefte aan logistieke ondersteuning afneemt.
- Ook de in de beleidsbrief genoemde versterking van de samenwerking bij speciale operaties is van belang. In dat kader wordt de operationele samenwerking tussen de *Special Operations Forces* (SOF) verbeterd. In 2013 wordt begonnen met de ontwikkeling van een gezamenlijke opleidingsmodule.
- De aangekondigde intensivering van de capaciteit voor psychologische operaties draagt eveneens bij aan de effectiviteit van het militaire optreden. Vanaf 2013 zal deze capaciteit deel uitmaken van het CIMIC-bataljon van het CLAS.
- Defensie investeert in satellietcommunicatie. Dankzij het project Militaire Satelliet Communicatie (MILSATCOM) zal de krijgsmacht kunnen beschikken over satellietcapaciteit voor militair gebruik. De eerste twee satellieten zijn gelanceerd. De lancering van de derde satelliet is voorzien voor eind 2013. De *Advanced Extremely High Frequency* (AEHF) satellietcommunicatiecapaciteit komen voor Nederland naar verwachting in 2013 beschikbaar.

Cyber

Een bijzondere intensivering betreft de versterking van de digitale weerbaarheid en de ontwikkeling van het vermogen cyberoperaties uit te voeren. Op 27 juni 2012 is de Defensie Cyber Strategie aan de Kamer aangeboden (Kamerstuk 33 321, nr. 1). Deze strategie geeft uitwerking aan de in de beleidsbrief opgenomen cyberintensivering en geeft de komende jaren richting, samenhang en focus aan de integrale aanpak voor de ontwikkeling van het militaire vermogen in het digitale domein. In 2012 is verder een programmamanager *Cyber* aangesteld die verantwoordelijk is voor de coördinatie van alle *cyber* gerelateerde activiteiten binnen Defensie en is de *Taskforce Cyber* opgericht. Eind 2013 wordt een Defensie Cyber Expertise Centrum (DCEC) opgericht, dat intensief zal samenwerken met het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC). De oprichting van een Defensie Cyber Commando (DCC) is voorzien voor eind 2014. Het DCC is onder meer verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het militaire vermogen om *cyber operations* uit te voeren. De defensieve maatregelen richten zich op het versterken van de bescherming van netwerken en wapen-, sensor- en regelsystemen. Het

Defensie *Computer Emergency Response Team* (DefCERT) is mede verantwoordelijk voor de beveiliging van deze netwerken en systemen en zal medio 2013 volledig operationeel zijn om 24 uur per dag, zeven dagen per week de beveiliging van de meest kritieke defensienetwerken te ondersteunen. De MIVD versterkt in de periode 2012–2015 de *cyber* inlichtingencapaciteit. Die intensivering bestaat in 2013 uit elf extra vte'n en materiële investeringen. Verder intensiveren de MIVD en de AIVD de samenwerking op het gebied van *cyber* en *signals intelligence* (SIGINT) wat moet leiden tot de oprichting van een gezamenlijke SIGINT-cybereenheid. Nederland zoekt op dit gebied zowel samenwerking met publieke en private partijen in Nederland als met internationale partners als de Navo en met landen als de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen.

Internationale defensiesamenwerking

De versterking van de internationale militaire samenwerking is een speerpunt in het defensiebeleid. Prioriteit heeft de versterking van de bilaterale samenwerking met strategische partners, Duitsland en de Benelux-partners voorop. De Benelux-partners hebben op 18 april 2012 een verklaring uitgegeven over hun gezamenlijke voornemen de samenwerking te verdiepen. Vergaande samenwerking ligt mogelijk in het verschiets tussen in het bijzonder de Belgische en de Nederlandse luchtmacht, onder meer op de terreinen van helikopters, luchttransport en jachtvliegtuigen. Bij verdergaande samenwerking met Duitsland staan de landstrijdkrachten centraal. Hierbij worden mogelijkheden gezien om tot een verdere integratie van het trainen, oefenen en opleiden van eenheden te komen, alsmede aanvullende initiatieven rondom het gezamenlijk multinationaal hoofdkwartier.

Ook de samenwerking in multinationaal en multilateraal verband wordt bevorderd, met verdere vervlechting van de krijgsmachten als inzet. De EU en de Navo zijn onmisbaar als institutionele kaders en als bronnen van kennis en expertise. Nederland wil bij het nationale proces van behoeftestelling, verwerving en exploitatie van defensiecapaciteiten rekening houden met de in EU of Navo-verband vastgestelde tekorten en de initiatieven om in de essentiële capaciteiten te voorzien. Tijdens de Navo-top in Chicago zijn in dat kader afspraken gemaakt in het kader van het *Smart Defence* initiatief. Nederland neemt deel aan vijftien projecten, die zijn gericht op de versterking van veelgevraagde en nichecapaciteiten. Nederland neemt de leiding bij het *Counter-IED* Biometrie-initiatief. In EU-verband is eveneens voortgang geboekt bij de versterking van de militaire capaciteiten. Op 22 maart 2012 is het *Air to Air Refueling* initiatief gelanceerd, dat inzet op versterking van de Europese tankercapaciteit. Nederland, Duitsland en Frankrijk nemen hierbij het voortouw. Het afgelopen jaar is ook het belang van de zogenoemde *Northern Group* voor internationale militaire samenwerking toegenomen. In het bijzonder met Noorwegen en Denemarken wordt gericht gewerkt aan nauwere samenwerking. De bestaande samenwerking met beide landen biedt goede mogelijkheden voor de intensivering en de verbreding van de samenwerking, onder meer bij de verwerving, instandhouding en training van en met de opvolger van de F-16. Deze samenwerking biedt tevens kansen voor de Nederlandse industrie.

Bij de totstandkoming van deze initiatieven gaat de kost (investeringen) uit voor de baat. Kostenbesparingen worden op termijn gerealiseerd, met voor Europa essentiële militaire capaciteiten en lagere *life cycle costs* als

resultaat. Vertrouwen tussen Nederland en de partnerlanden is randvoorwaardelijk voor de realisatie van dit perspectief.

Ten slotte heeft Defensie de bestaande internationale militaire samenwerking tegen het licht gehouden (Kamerstuk 33 279, nr. 3). Er zijn criteria geformuleerd ter beoordeling van bestaande bilaterale en multilaterale samenwerkingsvormen. Aan de hand daarvan zijn strategische partners en prioritaire aandachtsgebieden gedefinieerd. Zo kan de internationale militaire samenwerking in 2013 over de volle breedte van de nodige focus worden voorzien.

Een slagvaardige organisatie

Defensie moet snel en doeltreffend kunnen inspelen op een veranderlijke omgeving. Dit stelt hoge eisen aan de flexibiliteit en de slagvaardigheid van de organisatie. Defensie gaat in 2013 werken volgens een nieuw besturingsmodel. Een kleinere bestuursstaf voert daarin de regie op hoofdlijnen. Op tal van gebieden wordt de regelgeving vereenvoudigd en de bureaucratie verminderd. Voor de uitvoering ontstaat daardoor meer ruimte. Binnen Defensie worden voorts de digitale en fysieke mogelijkheden verruimd om genetwerkt samen te werken. De invoering van het ERP-systeem SAP en de uitvoering van de *sourcing* agenda zijn eveneens van groot belang voor de verdere ontwikkeling van de organisatie.

SPEER

Een goede werking van de bedrijfsvoering en de informatievoorziening blijft in 2013 voor Defensie van groot belang. Niet alleen het primaire product van Defensie, gevechtskracht, is er van afhankelijk; de voortgang van de reorganisaties van de beleidsbrief in niet mindere mate. Om die reden wordt in 2013 de verdere ontwikkeling van de bedrijfsvoering en de informatievoorziening voortgezet waarbij standaardisatie, versobering en kostenreductie de uitgangspunten vormen. De ingebruikneming van het ERP-systeem SAP, is hierin instrumenteel. Het programma SPEER dat is belast met de invoering van SAP krijgt vanwege extra werkzaamheden ter ondersteuning van de reorganisaties een verlenging van vier tot zes maanden.

Sourcing en samenwerking

Een actieve *sourcing* agenda en de samenwerking met tweeden en derden zijn eveneens van belang. Defensie beoogt met *sourcing* projecten de inzetbaarheid van de krijgsmacht en het innovatieve vermogen van Defensie te verhogen en de flexibiliteit, het aanpassingsvermogen en het inzicht in de kosten te verbeteren. Met de brief van 27 april jl. (Kamerstuk 31 125, nr. 10) bent u daarover geïnformeerd. Defensie heeft een omvangrijke en ambitieuze *sourcing* agenda. Defensie werkt in overleg met de centrales van overheidspersoneel aan afspraken over de overgang van personeel die op elk uitbestedingstraject van toepassing zijn. Voor de realisatie van *sourcing* projecten zijn die afspraken randvoorwaardelijk. In 2013 wordt verder gewerkt aan ruim 25 *sourcing* projecten waaronder de vijf prioritaire *sourcing* projecten. De verwachting is dat in 2013 de aanbesteding aanvangt voor de kavels IV en ICT van de IV- en ICT-dienstverlening, de vastgoeddiensten en de defensiebrede bewakings- en beveiligingssystemen. Het project Uitbesteden Cateringdiensten Defensie bevindt zich op dit ogenblik in de voorbereidingsfase. De financiële aspecten van uitbesteding worden de komende periode nader onderzocht. Naar verwachting kunnen in 2013 contracten worden afgesloten voor de instandhouding van de operationele wielvoertuigen 7,5 kN.

De task force *Civiel medegebruik Defensiehaven Den Helder* heeft op 6 juli 2012 voorstellen voor medegebruik gepresenteerd. Op 1 januari 2013 wordt het Havenbedrijf formeel opgericht. Onderdeel hiervan is een planningcel onder militaire leiding voor de toewijzing van kaderuimte. In 2013 wordt verder gewerkt aan de uitvoering van de ruimtelijke plannen, waaronder de ontruiming en overdracht van Buitenveld.

Financiële gevolgen van defensiebeleid

In onderstaande tabel staan de mutaties ten opzichte van de vastgestelde begroting 2012.

TOTAAL DEFENSIE (bedragen x € 1 miljoen)							
	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Standen ingediende ontwerpbegroting 2012 (incl. NvW)	8 513,6	7 873,1	7 737,0	7 786,4	7 708,6	7 700,0	7 713,2
Mutaties 1e suppletoire begroting 2012	44,1	235,1	49,9	15,2	15,4	16,3	16,1
Stand voorjaarsnota 2012	8 471,6	8 108,2	7 786,9	7 801,6	7 724,0	7 716,2	7 729,3
<i>Belangrijkste mutaties</i>							
1 Taakstelling Begrotingsakkoord			- 84,0	- 84,0	- 84,0	- 84,0	- 84,0
2 Taakstelling Begrotingsakkoord HGIS			- 2,0	- 2,0	- 2,0	- 2,0	- 2,0
3 Overheveling van/naar departementen			2,2	4,1	1,0	0,9	0,9
4 Doorwerking ontvangsten			1,2	- 6,6	- 5,0	2,8	1,4
5 Eindheffing Veteranenwet		73,0					
6 Uitdeling prijsbijstelling		62,9	63,4	68,7	68,1	68,0	68,3
7 Uitbreiding inzet VPD's			9,2	9,2	9,2	9,2	9,2
8 Extrapolatie							4,6
9 Extrapolatie (HGIS)							- 10,5
Standen ontwerpbegroting 2013	8 471,6	8 244,1	7 777,0	7 791,0	7 711,2	7 711,1	7 717,2

Toelichting mutaties

1. Taakstelling Begrotingsakkoord

Er worden drie rijksbrede (efficiency-)taakstellingen opgelegd: een inkooptaakstelling, een prijsbijstellingstaakstelling en een departementale taakstelling. De verdelingen berusten op de omvang en samenstelling van de departementale begrotingen (kader RBG-eng, stand Miljoenennota 2012).

2. Taakstelling Begrotingsakkoord HGIS

De taakstelling uit het begrotingsakkoord voor het HGIS-deel in de defensiebegroting bedraagt € 2 miljoen.

3. Overhevelingen van en naar departementen

In deze mutatie zijn diverse kleine overhevelingen tussen departementen opgenomen waaronder € 2 miljoen voor de *Nuclear Security Summit* (NSS), een conferentie in het kader van nucleaire veiligheid, die naar verwachting in 2014 wordt gehouden.

4. Doorwerking ontvangsten

Op basis van herziene administratieve afspraken met de belastingdienst voor leveringen aan schepen is sprake van een structureel hogere BTW teruggaaf van € 3 miljoen. Daarnaast is sprake van hogere ontvangsten door de zorgdeclaraties en voor het civiele medegebruik van vliegbases.

5. Eindheffing Veteranenwet

Met de Najaarsnota 2011 is de basis gelegd voor de totstandkoming van een schadeloosstelling voor veteranen. Ter eenmalige compensatie van veteranen die voor 1 juli 2007 gewond zijn geraakt als gevolg van inzet in voormalige missiegebieden is in 2011 € 110 miljoen vrijgemaakt. Defensie wordt in 2012 in staat gesteld een eindheffing af te dragen om te voorkomen dat de uitkering van de schadeloosstelling effect heeft op de inkomensafhankelijke regelingen van de veteranen.

De Veteranenwet treedt naar verwachting met ingang van 1 januari 2013 in werking. In 2012 en 2013 wordt gewerkt aan de invoering van deze wet. De belangrijkste onderwerpen daarvan zijn de inrichting van het Veteranenloket en de zorgcoördinatie.

6. Uitdeling prijsbijstelling

De prijsbijstelling tranche 2012 is uitgekeerd.

7. Uitbreiding inzet VPD's

Het aantal verzoeken van Nederlandse reders om ondersteuning van de overheid bij beveiliging van kwetsbare schepen in risicogebieden is de afgelopen jaren toegenomen. Het AIV-rapport «Piraterijbestrijding op zee – een herijking van publieke en private verantwoordelijkheden» deed de aanbeveling in bepaalde gevallen tot deze ondersteuning over te gaan. Inmiddels is een beleidskader opgesteld met operationele, juridische en financiële aspecten. In 2012 is als gevolg van de conclusies in het rapport van de Commissie de Wijkerslooth het aantal begrote VPD's van twintig naar vijftig verhoogd. Voor 2013 is een verdere verhoging tot ongeveer 175 VPD's voorzien. De in artikel 1 begrote additionele uitgaven bestaan hoofdzakelijk uit toelagen, reis- en verblijfskosten alsmede de kosten voor de opslag van materieelpakketten in de regio. De investeringen en instandhouding van de benodigde materieelpakketten en uitgaven voor militair luchttransport zijn opgenomen bij de desbetreffende beleidsartikelen.

8. en 9. Extrapolatie (HGIS)

Deze technische mutaties betreft de extrapolatie voor het kasjaar 2017.

Inzetbaarheidsdoelstellingen Defensie tot 2015

Met inachtneming van de beperkingen in operationele capaciteit als gevolg van de bezuinigingen hanteert Defensie voor deze kabinetsperiode de onderstaande inzetbaarheidsdoelstellingen. De inzetbaarheidsdoelstellingen brengen tot uitdrukking wat de krijgsmacht, binnen de financiële kaders voor de komende jaren, moet kunnen.

De krijgsmacht is inzetbaar voor:

1. De bescherming – en zo nodig verdediging – van het eigen en het bondgenootschappelijke grondgebied, inclusief de Caribische delen van het Koninkrijk, zo nodig met alle beschikbare middelen;
2. Eenmalige bijdragen aan internationale interventieoperaties met:
 - een taakgroep van brigadeomvang, inclusief helikopters;
 - een squadron jachtvliegtuigen;
 - een batterij Patriot-raketverdediging;
 - een maritieme taakgroep, inclusief helikopters.

Een combinatie van deze bijdragen of bijdragen met andere eenheden waarover de krijgsmacht beschikt, zijn eveneens mogelijk;

3. Langdurige bijdragen aan stabilisatieoperaties. Het gaat hierbij in het bijzonder om bijdragen:
 - aan maximaal twee operaties te land met bataljonstaakgroepen;
 - aan één operatie in de lucht met jachtvliegtuigen, waarbij als uitgangspunt gemiddeld acht toestellen worden ingezet;
 - met een eenheid bewapende helikopters en een eenheid transporthelikopters;
 - aan maximaal twee operaties op zee met, afhankelijk van de operationele vereisten, een fregat, een ander groot oppervlakteschip, Alkmaar-klasse Mijnenbestrijdingsvaartuig (AMBV) of een onderzeeboot.

De krijgsmacht kan hiermee ook langdurig bijdragen aan de bescherming, in het bijzonder tegen piraterij, van aanvoerlijnen die van belang zijn voor de Nederlandse economie, de handhaving van een embargo of een vliegverbod en de bewaking van de buitengrenzen van de Europese Unie (Frontex). Een combinatie van deze bijdragen of bijdragen met andere eenheden waarover de krijgsmacht beschikt, zijn eveneens mogelijk. Voor de logistieke ondersteuning is de krijgsmacht vooral bij langdurige operaties gedeeltelijk afhankelijk van derden. In het geval van een beroep op de krijgsmacht ten behoeve van een interventieoperatie, kan het nodig zijn bijdragen aan stabilisatieoperaties – tijdelijk – te verminderen of te beëindigen;
4. Het optreden als leidinggevende natie (*lead nation*) op het niveau van een brigade of een maritieme taakgroep en, samen met andere landen, op legerkorpsniveau. Ook moeten in de domeinen zee, land en lucht staffunctionarissen kunnen worden geleverd aan internationale operationele staven;
5. De uitvoering van speciale operaties in het buitenland ter bescherming van de belangen van het Koninkrijk, met inbegrip van contraterrorisme-operaties en operaties ter evacuatie van Nederlandse staatsburgers;
6. Deelneming aan politiemissies, waaronder die van de *European Gendarmerie Force* (EGF), met functionarissen en eenheden van de Koninklijke marechaussee en aan kleinschalige missies met een civiel-militair karakter;
7. Het op voortdurende basis beschikbaar stellen van deskundigen uit de staande organisatie ten behoeve van de training en advisering van veiligheidsorganisaties in andere landen;
8. Bijdragen binnen de grenzen van het Koninkrijk aan de veiligheid van onze samenleving, onder civiel gezag. Het gaat hierbij in het bijzonder om:
 - de uitvoering van structurele nationale taken, zoals de politietaken van de Koninklijke marechaussee (onder meer het grenstoezicht, de bestrijding van de grensoverschrijdende criminaliteit en de illegale migratie), het beheer van de kustwachten in Nederland en in de Caribische delen van het Koninkrijk, de ruiming van explosieven op het land en te water en de bestrijding van het luchtvaartterrorisme (in het bijzonder met behulp van de quick reaction alert taak van jachtvliegtuigen);

- militaire bijstand bij de handhaving van de openbare orde en veiligheid evenals de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde, zoals door middel van de structurele bijdrage aan de bijzondere bijstandseenheden;
 - militaire bijstand bij de bestrijding van branden, rampen, crises of bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, in overeenstemming met de bestuurlijke en wettelijke afspraken;
9. Het op verzoek van civiele autoriteiten met beschikbare middelen bijdragen aan internationale noodhulpoperaties.

Overzicht beleidsdoorlichtingen

Op verzoek van de Tweede Kamer is de defensiebegroting ingericht naar organisatieonderdelen en niet naar beleidsthema's. Daarom vormen de begrotingsartikelen bij Defensie geen logisch aanknopingspunt voor de programmering van beleidsdoorlichtingen, die immers gericht zijn op het evalueren van de effecten van het gevoerde beleid en de daarvoor gebruikte financiële middelen. In de begroting 2010 (Kamerstuk 32 123 X, nr. 2) is aangekondigd dat meer nadruk wordt gelegd op de belangrijkste activiteiten van Defensie. Deze benadering wordt in deze begroting voortgezet. Onderstaande tabel is financieel en beleidsmatig zo dekkend mogelijk en de uitvoering geschiedt zoveel mogelijk conform de vereisten die gelden voor beleidsdoorlichtingen (Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek). Zo worden per doorlichting zoveel mogelijk gerelateerde defensieuitgaven verantwoord. Hoewel de begroting niet is ingericht om een directe relatie te leggen tussen beleidsthema's, activiteiten en de kosten hiervan wordt dat in de doorlichtingen wel zo veel mogelijk benaderd. Verder wordt in elke doorlichting waar mogelijk aandacht besteed aan de behaalde (maatschappelijke) effecten. Verantwoording van verrichte activiteiten en geleverde prestaties staat centraal. Indien hierbij de causale relatie tussen de defensie-inzet en de beoogde effecten niet kan worden aangetoond, wordt zo mogelijk ingegaan op de plausibiliteit van een relatie tussen defensie-inzet en de beoogde effecten. Ten slotte wordt in de beleidsdoorlichting op meerdere jaren teruggekeken, waarbij periodieke en tussentijdse evaluaties als bouwstenen kunnen worden gebruikt.

Beleidsdoorlichtingen							
Planning	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Artikel / Operationele doelstelling							
Artikel 1; Inzet							
Bescherming kwetsbare schepen nabij Somalië			X				
Inzet defensiepersoneel en -materieel voor ISAF in het kader van de eindevaluatie ISAF, inclusief de evaluatie Van Geel-gelden (2008–2009)	V 27 925, nr. 436						
Artikel 2; CZSK							
Defensie-inzet Kustwacht Nederland					X		
Wijziging samenstelling Koninklijke marine (2005)				X			
Artikel 3; CLAS							
Artikel 4; CLSK							

De beleidsagenda 2013

Planning	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Strategische luchttransportcapaciteit Herinrichting van de integrale helikoptercapaciteit		X			X		
Artikel 5; CKmar Mensenhandel/mensensmokkel		X					
Artikel 6; investeringen krijgsmacht							
Artikel 7; Ondersteuning krijgsmacht door Defensie Materieel Organisatie							
Artikel 8; Ondersteuning krijgsmacht door Commando DienstenCentra							
Defensiebreed							
Actieplan werving en behoud		X					
Civiel-militaire samenwerking				X			
Veteranenzorg + ondersteuning defilé Wageningen					X		
Uitvoering Koninkrijkstaken door Defensie						X	
Flexibel Personeelssysteem					X		
Integriteit						X	
Digitale weerbaarheid en <i>cyber operations</i> Sourcing				X		X	

Toelichting: De beleidsdoorlichting over het Actieplan werving en behoud die gepland stond voor 2011 wordt in 2012 uitgevoerd. In 2013 zal een beleidsdoorlichting worden uitgevoerd van de bescherming van kwetsbare schepen nabij Somalië. Ten opzichte van het overzicht in de begroting van 2012 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd. De evaluatie van de Civiel-militaire samenwerking wordt vanwege capaciteitsredenen in 2014 uitgevoerd. Het onderwerp sourcing wordt voor 2014 toegevoegd. De evaluatie Veteranenzorg die was gepland voor 2014 zal in 2015 worden uitgevoerd zodat tevens de ondersteuning van het defilé Wageningen daarbij kan worden betrokken. De evaluatie van de uitvoering van Koninkrijkstaken wordt niet in 2015 maar in 2016 uitgevoerd om zodoende de uitkomsten van de evaluatie van de nieuwe staatkundige constellatie in het Caribisch deel van het Koninkrijk daarbij te kunnen betrekken.

2.2 DE BELEIDSARTIKELEN

2.2.1 Inzet - beleidsartikel 1

Algemene doelstelling

De krijgsmacht is er ten behoeve van de verdediging en bescherming van de belangen van het Koninkrijk, alsmede ten behoeve van de handhaving en de bevordering van de internationale rechtsorde. Tevens ondersteunt de krijgsmacht civiele autoriteiten bij rechtshandhaving, rampenbestrijding en humanitaire hulp, zowel nationaal als internationaal. Om deze taken te kunnen uitvoeren stelt Defensie militaire eenheden gereed die daarvoor kunnen worden ingezet.

Rol en verantwoordelijkheid

De minister is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen en daadwerkelijk inzetten van eenheden om de veiligheid van het eigen en bondgenootschappelijk grondgebied te handhaven. Verder is de minister in samenwerking met bondgenoten verantwoordelijk voor de uitvoering van bijdragen aan missies voor conflictpreventie, crisisbeheersing en vredesopbouw, zowel in Europa als daarbuiten. Het Koninkrijk der Nederlanden draagt daarmee onverminderd bij aan de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde. De eenheden kunnen ook worden ingezet ten behoeve van nationale taken en het verlenen van (internationale) noodhulp.

Leeswijzer

Onder Beleidsartikel 1 Inzet wordt een overzicht geboden van de gehele inzet van de krijgsmacht. Dit betreft de bijdragen van Defensie aan crisisbeheersingsoperaties, contributies aan *common funded* Navo- en EU-operaties, inzet voor nationale en koninkrijkstaken en overige inzet. Het artikel is daartoe uitgebreid met één niet-financieel overzicht voor de structurele inzet voor nationale en koninkrijkstaken, bijvoorbeeld door de Kmar, de EODD en de Kustwachten.

In Beleidsartikel 1 is de raming opgenomen van de additionele uitgaven voor inzet onder verantwoordelijkheid van de CDS. In de beleidsartikelen 2 tot en met 5 wordt de taakuitvoering geraamd voor zeestrijdkrachten, landstrijdkrachten, luchtstrijdkrachten, de marechaussee en de aan hen gemandateerde inzet, voor zover deze niet valt onder artikel 1

Toelichting op nationale inzet

De ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Veiligheid en Justitie en Defensie hebben bestuursafspraken gemaakt over de gegarandeerde beschikbaarheid van militaire (specialistische) capaciteiten voor nationale veiligheid, crisisbeheersing en de operationele aansturing daarvan onder civiel gezag (Intensivering Civiel-Militaire samenwerking, ICMS).

Defensie levert de volgende vormen van ondersteuning aan de civiele autoriteiten, zowel in Nederland als in het Caribisch deel van het Koninkrijk:

- Structurele nationale taken:
 - Inzet van de Koninklijke marechaussee voor politietaken zoals beschreven in artikel 4 van de Politiewet 2012:
 - Beveiliging Koninklijk Huis;
 - Politietaken ten behoeve van Defensie;
 - Politietaken op Schiphol en andere aangewezen luchthavens;
 - Beveiliging burgerluchtvaart;

Beleidsartikelen

- Verlenen van bijstand aan en samenwerking met de Politie alsmede assistentieverlening bij grensoverschrijdende criminaliteit;
- Politietaken op plaatsen onder beheer van de Minister van Defensie, op aangewezen verboden plaatsen en de ambtswoning van de Minister President;
- Uitvoering van vreemdelingentaken op basis van de Vreemdelingenwet 2000;
- De bestrijding van mensensmokkel en van fraude met reis- en identiteitsdocumenten;
- Beveiligingswerkzaamheden voor De Nederlandsche Bank N.V.
- Kustwacht Nederland, inclusief *Search and Rescue* (SAR);
- Kustwacht Caribisch gebied;
- Explosievenopruiming;
- Luchtruimbewaking/bestrijding luchtvaartterrorisme, waaronder de *Quick Reaction Alert* (QRA) van twee bewapende F-16's;
- Bijzondere bijstandseenheden, waaronder de Unit Interventie Mariniers (UIM), een Aanhoudings- en Ondersteuningseenheid van de Koninklijke marechaussee en een personele bijdrage aan de Dienst Speciale Interventies (DSI) van het KPLD;
- Calamiteitenhospitaal;
- Patiëntenvervoer van en naar de Waddeneilanden;
- Hydrografische opneming van de zeebodem en de verwerking daarvan tot zeekaarten.
- Militaire bijstand op grond van de Politiewet 2012:
 - Ondersteuning van de handhaving van de openbare orde;
 - Ondersteuning van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde.
- Militaire bijstand op grond van de Wet Veiligheidsregio's.
- Militaire steunverlening in het openbaar belang.

Naast deze gegarandeerde militaire capaciteiten worden verscheidene incidentele inzetten verwacht die niet vallen onder structurele en reguliere militaire bijstand of militaire steunverlening.

Taak	Indicatieve inzet in 2013 op grond van de realisatie van 2011	Artikel
Structurele taken ter ondersteuning van de civiele autoriteiten op grond van wetgeving en formele afspraken		
Explosievenopruiming	Aantal ruimingen	1904
Patiëntenvervoer	Aantal uitgevoerde transporten	PM
Calamiteitenhospitaal	Aantal keer operationeel	0
Luchtruimbewaking	Aantal alerts (onbekend vliegtuig in Nederlands luchtruim)	11
	Aantal onderscheppingen	3
Kustwacht Nederland	Inzet schepen in vaardagen	PM
	Inzet vliegtuigen in vlieguren	PM
	Aantal helikopterinzetten voor <i>Search and Rescue</i>	174
Kustwacht Caribisch gebied	Inzet stationsschip in vaardagen	PM
		CZSK
Militaire bijstand en steunverlening op grond van de Politiewet (art 57, 58 en 59) en de wet Veiligheidsregio's		
Strafrechtelijke handhaving rechtsorde	Aantal aanvragen	43
Handhaving openbare orde		23
Steunverlening in het openbaar belang		41
Bijstand bij rampen en crisis		15
Caribisch gebied		8
		CZSK / FNIK

Beleidsartikelen

Toelichting: In de rechter kolom staat het artikel dat de uitgaven draagt die worden gemaakt om de taken te kunnen uitvoeren. Indien de inzet voldoet aan de criteria, worden de additionele uitgaven met FNIK verrekend. Soms zijn er meerdere krijgsmachtdelen die de taken kunnen uitvoeren.

De additionele uitgaven die het gevolg zijn van het uitvoeren van militaire bijstand en militaire steunverlening worden gefinancierd uit fonds Financiering Nationale Inzet Krijgsmacht (FNIK). Hiervoor dragen het ministerie van BZK, het ministerie van V&J en het Gemeentefonds gezamenlijk structureel € 2,25 miljoen per jaar bij. Dit voorkomt dat routinematige inzet afzonderlijk met de aanvragende instantie moet worden verrekend. Indien er sprake is van uitzonderlijke – bijvoorbeeld zeer grootschalige of langdurige – inzet die niet binnen deze voorziening kan worden opgevangen, dan worden in overleg met betrokken partijen afspraken gemaakt over afzonderlijke verrekening.

Beleidswijzigingen

Sinds de begroting 2012 zijn Nederlandse bijdragen aan de volgende missies in 2013 aangevangen dan wel verlengd:

- UNAMA (als onderdeel van de Geïntegreerde Politietrainingsmissie);
- CMF;
- UNMISS.

Voor 2012 worden nog besluiten voorzien over de verlenging van de Nederlandse bijdrage aan:

- KFOR;
- EU NAVFOR Atalanta;
- *Ocean Shield*.

Daarnaast is voor 2013 een verhoging van het aantal ingezette VPD's voorzien. Deze verhoging is mede het gevolg van een verkorting van de aanvraagtermijn en een verlaging van de vergoeding die door de reders wordt betaald.

Als gevolg van het begrotingsakkoord is € 2,0 miljoen structureel gekort op de HGIS-voorziening voor crisisbeheersingsoperaties, die hierdoor is verlaagd tot € 190,5 miljoen per jaar.

Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit

Artikel 1 Inzet (Bedragen x € 1 000)							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen	270 694	206 450	213 150	215 150	213 150	213 150	213 150
waarvan juridisch verplicht			138 925	119 250	59 550	22 100	22 100
Uitgaven	186 102	231 519	213 150	215 150	213 150	213 150	213 150
Programma uitgaven	186 102	231 519	213 150	215 150	213 150	213 150	213 150
<i>Opdracht Inzet</i>							
– <i>waarvan crisisbeheersingsoperaties (HGIS)</i>	186 102	218 069	190 500	190 500	190 500	190 500	190 500
– <i>waarvan financiering nationale inzet</i>							
<i>krijgsmacht</i>		2 250	2 250	2 250	2 250	2 250	2 250
– <i>waarvan overige inzet</i>		11 200	20 400	22 400	20 400	20 400	20 400
Ontvangsten	3 214	12 607	13 707	13 707	13 707	13 707	13 707
Programmaontvangsten							
– <i>waarvan crisisbeheersingsoperaties (HGIS)</i>	3 214	1 407	1 407	1 407	1 407	1 407	1 407
– <i>waarvan overige inzet</i>		11 200	12 300	12 300	12 300	12 300	12 300

Toelichting op de instrumenten

Toelichting algemeen

Binnen artikel 1 worden alleen uitgaven voor inzet begroot en verantwoord:

- (1) Voor zover deze uitgaven additioneel zijn. Dit betekent dat vormen van inzet budgettair niet zichtbaar zijn in dit artikel indien geen sprake is van additionele uitgaven ten opzichte van de uitgaven voor gereedstelling en instandhouding binnen de artikelen van de operationele commando's (bijvoorbeeld de inzet van helikopters voor *Search and Rescue*) of indien deze worden verrekend met tweeden of derden (bijvoorbeeld noodhulp die wordt verrekend met het ministerie van Buitenlandse Zaken).
- (2) Voor zover deze inzet onder directe verantwoordelijkheid van de CDS wordt uitgevoerd. Verschillende vormen van inzet zijn gemandateerd aan de operationele commando's, zoals bijvoorbeeld de inzet voor de Kustwacht, en worden daarom in die artikelen begroot en verantwoord.

Toelichting op uitgaven

De uitgaven per missie zien er als volgt uit:

Bedragen x € 1 000	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Uitgaven missies</i>					
ISAF Redeployment	15 900				
GPM	96 200	96 200	37 200		
Ocean Shield	2 800				
UNMISS	1 400	600			
EUFOR Althea	50				
UNAMA	50	50			
UNTSO	600	600	600	600	600
CMF	250	250	250		
NLTC	175	50			
Missies algemeen	5 500	5 500	5 500	5 500	5 500
Totale uitgaven aan missies	122 925	103 250	43 550	6 100	6 100
Uitgaven contributies					
Voorziening HGIS	16 000	16 000	16 000	16 000	16 000
	51 575	71 250	130 950	168 400	168 400
Totale uitgaven HGIS	190 500	190 500	190 500	190 500	190 500

De missies worden hieronder toegelicht. De uitgaven per missie zijn verder toegelicht in de artikel-100-brieven.

Toelichting missies

- ISAF Redeployment**

Het proces van terugkeer en reparatie van het materieel uit Uruzgan en Kandahar heeft door verschillende oorzaken vertraging opgelopen waardoor de *redeployment* in 2013 wordt voltooid. De aanvulling van de in Uruzgan verbruikte munitievoorraden loopt door tot in 2013.
- Geïntegreerde Politietrainingsmissie (GPM)**

Het doel van de GPM is de training en mentoring van de *Afghan Uniformed Police* (AUP) en de verhoging van de kwaliteit van het juridische systeem (*rule of law*). De Nederlandse militaire bijdrage aan het trainingsprogramma in Afghanistan bestaat uit de *Police Training Group* (PTG), de *Air Task Force* en de nationale bijdrage aan ISAF-staven. De totale defensiebijdrage aan deze missie bedraagt 500 militairen. Deze bijdrage is voorzien tot midden 2014.
- Ocean Shield**

Deze Navo-operatie richt zich op de bescherming van koopvaardijsschepen in de *Internationally Recommended Transit Corridor* in de Golf van Aden, de uitvoering van patrouilletaken in het Somalië Bassin en het voorkomen, bestrijden en verstoren van aanvallen door piraten. Over de Nederlandse bijdrage in 2013 wordt in de tweede helft van 2012 een besluit genomen.
- United Nations Mission in South Sudan (UNMISS)**

Na de onafhankelijkheid van Zuid-Soedan midden 2011 is UNMISS begonnen als een geïntegreerde missie ter assistentie van de overheid bij de verbetering van de vrede en veiligheid en voor het creëren van randvoorwaarden voor verdere ontwikkeling. Het doel daarvan is dat de overheid in staat wordt gesteld effectief en democratisch te regeren en goede betrekkingen op te bouwen met de buurlanden. In totaal

draagt Nederland met maximaal 30 personen bij aan UNMISS, van wie 24 functionarissen van Defensie. De Nederlandse bijdrage geldt voor de duur van twee jaar.

- **EUFOR Althea**
Nederland draagt met drie militairen bij aan het deel van EUFOR dat zich richt op capaciteitsopbouw en training van de Bosnische strijdkrachten. Het mandaat loopt tot maart 2013.
- **United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)**
UNAMA is een politieke VN-missie op verzoek van de Afghaanse regering. UNAMA richt zich op democratisering, de uitvoering van wetten, de beheersing van drugs, verbetering van de mensenrechtensituatie, humanitaire hulpverlening en aanverwante onderwerpen. Er is één Nederlandse militair in de organisatie van UNAMA opgenomen, primair ter ondersteuning van de *rule of law* activiteiten van de GPM in het noorden van Afghanistan.
- **United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO)**
UNTSO heeft als taak toe te zien op de naleving van de bestaande bestandsafspraken tussen de landen in de regio in en rond Israël. Nederland levert in 2013 twaalf officieren voor verschillende waarnemersgroepen in Syrië, Israël, en Libanon en op het hoofdkwartier van UNTSO te Jeruzalem. Er is geen einddatum voor deze bijdrage voorzien.
- **Netherlands Liaison Team CENTCOM (NLTC)**
In verband met de coördinatie en het volgen van de ontwikkelingen in de Verenigde Staten in de strijd tegen het internationale terrorisme en voor de operatie ISAF en overige operaties die worden uitgevoerd onder CENTCOM, levert Nederland vier militairen aan NLTC in Tampa (Verenigde Staten). Deze capaciteit wordt periodiek geëvalueerd en wordt waarschijnlijk voortgezet tot het einde van de Geïntegreerde Politietrainingsmissie.

Toelichting missies algemeen

- **European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX Kosovo)**
EULEX heeft tot doel het bestuur, de politie, justitie en de douane van Kosovo te ondersteunen om zo een bijdrage te leveren aan het democratiseringsproces in de regio. De defensiebijdrage aan de missie betreft circa vijftien Kmar-functionarissen en heeft een politiek mandaat tot 14 juni 2014.
- **Kosovo Force (KFOR)**
KFOR heeft tot doel het creëren en in stand houden van een veilige en stabiele omgeving, inclusief de openbare orde. De Nederlandse bijdrage bestaat uit zeven militairen, inclusief een *National Support Element* ter ondersteuning van de Nederlandse aanwezigheid in Kosovo.
- **United States Security Coordinator (USCC), West Bank**
Deze missie richt zich op de training van de Palestijnse veiligheidseenheden. De Nederlandse bijdrage bestaat uit maximaal vijf officieren en wordt voortgezet tot eind 2013.

- **EUBAM Rafah**
De EU *Border Assistance Mission Rafah* (EUBAM Rafah) heeft als taak om de grensbewaking van het *Rafah Crossing Point* door de Palestijnse Autoriteit (PA) te monitoren en te begeleiden. Sinds de machts-overname door Hamas in de Gaza-strook in juni 2007 is de missie niet meer operationeel. Nederland heeft drie marechaussees op stand-by staan die kunnen worden uitgezonden in het geval van reactivering van de missie. De Nederlandse bijdrage loopt, evenals het EU-mandaat voor de missie, tot mei 2013.
- **Combined Maritime Forces (CMF)**
De CMF richt zich op de strijd tegen het internationale terrorisme en op anti-piraterij operaties. Nederland levert twee militairen aan de staf van het hoofdkwartier van de CMF in Bahrein.
- **EU NAVFOR Atalanta**
De hoofdtaken van deze EU-missie bestaan uit maritieme bescherming van humanitaire transporten en het verstoren en bestrijden van piraterij. Het mandaat van de missie is verlengd tot eind 2014. De huidige Nederlandse bijdragen worden voorzien tot eind 2012. Over de Nederlandse bijdragen in 2013 en 2014 zullen in de tweede helft van 2012 besluiten worden genomen.
- **Security Sector Reform (SSR) Burundi**
Nederland heeft in april 2009 een *Memorandum of Understanding* (MoU) met de Burundese regering afgesloten waarin de samenwerking op het gebied van de hervorming van de veiligheidssector voor een periode van acht jaar is afgesproken. Het programma richt zich op de verdere professionalisering van het Burundese leger. Nederland heeft daartoe drie functionarissen in Burundi geplaatst die in samenwerking met een Burundees projectteam zorg dragen voor de voorbereiding daarvan. Deze bijdrage heeft een doorlopend mandaat. Deze inzet wordt gefinancierd uit het Stabilisatiefonds op de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken.
- **Contributies HGIS**
Nederland draagt bij aan de gemeenschappelijke uitgaven voor crisisbeheersingsoperaties van de Navo en de EU. Dit bedrag staat los van een eventuele Nederlandse deelneming aan een specifieke missie van de Navo of de EU.

Toelichting op overige inzet

- **Vessel Protection Detachments (VPD's)**
Het aantal verzoeken van Nederlandse reders om ondersteuning van de overheid bij beveiliging van kwetsbare schepen in risicogebieden is de afgelopen jaren toegenomen. Het AIV-rapport «Piraterijbestrijding op zee – een herijking van publieke en private verantwoordelijkheden» deed de aanbeveling in bepaalde gevallen tot deze ondersteuning over te gaan. Inmiddels is een beleidskader opgesteld met operationele, juridische en financiële aspecten. In 2012 is als gevolg van de conclusies in het rapport van de Commissie de Wijkerslooth het aantal begrote VPD's van twintig naar vijftig verhoogd. Voor 2013 is een verdere verhoging tot ongeveer 175 VPD's voorzien. De in artikel 1 begrote additionele uitgaven bestaan hoofdzakelijk uit toelagen, reis- en verblijfskosten alsmede de kosten voor de opslag van materieelpakketten in de regio. De investeringen en instandhouding van de

Beleidsartikelen

benodigde materieelpakketten en uitgaven voor militair luchttransport zijn opgenomen bij de desbetreffende beleidsartikelen.

- **FRONTEX**

Nederland heeft 50 grenswachters beschikbaar gesteld voor de FRONTEX-pool voor snel inzetbare grensinterventieteams. Jaarlijks wordt bij de opstelling van het inzetplan bezien of deze bijdrage aan de pool wordt voortgezet. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties meldt de Nederlandse bijdrage met het inzetplan aan de Tweede Kamer. In 2013 is het weer mogelijk dat een beroep gedaan wordt op een Nederlandse bijdrage met mijnenjagers en/of een Dornier. De wenselijkheid en uitvoerbaarheid van een bijdrage zal dan worden bezien. Een Nederlandse bijdrage wordt verrekend met de EU. Deze inzet wordt gemandateerd aan de operationele commando's.

Toelichting op ontvangsten

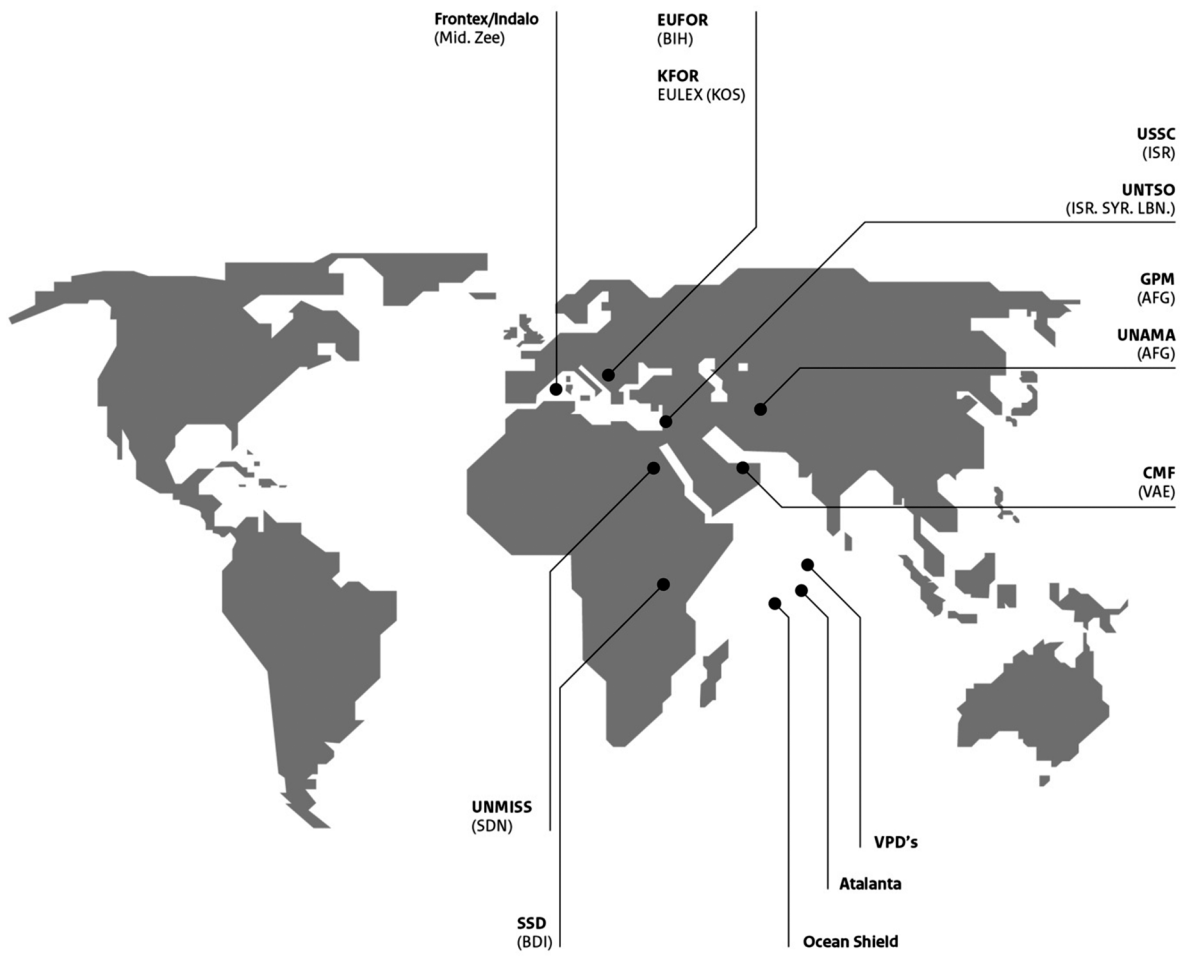
Ontvangsten HGIS

De ontvangsten hebben voornamelijk betrekking op de vergoedingen van de EU, Navo en VN-partners voor de door Nederland in het verleden geleverde diensten of ingezette personele en materiële middelen.

Ontvangsten VPD's

De Nederlandse reders betalen € 12,3 miljoen van de uitgaven voor VPD's.

Overzicht missies

2.2.2 Taakuitvoering zeestrijdkrachten - beleidsartikel 2

Algemene doelstelling

De zeestrijdkrachten leveren operationeel gereede maritieme expeditie-naire capaciteit, zowel vloot als mariniers, voor nationale en internationale operaties.

Rol en verantwoordelijkheid minister

De minister is verantwoordelijk voor de vaststelling van de omvang en samenstelling van de zeestrijdkrachten en van de mate van gereedheid van maritieme eenheden.

Voor de maritieme capaciteit van de krijgsmacht is het CZSK verantwoordelijk voor het operationeel gereedstellen en in stand houden van de maritieme eenheden. De zeestrijdkrachten zijn inzetbaar voor zowel expeditie-naire als voor nationale taken.

Indicatoren algemene doelstelling

In onderstaande tabel staan de beschikbaarheid van operationeel gereede en in stand te houden eenheden van CZSK voor 2013. Waar het aantal operationeel gereede eenheden gedurende het jaar uiteenloopt, is het rekenkundig gemiddelde in de tabel opgenomen.

Doelstellingenmatrix CZSK 2013					
Groep	Organieke eenheid	Totaal aantal eenheden	Operationeel gereede eenheden	Voortzetting-vermogen	
Staf Vlooteenheden	NLMARFOR	1	1	–	
	Fregatten	LC-fregat	4	1,8	2,2
		M-fregat	2	0,5	1,5
	Patrouilleschepen	0 → 4	0 → 0,6	0 → 3,4	
	Bevoorradingsschip	1	0,3	0,7	
	Landing Platform Docks	2	1,5	0,5	
	Onderzeeboten	4	1,5	2,5	
	Ondersteuningsvaartuig OZD	1	0,7	0,3	
	Mijnenbestrijdingsvaartuigen	6	3	3	
	Hydrografische opnemingsvaartuigen	2	1	1	
	Ondersteuningsvaartuig CARIB	1	0,8	0,2	
Marinierseenheden	Mariniersbataljons	2	1	1	
	Ondersteunende mariniersbataljons	2	1	1	
	Unit Interventie Mariniers	1	1	–	
	Marinierscompagnie CARIB	1	1	–	
	Bootpeloton Caribisch Gebied	1	1	–	
Overige eenheden	Defensie Duikgroep	1	1	–	

Toelichting: De gereedheidsdoelstellingen per operationeel commando worden weergegeven in de doelstellingenmatrix. In de kolom «Totaal aantal eenheden» staat vermeld hoeveel eenheden er zijn. Deze eenheden zijn daarnaast verdeeld over de kolommen «Operationeel gereede eenheden» en «Voortzetting-vermogen». In de kolom «Operationeel gereede eenheden» is weergegeven hoeveel eenheden beschikbaar moeten zijn voor inzet. In de kolom voortzetting-vermogen zijn de overige eenheden weergegeven. De getallen betreffen het gemiddelde aantal gereed te stellen eenheden, over het hele jaar. Voorbeeld: indien één eenheid voor zes maanden gereed moet zijn, wordt dit in de matrix weergegeven met 0,5.

Beleidsartikelen

Beleidswijzigingen

In 2013 worden de eerste patrouilleschepen operationeel gereed. Deze schepen worden na oplevering gefaseerd ingevoerd.

Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit

Artikel 2 Taakuitvoering Zeestrijdkrachten (bedragen x € 1 000)							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen	573 652	670 288	714 076	685 593	661 656	655 512	653 468
Uitgaven	590 214	670 288	714 076	685 593	661 656	655 512	653 468
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			119 564	68 230	20 928	21 000	21 037
Programmauitgaven	573 569	73 777	165 093	155 697	137 459	137 458	137 458
<i>Opdracht Gereedstelling en instandhouding Commando ZSK</i>		73 777	165 093	155 697	137 459	137 458	137 458
– <i>waarvan inzet</i>		8 441	8 429	8 447	8 455	8 455	8 455
– <i>waarvan gereedstelling</i>		61 508	66 035	57 968	59 122	59 123	59 123
– <i>waarvan instandhouding</i>		3 828	90 629	89 282	69 882	69 880	69 880
Apparaatuitgaven	16 645	596 511	548 983	529 896	524 197	518 054	516 010
<i>Staven</i>		8 998	9 286	9 168	9 001	8 861	8 861
<i>Operationele eenheden Commando ZSK</i>		582 248	539 697	520 728	515 196	509 193	507 149
<i>Bijdragen aan SSO's</i>		5 265					
Apparaat per uitgavencategorie	16 645	596 511	548 983	529 896	524 197	518 054	516 010
<i>personele uitgaven</i>		479 949	474 948	458 159	452 380	445 508	443 098
– <i>waarvan eigen personeel</i>		479 949	474 948	458 159	452 380	445 508	443 098
– <i>waarvan externe inhuur</i>							
<i>materiele uitgaven</i>		116 562	74 035	71 737	71 817	72 546	72 912
– <i>waarvan huisvesting en infrastructuur</i>		29 292	4 090	4 092	4 092	4 093	4 093
– <i>waarvan ICT</i>		23 074	1 574	1 580	1 580	1 580	1 580
– <i>waarvan overige exploitatie</i>		64 196	68 371	66 065	66 145	66 873	67 239
Apparaatsontvangsten	9 876	13 564	20 164	20 164	20 164	20 164	20 164

Toelichting op financiële instrumenten

Inzet

De geraamde uitgaven voor inzet zijn gerelateerd aan de vliegreuen en de vaardagen ten behoeve van de kustwacht in Nederland en de kustwacht in het Caribisch gebied. De overige inzet wordt verantwoord in beleidsartikel 1 Inzet. De jaarplannen en jaarverslagen van de kustwachten bevatten nadere informatie over hun activiteiten en middelen.

Gereedstelling

De geraamde uitgaven voor gereedstelling worden gedaan voor oefenactiviteiten. Het betreft vooral uitgaven voor oefentoelagen voor militair personeel (€ 35,3 miljoen), andere operationele uitgaven (€ 24,4 miljoen) waaronder € 11 miljoen voor de inhuur van twee vliegtuigen ten behoeve van de kustwacht. Voor 2013 zijn voor het CSZK 2 671 vaardagen en 224 200 mensoefendagen geraamd. Voor de periode 2014 tot en met 2017 zijn voor het CSZK per jaar 2 844 vaardagen en 224 200 mensoefendagen geraamd.

Instandhouding

De geraamde uitgaven voor de instandhouding van materieel betreffen het onderhoud van wapensystemen. Vanaf 2013 zijn de instandhoudingsuitgaven van het Marinebedrijf hierin opgenomen. Naast uitgaven voor diverse ondersteunende installaties gaat het om uitgaven voor de

Beleidsartikelen

instandhouding van de vlooteenheden en marinierseenheden die in de doelstellingenmatrix zijn genoemd. Tot en met 2015 verminderen de uitgaven als gevolg van de afstoting van materieel.

Apparaatsuitgaven

De apparaatsuitgaven bevatten vooral personele uitgaven. Deze uitgaven bestaan hoofdzakelijk uit salarissen, sociale lasten en uitgaven voor toelagen en reiskosten woon-werkverkeer. De personele uitgaven worden besteed aan de volgende aantallen personeel (gemiddelde jaarsterktes):

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
8 935	10 219	9 986	9 901	9 816	9 774	9 774

Verder wordt voor de toelichting op de apparaatsuitgaven verwezen naar de brief over de personele vulling van Defensie die gelijktijdig met de begroting wordt aangeboden, en het niet-beleidsartikel 10 Centraal apparaat.

De uitgaven voor huisvesting en ICT zijn met ingang van 2013 overgeheveld naar CDC en DMO. De achtergebleven uitgaven worden gedaan voor de kustwacht.

De overige exploitatie is voor het grootste deel personeelsgebonden. Deze uitgaven bestaan voornamelijk uit opleidingen, werving, dienstreizen en kleding en uitrusting en overige materiële uitgaven.

2.2.3 Taakuitvoering landstrijdkrachten - beleidsartikel 3

Algemene doelstelling

De landstrijdkrachten leveren operationeel gereede grondgebonden expeditionaire capaciteit voor nationale en internationale operaties.

Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Defensie is verantwoordelijk voor de vaststelling van de omvang en de samenstelling van de landstrijdkrachten en de mate van gereedheid van de grondgebonden capaciteiten.

Om grondgebonden capaciteit te leveren dient het CLAS eenheden operationeel gereede te stellen en in stand te houden. De landstrijdkrachten zijn inzetbaar voor zowel expeditionaire als voor nationale taken.

Indicatoren algemene doelstelling

In onderstaande tabel staat de beschikbaarheid weergegeven van de operationeel gereede en in stand te houden eenheden van het CLAS voor 2013. Waar het aantal operationeel gereede eenheden gedurende het jaar uiteenloopt, is het rekenkundig gemiddelde in de tabel opgenomen.

Doelstellingenmatrix CLAS 2013					2013
Groep	Organieke eenheden	Totaal aantal eenheden	Operationeel gereede	Voortzettingvermogen	
HRF(L)HQ	NLD deel staf HRF HQ	1	1		
	CIS Battalion	1		1	
	Staff Support Battalion	1	1		
KCT	Commandotroepencompagnie	4	2		2
Brigade HK	Brigade Hoofdkwartier	3	1		2
Luchtmobiele Brigade (11 LMB)	Infanteriebataljon Luchtmobiel	3	1		2
	Geniecompagnie	1	0,3		0,7
	Bevoorradingscompagnie	1	0,3		0,7
	Geneeskundige compagnie	1	0,3		0,7
	Herstelcompagnie	1	0,3		0,7
	NATRES Bataljon	1	1		
Gemechaniseerde Brigades (13, 43 Mechbrig)	Pantserinfanteriebataljon	4	1		3
	Brigade Verkenningeskadron	2	1		1
	Afdeling Veldartillerie	1	0,3		0,7
	Pantsergeniebataljon	2	1		1
	Geneeskundige compagnie	2	1		1
	Herstelcompagnie	2	1		1
	NATRES Bataljon	2	2		
Operationeel Ondersteunings Commando Land (OOCL)	Staf OOCL + stafcompagnie	1	0		1
	Geniebataljon	1	0,5		0,5
	JISTARC modules	5	2		3
	CIS-bataljon (CIS-compagnie)	3	1		2
	Civil Effects Support Element	6	2		4
	Bevoorradings- en Transportbataljon	2	1		1
Grondgebonden Luchtverdediging (DGLC)	Geneeskundig bataljon (Role 2 MTF)	4	1		3
	Commando Element	1	1		
	Patriot Fire Unit	3	2		1
	AMRAAM Peloton	2	1		1
	Stinger Peloton	3	2		1
EODD	Ploegen	48	12		36

Beleidsartikelen

Toelichting: De gereedheidsdoelstellingen per operationeel commando worden weergegeven in de doelstellingenmatrix. In de kolom «Totaal aantal eenheden» staat vermeld hoeveel eenheden er zijn. Deze eenheden zijn daarnaast verdeeld over de kolommen «Operationeel gereede eenheden» en «Voortzettingsvermogen». In de kolom «Operationeel gereede eenheden» is weergegeven hoeveel eenheden beschikbaar moeten zijn voor inzet. In de kolom «Voortzettingsvermogen» zijn de overige eenheden weergegeven. De getallen betreffen het gemiddelde aantal gereed te stellen eenheden over het hele jaar. Voorbeeld: indien één eenheid voor zes maanden gereed moet zijn, wordt dit in de matrix weergegeven met 0,5.

Beleidswijzigingen

Er zijn geen significante beleidswijzigingen ten opzichte van de begroting 2012.

Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit

Artikel 3 Taakuitvoering Landstrijdkrachten (bedragen x € 1 000)							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen	1 261 386	1 265 522	1 135 839	1 061 811	1 016 103	993 780	990 260
Uitgaven	1 280 930	1 265 522	1 135 839	1 061 811	1 016 103	993 780	990 260
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			129 327	70 267	21 031	20 849	20 888
Programmauitgaven	1 042 161	101 355	163 007	163 168	138 836	138 837	138 837
Opdracht Gereedstelling en instandhouding Commando LAS		101 355	163 007	163 168	138 836	138 837	138 837
– waarvan inzet							
– waarvan gereedstelling		96 694	91 824	91 830	94 724	94 725	94 725
– waarvan instandhouding		4 661	71 183	71 338	44 112	44 112	44 112
Apparaatsuitgaven	238 769	1 164 167	972 832	898 643	877 267	854 943	851 423
Staven		21 910	18 048	13 544	13 346	13 504	13 515
Operationele eenheden Commando LAS		1 123 241	954 784	885 099	863 921	841 439	837 908
Bijdragen aan SSO's		19 016					
Apparaat per uitgavencategorie	238 769	1 164 167	972 832	898 643	877 267	854 943	851 423
personele uitgaven		911 747	877 185	827 588	805 793	785 289	781 377
– waarvan eigen personeel		911 747	877 185	827 588	805 793	785 289	781 377
– waarvan externe inhuur							
materiele uitgaven		252 420	95 647	71 055	71 474	69 654	70 046
– waarvan huisvesting en infrastructuur		85 955					
– waarvan ICT		48 101					
– waarvan overige exploitatie		118 364	95 647	71 055	71 474	69 654	70 046
Apparaatsontvangsten	21 470	15 823	20 523	20 523	20 523	20 523	20 523

Toelichting op financiële instrumenten

Inzet

De inzet wordt verantwoord in beleidsartikel 1 Inzet.

Gereedstelling

De geraamde uitgaven voor gereedstelling worden gedaan voor oefenactiviteiten. Het betreffen hoofdzakelijk uitgaven voor oefentoeelagen voor militair personeel (€ 41,6 miljoen), en andere operationele uitgaven (€ 40,5 miljoen). Voor het grootste deel bestaan deze uitgaven uit de inhuur van oefenterreinen.

Beleidsartikelen

Voor de periode 2013 tot en met 2017 zijn voor het CLAS per jaar 736 890 mensoefendagen geraamd.

Instandhouding

De geraamde uitgaven voor de instandhouding van materieel betreffen het onderhoud van wapensystemen. Vanaf 2013 zijn de instandhoudingsuitgaven van het Defensiebedrijf Grondgebonden Systemen hierin opgenomen. Naast uitgaven voor diverse ondersteunende installaties gaat het om uitgaven voor de instandhouding van de organieke eenheden die in de doelstellingenmatrix zijn genoemd. Tot en met 2015 verminderen de uitgaven als gevolg van de vermindering van het aantal operationele eenheden.

Apparaatsuitgaven

De apparaatsuitgaven bevatten vooral personele uitgaven. Deze uitgaven bestaan hoofdzakelijk uit salarissen, sociale lasten en uitgaven voor toelagen en reiskosten woon-werkverkeer. De personele uitgaven worden besteed aan de volgende aantallen personeel (gemiddelde jaarsterktes):

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
22 767	20 851	20 163	19 668	19 172	18 925	18 925

Verder wordt voor de toelichting op de apparaatsuitgaven verwezen naar de brief over de personele vulling van Defensie die gelijktijdig met de begroting wordt aangeboden, en het niet-beleidsartikel 10 Centraal apparaat.

De uitgaven voor huisvesting en ICT zijn met ingang van 2013 overgeheveld naar CDC en DMO.

De overige exploitatie is voor het grootste deel personeelsgebonden. Deze uitgaven bestaan voornamelijk uit opleidingen, werving, dienstreizen en kleding en uitrusting en overige materiële uitgaven.

2.2.4 Taakuitvoering luchtmacht - beleidsartikel 4

Algemene doelstelling

De luchtmacht leveren lucht- en grondgebonden capaciteit voor nationale en internationale operaties.

Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Defensie is verantwoordelijk voor de vaststelling van de omvang, de samenstelling en de vereiste mate van gereedheid van de luchtmacht.

Voor de lucht- en grondgebonden operationele capaciteit van de krijgsmacht dient het CLSK eenheden operationeel gereed te stellen en in stand te houden. De luchtmacht zijn inzetbaar voor zowel expeditionaire taken als voor nationale taken.

Indicatoren algemene doelstelling

In onderstaande tabel staan de beschikbaarheid van operationeel gereede en in stand te houden eenheden van CLSK voor 2013. Waar het aantal operationeel gereede eenheden gedurende het jaar uiteenloopt, is het rekenkundig gemiddelde in de tabel opgenomen.

Doelstellingenmatrix CLSK					2013
Groep	Organieke eenheden	Totaal aantal eenheden	Operationeel gereed	Voortzettingsvermogen	
Jachtvliegtuigen	F-16	57	17	40	
Helikopters	AH-64D Apache	21	7	14	
	CH-47 Chinook	14	4	10	
	AS-532 Cougar	8	4	4	
	AB-412SP	3	2	1	
	NH-90	9 → 12	3 → 6	6	
Transportvliegtuigen	(K)DC-10	3	1,5	1,5	
	C-130H Hercules	4	2	2	
Kustwacht Nederland	Dornier DO-228	2	1	1	
Force Protection	OGRV eenheden	3	1	2	
	C2 element	2	1	1	
Air C4ISR	AOCS	1	1	0	
	NDMC	1	1	0	

Toelichting: De gereedheidsdoelstellingen per operationeel commando worden weergegeven in de doelstellingenmatrix. In de kolom «Totaal aantal eenheden» staat vermeld hoeveel eenheden er zijn. Deze eenheden zijn daarnaast verdeeld over de kolommen «Operationeel gereede eenheden» en «Voortzettingsvermogen». In de kolom «Operationeel gereede eenheden» is weergegeven hoeveel eenheden beschikbaar moeten zijn voor inzet. In de kolom «Voortzettingsvermogen» zijn de overige eenheden weergegeven. De getallen betreffen het gemiddelde aantal gereede te stellen eenheden, over het hele jaar. Voorbeeld: indien één eenheid voor zes maanden gereede moet zijn, wordt dit in de matrix weergegeven met 0,5.

Beleidsartikelen

Beleidswijzigingen

Er zijn geen significante beleidswijzigingen ten opzichte van de begroting 2012.

Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit

Artikel 4 Taakuitvoering Luchtstrijdkrachten (bedragen x € 1 000)							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen	609 073	690 752	663 949	624 400	594 926	588 876	586 719
Uitgaven	685 357	690 752	663 949	624 400	594 926	588 876	586 719
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			136 854	77 018	23 682	23 907	23 878
Programmauitgaven	582 701	63 164	132 003	129 568	111 517	112 059	112 053
Opdracht Gereedstelling en instandhouding Commando LSK		63 164	132 003	129 568	111 517	112 059	112 053
– waarvan inzet							
– waarvan gereedstelling		39 826	19 388	20 818	21 587	21 635	21 631
– waarvan instandhouding		23 338	112 615	108 750	89 930	90 424	90 422
Apparaatuitgaven	102 656	627 588	531 946	494 832	483 409	476 817	474 666
Staven		25 105	24 178	21 349	21 100	21 101	21 101
Operationele eenheden Commando LSK		595 324	507 768	473 483	462 309	455 716	453 565
Bijdragen aan SSO's		7 159					
Apparaat per uitgavencategorie	102 656	627 588	531 946	494 832	483 409	476 817	474 666
personele uitgaven		419 653	390 242	367 675	358 105	349 807	347 944
– waarvan eigen personeel		419 653	390 242	367 675	358 105	349 807	347 944
– waarvan externe inhuur		0	0	0	0	0	0
materiele uitgaven		207 935	141 704	127 157	125 304	127 010	126 722
– waarvan huisvesting en infrastructuur		57 931					
– waarvan ICT		18 965					
– waarvan overige exploitatie		131 039	141 704	127 157	125 304	127 010	126 722
Apparaatsontvangsten	13 556	9 586	15 286	15 286	15 286	15 286	15 286

Toelichting op financiële instrumenten

Inzet

De inzet wordt verantwoord in beleidsartikel 1 Inzet.

Gereedstelling

De geraamde uitgaven voor gereedstelling worden gedaan voor oefenactiviteiten. Het betreffen hoofdzakelijk uitgaven voor oefentoeelagen voor militair personeel (€ 6,9 miljoen) en andere operationele uitgaven (€ 8,6 miljoen). Voor 2013 zijn voor het CLSK 43 870 vliegreuren en 9 290 mensoefendagen geraamd. Voor de periode 2014 tot en met 2017 zijn voor het CLSK per jaar 44 770 vliegreuren en 9 315 mensoefendagen geraamd.

Instandhouding

De geraamde uitgaven voor de instandhouding van materieel betreffen het onderhoud van wapensystemen. Vanaf 2013 zijn de instandhoudingsuitgaven van het Logistieke Centrum Woensdrecht hierin opgenomen. Naast uitgaven voor diverse ondersteunende installaties gaat het om uitgaven voor de instandhouding van de wapensystemen die in de doelstellingenmatrix zijn genoemd. Tot en met 2015 verminderen de uitgaven als gevolg van de afstoting van wapensystemen.

Apparaatsuitgaven

De apparaatsuitgaven bevatten vooral personele uitgaven. Deze uitgaven bestaan hoofdzakelijk uit salarissen, sociale lasten en uitgaven voor toelagen en reiskosten woon-werkverkeer. De personele uitgaven worden besteed aan de volgende aantallen personeel (gemiddelde jaarsterktes):

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
8 229	8 485	7 820	7 634	7 449	7 356	7 356

Verder wordt voor de toelichting op de apparaatsuitgaven verwezen naar de brief over de personele vulling van Defensie die gelijktijdig met de begroting wordt aangeboden, en het niet-beleidsartikel 10 Centraal apparaat.

De uitgaven voor huisvesting en ICT zijn met ingang van 2013 overgeheveld naar CDC en DMO.

De overige exploitatie is voor het grootste deel personeelsgebonden. Deze uitgaven bestaan voornamelijk uit (vlieger)opleidingen, werving, dienstreizen en kleding en uitrusting en overige materiële uitgaven.

2.2.5. Taakuitvoering marechaussee - beleidsartikel 5

Algemene doelstelling

De Koninklijke marechaussee levert militaire politiecapaciteit voor nationale en internationale operaties.

Rol en verantwoordelijkheid

De minister is beheersverantwoordelijk en verantwoordelijk voor de vaststelling van de omvang, de samenstelling en de vereiste mate van gereedheid van de Koninklijke marechaussee. De uitvoering heeft hij opgedragen aan de Commandant van de Koninklijke marechaussee. Het gezag over de marechaussee berust naast de minister van Defensie bij de minister van Veiligheid en Justitie en de minister voor Immigratie, Integratie en Asiel.

Het CKmar heeft een takenpakket in binnen- en buitenland en houdt zich bezig met beveiliging, handhaving van de Vreemdelingenwetgeving (waaronder grenstoezicht), politietaken ten behoeve van Defensie en op burgerluchtvaartterreinen, samenwerking met en bijstand aan de politie en uitvoering van politietaken in het kader van internationale vredesoperaties. Naast het reguliere takenpakket fungeert het CKmar als strategische reserve voor de Nederlandse overheid. Hiermee levert het CKMar direct en indirect een bijdrage aan de veiligheid in binnen- en buitenland.

Indicatoren algemene doelstelling

In onderstaande tabel staat de beschikbaarheid vermeld van operationeel gereede en in stand te houden eenheden van het CKmar voor 2013 voor taken die onder gezagsverantwoordelijkheid van de minister van Defensie worden uitgevoerd. Waar het aantal operationeel gereede eenheden gedurende het jaar uiteenloopt, is het rekenkundig gemiddelde in de tabel opgenomen.

Organieke eenheid	Geplande inzet	Totaal aantal eenheden	Operationeel gereed	Voortzettingsvermogen
VTE'n voor politietaken Defensie uitgezonden eenheden	ong. 7	50	25	25
VTE'n voor civiele politiemijsies	ong. 85	256	128	128
Peloton voor <i>Crowd Riot Control</i> (CRC)		1		1
VTE'n voor <i>Close Protection Team</i> (CPT) ter begeleiding van VIP's in buitenland.	ong. 13	26	13	13

Toelichting: De gereedheidsdoelstellingen per operationeel commando worden weergegeven in de doelstellingenmatrix. In de kolom «Totaal aantal eenheden» staat vermeld hoeveel eenheden er zijn. Deze eenheden zijn daarnaast verdeeld over de kolommen «Operationeel gereede eenheden» en «Voortzettingsvermogen». In de kolom «Operationeel gereede eenheden» is weergegeven hoeveel eenheden beschikbaar moeten zijn voor inzet. In de kolom «Voortzettingsvermogen» zijn de overige eenheden weergegeven. De getallen betreffen het gemiddelde aantal gereede te stellen eenheden, over het hele jaar. Voorbeeld: indien één eenheid voor zes maanden gereede moet zijn, wordt dit in de matrix weergegeven met 0,5.

Geplande inzet

Het takenpakket van het CKmar heeft zich ontwikkeld tot een veelzijdig en samenhangend geheel. Drie operationele speerpunten vormen hierbij de basis: bewaken en beveiligen, de grenspolitietaken en internationale en

Beleidsartikelen

militaire politietaken. Het CKmar legt de nadruk op de veiligheid van de staat en speelt hierbij snel en flexibel in op wijzigende omstandigheden.

Bewaken en beveiligen

Het CKmar draagt zorg voor de bewaking en beveiliging van bepaalde vitale objecten en personen. Het CKmar doet dit in samenwerking met nationale en internationale publieke en private partners.

Kengetallen	Prognose 2013
Het percentage uitvoering Toezichtprogramma Beveiliging burgerluchtvaart	100%
Het aantal permanent te bewaken objecten	7
Het servicepercentage beveiligde waardetransporten voor De Nederlandsche Bank	100%
Beschikbare operationele Kmar-eenheden voor expeditionaire beveiligingsopdrachten	(zie tabel algemene doelstelling)

Grenspolitietak

Het CKmar richt zich op de bestrijding van illegale migratie, grensoverschrijdende criminaliteit en terrorisme. Deze taak wordt risicogestuurd, flexibel en doelmatig uitgevoerd door zowel de informatiepositie van het CKmar als de informatiepositie van de ketenpartners optimaal te benutten. Als grenspolitie wendt het CKmar bedreigingen voor Nederland en het Schengengebied af bij de grens.

Kengetallen	Prognose 2013
Aantal luchthavens waar grensbewaking wordt uitgevoerd waarvan permanent	8 6
Aantal prioriteitsmeldingen (op luchthavens waar politietaken worden uitgevoerd)	12 000
Aantal verwijderingen (directe verwijderingen en verwijderingen na aanlevering van DT&V) waarvan begeleid	6 000 2 000

Internationale en militaire politietaken

Het CKmar is als één van de vier operationele commando's van het ministerie van Defensie mede verantwoordelijk voor de uitvoering van het buitenlands en veiligheidsbeleid van Nederland. Vanwege de specifieke organisatiekenmerken kan het CKmar met zowel de andere krijgsmachts-onderdelen als zelfstandige politieorganisatie in binnen- en buitenland optreden.

Kengetallen	Prognose 2013
Aantal misdrijfdoossiers (aangeleverd aan OM Arnhem) Beschikbare operationele Kmar-eenheden voor internationale crisis- en humanitaire operaties	Op basis van criminaliteitsbeeldanalyse (zie doelstellingenmatrix)

Beleidswijzigingen

Er zijn geen significante beleidswijzigingen ten opzichte van de begroting 2012.

Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit

Artikel 5 Taakuitvoering Koninklijke Marechaussee (bedragen x € 1 000)							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen	398 677	385 578	317 618	309 355	309 322	304 815	302 936
Uitgaven	400 456	385 578	317 618	309 355	309 322	304 815	302 936
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			23 449	12 915	4 381	4 390	4 350
Programmauitgaven	366 835	6 693	2 285	2 292	2 108	2 106	2 107
Opdracht Inzet KMAR		6 693	2 285	2 292	2 108	2 106	2 107
– waarvan inzet							
– waarvan gereedstelling		6 693	2 285	2 292	2 108	2 106	2 107
– waarvan instandhouding							
Apparaatsuitgaven	33 621	378 885	315 333	307 063	307 214	302 709	300 829
Staven		11 786	11 622	9 293	9 197	9 238	9 238
Operationele eenheden KMAR		364 202	303 711	297 770	298 017	293 471	291 591
Bijdragen aan SSO's		2 897					
Apparaat per uitgavencategorie	33 621	378 885	315 333	307 063	307 214	302 709	300 829
personele uitgaven		280 533	270 721	266 305	265 515	260 917	259 438
– waarvan eigen personeel		280 533	270 721	266 305	265 515	260 917	259 438
– waarvan externe inhuur		0	0	0	0	0	0
materiele uitgaven		98 352	44 612	40 758	41 699	41 792	41 391
– waarvan huisvesting en infrastructuur		30 537					
– waarvan ICT		17 977					
– waarvan overige exploitatie		49 838	44 612	40 758	41 699	41 792	41 391
Apparaatsontvangsten	6 219	4 652	4 652	4 652	4 652	4 652	4 652

Toelichting op de financiële instrumenten

Gereedstelling

De uitgaven voor inzet betreffen vooral oefentoelagen voor militair personeel (€ 2 miljoen) en munitie (€ 0,84 miljoen). Voor 2013 zijn voor het CKmar 105 691 oefenuren geraamd.

Apparaatsuitgaven

De apparaatsuitgaven bevatten vooral personele uitgaven. Deze uitgaven bestaan hoofdzakelijk uit salarissen, sociale lasten en uitgaven voor toelagen en reiskosten woon-werkverkeer. De personele uitgaven worden besteed aan de volgende aantallen personeel (gemiddelde jaarsterktes):

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
6 490	6 285	6 131	6 073	6 016	5 987	5 987

Verder wordt voor de toelichting op de apparaatsuitgaven verwezen naar de brief over de personele vulling van Defensie die gelijktijdig met de begroting wordt aangeboden, en het niet-beleidsartikel 10 Centraal apparaat.

De uitgaven voor huisvesting en ICT zijn met ingang van 2013 overgeheveld naar CDC en DMO.

De overige exploitatie is voor het grootste deel personeelsgebonden. Deze uitgaven bestaan voornamelijk uit opleidingen, werving, dienstreizen en kleding en uitrusting en overige materiële uitgaven.

2.2.6 Investerings in krijgsmacht - beleidsartikel 6

Algemene doelstelling

Defensie voorziet in nieuw materieel, infrastructuur en ICT-middelen en zij verkoopt, indien aan de orde, groot materieel en infrastructuur.

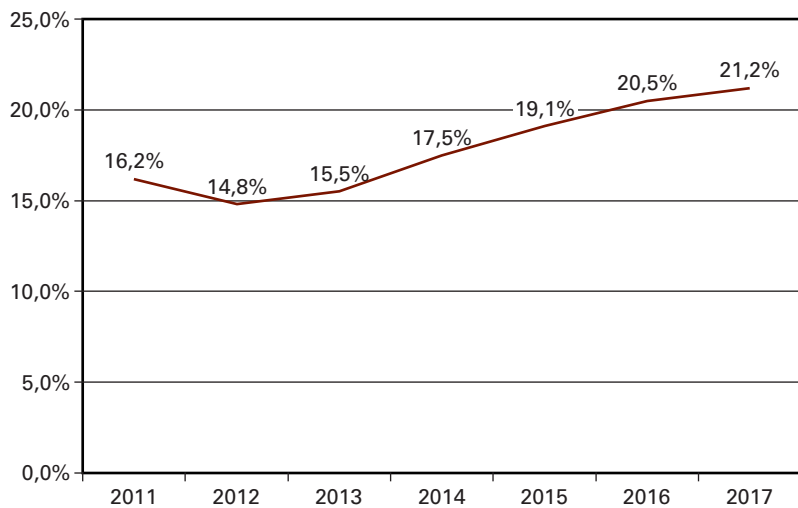
Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Defensie is verantwoordelijk voor het tijdig voorzien in nieuw materieel, infrastructuur en ICT-middelen en de afstoting van overtollig groot materieel en infrastructuur.

Investeringsquote

De investeringsquote van Defensie is in onderstaande grafiek weergegeven. Als gevolg van de beleidsbrief *Defensie na de kredietcrisis* van 8 april 2011 zijn op korte termijn maatregelen genomen ten aanzien van de investeringen. Daardoor heeft de investeringsquote in 2012 een dieptepunt bereikt. Vanaf 2013 stijgen de investeringen als gevolg van de maatregelen om de krijgsmacht op orde te krijgen. Niettemin ligt de investeringsquote aanvankelijk nog ruim onder de 20 procent en komt deze in 2013 uit op 15,5 procent. De investeringsquote stijgt daarna tot boven de 20 procent in 2016. Het gemiddelde investeringspercentage in de periode 2013 tot en met 2017 is 19.

Investeringsquote Defensie

Beleidswijzigingen

Voor zover er beleidswijzigingen zijn, betreffen dat wijzigingen in projecten. Deze wijzigingen worden hieronder toegelicht.

Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit

Artikel 6 Investerings Krijgsmacht (bedragen x € 1 000)							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen			1 313 418	1 746 176	1 429 950	817 462	1 589 705
Uitgaven			1 173 362	1 325 110	1 434 747	1 537 987	1 589 705
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			773 265	478 807	234 853	153 167	105 402
Programmauitgaven			1 173 362	1 325 110	1 434 747	1 537 987	1 589 705
<i>Opdracht Voorzien in nieuw materieel</i>			803 875	999 031	1 092 303	1 193 408	1 241 703
<i>Opdracht Voorzien in infrastructuur</i>			193 384	136 209	159 661	159 111	158 155
<i>Opdracht Voorzien in ICT</i>			79 486	91 567	89 421	95 400	100 000
<i>Bekostiging Wetenschappelijk onderzoek</i>			63 076	63 900	60 970	58 775	58 554
<i>Bijdrage aan de NAVO</i>			33 541	34 403	32 392	31 293	31 293
Programmaontvangsten			205 528	178 388	139 256	105 256	102 656
<i>– waarvan verkoopopbrengsten groot materieel</i>			151 058	151 118	119 886	92 386	89 786
<i>– waarvan verkoopopbrengsten infrastructuur</i>			52 600	25 400	17 500	11 000	11 000
<i>– waarvan overige ontvangsten</i>			1 870	1 870	1 870	1 870	1 870

Toelichting op de financiële instrumenten

Voorzien in nieuw materieel

De projecten in realisatie waarvan de financiële omvang met meer dan € 10 miljoen of de planning meer dan een jaar is gewijzigd, worden onder de tabellen toegelicht. Dat geldt ook voor projecten in planning waarvan verwacht wordt dat deze in 2013 tot uitgaven zullen leiden.

In het Materieelprojectenoverzicht (MPO) worden alle strategische materiele projecten met een financiële omvang van meer dan € 25 miljoen uitgebreid toegelicht. Daarbij wordt voor de projecten in planning bovendien de verwachte fasering in het Defensie Materieel Proces (DMP) vermeld.

Projecten zeestrijdkrachten

Projecten in realisatie zeestrijdkrachten (bedragen x € 1 miljoen)								
Projectomschrijving	Project-volume	Raming uitgaven						Fasering tot
		t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	
<i>Fast Raiding Interception and Special forces Craft (FRISC)</i>	28,6	19,5	8,2	0,9				2014
Instandhouding M-fregatten	57,8	39,3	14,0	4,5				2014
Instandhouding Walrusklasse onderzeeboten	94,1	24,3	12,5	19,0	13,5	9,0	6,0	2018
Luchtverdedigings- en Commandofregatten	1 560,3	1 538,7	8,4	7,4	5,8			2015
LC-fregatten Munitie	306,8	303,8					3,0	2017
<i>Maritime Ballistic Missile Defence (MBMD)</i>	116,0	14,0	26,0	20,0	17,0	12,0	15,0	2019
Patrouilleschepen	529,6	499,3	16,1	14,2				2014
Verwerving <i>Joint</i> Logistiek Ondersteuningsschip (JSS)	407,9	245,5	70,7	84,7	7,0			2015

Maritime Ballistic Missile Defence (MBMD)

Met de ondertekening van het contract op 27 juni 2012 is de realisatiefase van dit project aangevangen.

Verwerving Joint Logistiek Ondersteuningsschip (JSS)

Het budget is, zoals gemeld in Kamerstuk 30 000-X, nr. 67 d.d. 2 februari 2012), verhoogd met € 24,7 miljoen vanwege prijsspeeraanpassing, de verrekening van het staalgewicht en de financiering van de medische voorzieningen.

Projecten in planning met verwachte uitgaven in 2013

Het betreft de modificatie van de MK 48 torpedo en de *Midlife update* van de BV 206D. Bij deze projecten zijn geen significante wijzigingen opgetreden.

Instandhouding Goalkeeper

De fasering van dit project is vervroegd. Het project zal reeds in 2016 worden voltooid.

Projecten landstrijdkrachten

Projecten in realisatie landstrijdkrachten (bedragen x € 1 miljoen)								
Projectomschrijving	Project-volume	Raming uitgaven						Fasering tot
		t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	
AGBADS	126,0	121,0	5,0					2013
<i>Battlefield Management System</i> (BMS)	62,7	55,8	6,9					2013
Datacommunicatie Mobiel Optreden (DCMO)	42,8	37,3	5,5					2013
Groot pantserwielvoertuig (GPW, Boxer) (ontwikkeling)	108,3	107,8	0,5					2013
Groot pantserwielvoertuig (GPW, Boxer) (productie)	735,5	201,6	104,8	156,4	153,4	94,4	14,9	2018
Infanterie Gevechtsvoertuig (IGV), productie en training	1 118,1	1 112,6	5,5					2013
Vervanging genie- en doorbraaktank	87,4	80,0	7,4					2013

Bij deze projecten zijn geen significante wijzigingen opgetreden.

Projecten in planning met verwachte uitgaven in 2013

Het betreft de *Capability Upgrade* Elektronische Oorlogsvoering (CUP EO) en Patriot vervanging COMPATRIOT. Bij deze projecten zijn geen significante wijzigingen opgetreden.

Projecten luchtstrijdkrachten

Projecten in realisatie luchtstrijdkrachten (bedragen x € 1 miljoen)								
Projectomschrijving	Project-volume	Raming uitgaven						Fasering tot
		t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	
AH-64D <i>Modernised Target Acquisition and Designation Sight</i> (MTADS)	77,5	77,4	0,1					2013
AH-64D Upgrade	118,0	13,6	31,2	46,3	26,9			2015
AH-64D Verbetering bewapening	25,6	0,1	3,9	4,0	8,0	8,0	1,7	2017
Chinook uitbreiding en versterking (4 + 2)	364,6	353,4	8,9	2,3				2014
F-16 M5 modificatie	46,3	37,6	2,0	0,5				2018
F-16 M6.5 onderhoudstape	21,9	5,8	5,7	5,7	4,7			2015
F-16 Mode 5 IFF	39,3	19,9	6,2	9,8	3,4			2015
F-16 Verbetering lucht-grond bewapening, fase 1	58,8	39,2	1,2	12,0	6,4			2015
F-16 Zelfbescherming (ASE)	81,0	7,6	25,0	23,5	24,9			2015

F-16 Zelfbescherming (ASE)

Het voor 2013 en 2014 beschikbare budget is grotendeels doorgeschoven naar 2015.

AH-64D Zelfbescherming (ASE)

In verband met de vertraging die is ontstaan in de voorstudiefase is een groot deel van het voor 2013 voorziene budget doorgeschoven naar volgende jaren.

Projecten in planning met verwachte uitgaven in 2013

Bij de volgende projecten zijn geen significante wijzigingen opgetreden:

- Chinook Vervanging en Modernisering (wel is de naam gewijzigd van Chinook *Midlife Update*);
- F-16 Infrarood geleide lucht-lucht raket;
- F-16 Verbetering lucht-grond bewapening, fase 2;
- Langer doorvliegen F-16 Operationele zelfverdediging.

Vervanging Medium Power Radars in Wier en Nieuw-Milligen

De B-fase is voltooid. Over de resultaten van de B en C-fasen wordt de Kamer geïnformeerd met een gecombineerde B/C-brief zoals is toegezegd door de staatssecretaris van Defensie tijdens het algemeen overleg van 10 juni 2009 (Kamerstuk 31 700 X nr. 125).

Vervanging F-16 Voortgezette verwervingsvoorbereiding productie

Het project Vervanging F-16 heeft tot doel tijdig te voorzien in de vervanging van de F-16 jachtvliegtuigen van de Nederlandse krijgsmacht. Naast de verwerving van nieuwe jachtvliegtuigen gaat het tevens om de verwerving van bijbehorende simulatoren, initiële reservedelen, infrastructuur, speciale gereedschappen, meet- en testapparatuur, documentatie, initiële opleidingen en transport, evenals de betaling van BTW. Zoals gemeld in de beleidsbrief is in het investeringsoverzicht € 4,5 miljard

Beleidsartikelen

gereserveerd voor de vervanging van de F-16, in afwachting van verdere besluitvorming. De projectreservering is niet voldoende voor de verwerving van het planningsaantal van 85 toestellen.

Defensie neemt deel aan het Production, Sustainment and Follow-on Development (PSFD) Memorandum of Understanding voor de F-35 (Joint Strike Fighter). Voorts heeft Defensie in mei 2008 een Memorandum of Understanding getekend voor deelneming aan de operationele testfase (IOT&E). In het kader van de operationele testfase zijn verplichtingen aangegaan voor twee testtoestellen, inclusief bijkomende middelen. Na de levering van het eerste F-35 testtoestel in het najaar van 2012 wordt in 2013 het tweede Nederlandse toestel geleverd. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de geraamde uitgaven voor de PSFD, de IOT&E en de twee testtoestellen:

Raming uitgaven (bedragen x € 1 miljoen)								
Projectomschrijving	Project-volum	Raming uitgaven						Fasering tot
		t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017 e.v.	
PSFD MoU	169,5	107,5	0	18,6	11,1	4,4	27,9	2024
IOT&E MoU	22,2			11,2	11,0			2015
Testtoestellen inclusief bijkomende middelen	282,0	240,4	41,6					2013

Projecten defensiebreed

Projecten in realisatie defensiebreed (bedragen x € 1 miljoen)								
Project-omschrijving	Project-volum	Raming uitgaven						Fasering tot
		t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Militaire Satelliet Communicatie lange termijn defensiebreed (MILSATCOM)	130,9	102,0	9,0	9,1	8,7	1,8	0,3	2017
MILSATCAP	34,4	7,0	7,0	5,1	5,1	5,3	1,4	2018
Modernisering navigatiesystemen	36,3	18,8	5,0	5,8	6,7			2015
NH-90	1 174,9	857,9	103,7	111,5	67,3	17,0	7,5	2018
Richtkijker wapen schutter lange afstand	30,5	25,2	5,3					2013

NH-90

Het projectbudget voor het jaar 2012 is met € 46,1 miljoen verminderd en hergefaseerd. Het betreft twee mutaties. In de eerste plaats gaat het om een verschuiving van € 22,2 miljoen voor de financiering van de budgetverhoging van het project JSS. Dit is mogelijk door een aanpassing van de betalingsreeks aan het leverschema. Daarnaast is er een bedrag van € 23,9 miljoen verschoven naar latere jaren. Hierdoor is de einddatum van het project verschoven van 2016 naar 2018. Dit is mogelijk door enkele verplichtingen later te contracteren dan aanvankelijk was voorzien, zoals bijvoorbeeld de modificaties aan de NH-90 om het toestel geschikt te maken voor transporttaken. De verschuiving heeft geen gevolgen voor de levering van de toestellen.

Projecten in planning met verwachte uitgaven in 2013

Bij de volgende projecten zijn geen significante wijzigingen opgetreden:

- Counter Improvised Explosive Devices (C-IED);
- Uitbreiding CBRN-capaciteit;
- Verbeterd Operationeel Soldaat Systeem (VOSS);
- Vernieuwing TITAAN;
- Vervanging radio's;
- Verwerving HV-brillen.

Combat Identification (Combat ID)

Het project wordt gesplitst in twee delen. Het eerste deel betreft verbeteringen in het grond-lucht domein. Het tweede deel betreft verbeteringen in het grond-grond domein. Voor het tweede deel is meer onderzoek nodig en met de uitvoering van dit deel zal meer tijd zijn gemoeid. Het budget van beide projecten bedraagt minder dan € 25 miljoen, waardoor de projecten niet meer zullen terugkomen in het volgende MPO en de begroting.

Defensiebrede vervanging operationele wielvoertuigen

De omvang van het projectbudget is ongewijzigd maar de duur van het project is met twee jaar verlengd tot 2021. Ook is door vertraging in de besluitvorming over het project een deel van de voorziene investering van 2013 verschoven naar 2014.

Joint Fires

Door een vermindering van het projectbudget bedraagt dit nu minder dan € 25 miljoen. Hierdoor zal het project niet meer worden opgenomen in het volgende MPO.

MALE UAV

Defensie is twee jaar eerder dan voorzien begonnen met de uitvoering van de B-fase en daarmee met de investering in dit project. Dit was mogelijk door de inschakeling van kennisinstituten.

Investeringsprojecten Koninklijke marechaussee

Dit betreft de investeringsprojecten – voor zover niet in infrastructuur en informatievoorziening – ten behoeve van het CKmar. Van geen van de projecten bedraagt het investeringsbudget meer dan € 25 miljoen.

Investering overig

Dit betreft de investeringsprojecten voor enkele overige defensieonderdelen, zoals het Commando DienstenCentra (CDC), de Bestuursstaf (BS) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD). Van geen van de projecten bedraagt het investeringsbudget meer dan € 25 miljoen.

Voorzien in infrastructuur

Infrastructuurprojecten in realisatie (bedragen x € 1 miljoen)									
Projectomschrijving	Voor Defensie-onderdeel	Project volume	t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	Fasering tot
Nieuwbouw Schiphol	CKmar	140,4	115,8	22,2	2,4				2014
Herbelegging infrastructuur vliegbases Soesterberg en Gilze-Rijen	CLSK	234,7	234,7						2012
Infrastructuur en voorziening KMA	CDC	52,3	20,7			7,3	3,2	19,6	2019
Hoger onderhoud Woensdrecht	CLSK	76,9	46,4	19,2	11,3				2014
Aanpassing/renovatie Plein/Kalvermarktcomplex	Algemeen	26,0	26,0						2012
Nieuwbouw LOKKmar	CKmar	84,9	29,5	20,9	24,5	10,0			2015
EPA Maatregelen	Algemeen	64,4	11,4	8,7	6,2	11,2	10,9	8,7	2019

Nieuwbouw Schiphol

In de nabijheid van de luchthaven Schiphol wordt voor Kmar/District Schiphol een nieuw complex gerealiseerd ter vervanging van de gehuurde en verspreid liggende accommodaties. Het project wordt later opgeleverd dan oorspronkelijk gepland door een vertraging bij de aanbestedingsprocedure. Het totale projectvolume is met € 4 miljoen verhoogd naar € 140,4 miljoen door het amendement van de leden Brinkman en Knops (Kamerstuk 32 123 X, nr. 53).

Infrastructuur voorziening KMA

Met dit project wordt de infrastructuur van de KMA aangepast aan de huidige normen. Daarnaast kan na realisatie van de diverse deelprojecten de Seeligkazerne worden afgestoten Zie verder de paragraaf *Herbelegging vastgoed fase 2a*.

Hoger onderhoud Woensdrecht

Het project betreft de totale behoefte aan infrastructuur om het Logistiek Centrum Woensdrecht op Vliegbasis Woensdrecht te kunnen huisvesten. Voor het centraliseren van hoger vliegtuig- en elektrotechnisch onderhoud worden de volgende bedrijfsonderdelen samengevoegd:

- de Staf Logistiek Centrum Koninklijke luchtmacht;
- de Divisie Wapensysteemondersteuning;
- de Logistieke Divisies Woensdrecht en Rhenen;
- het Centrum voor Technologie en Missieondersteuning.

De realisatie van diverse deelprojecten (nieuwbouw van het hoofdgebouw, werkcentrum *Avionica* en het logistiek complex) is vertraagd doordat een integraal vergunningstraject moest worden doorlopen.

Aanpassing en renovatie Plein/Kalvermarkt-complex

Het gerenoveerde Plein/Kalvermarkt-complex is in juli 2012 door de Rijksgebouwendienst opgeleverd. De ingebruikname is voor begin 2013 voorzien.

Beleidsartikelen

Nieuwbouw LOKKmar (Landelijk Opleidings- en Kenniscentrum CKmar)
Het LOKKmar wordt ondergebracht op het complex Koning Willem III/Frank van Bijnenkazerne in Apeldoorn. De realisatieperiode duurt naar verwachting tot en met 2016.

Energie Prestatie Adviezen (EPA)

Dit project betreft een verzameling van energiebesparende maatregelen voor de bestaande infrastructuur. Door herprioritering vanwege de inpassing van het Herbeleggingplan Vastgoed Defensie is de kasgeldreservering in 2012 doorgeschoven naar de jaren 2015 en 2016.

Grote infrastructuurprojecten in planning (bedragen x € 1 miljoen)					
Project-omschrijving	Ten behoeve van	Project-volume	Verwachte uitgaven t/m 2012	Verwachte uitgaven in 2013	Fasering tot
Nieuwbouw DLBE CKmar Herbelegging Frederikkazerne	CKmar BS/CDC/ DMO	25–50		<25	2015–2017
Herbelegging vastgoed fase 2a	Diversen	35		<25	2012–2017 e.v.

Nieuwbouw District Landelijke en Buitenlandse Eenheden (DLBE) CKmar
Het project nieuwbouw DLBE CKmar is verschoven naar 2015 en verder zodat prioriteit kan worden gegeven aan andere projecten, zoals het project «Aanpassen en uitbreiden infrastructuur van de Brigade Speciale Beveiliging (BSB) Camp New Amsterdam».

Herbelegging Frederikkazerne

De Frederikkazerne dient te worden herbelegd ten behoeve van functies afkomstig van de Alexanderkazerne en vanuit de Haagse regio.

Herbelegging vastgoed fase 2a

Referte: Kamerbrief Herbelegging Vastgoed Defensie fase 2a van 25 juni 2012.

De reorganisatie van de *militaire muziek* leidt tot herhuisvesting. De Marinierskapel verhuist binnen Rotterdam van de Stolwijkstraat naar de Van Ghentkazerne, waar nieuwbouw nodig is. De huidige locatie van het Trompetterkorps Koninklijke Marechaussee in Harderwijk wordt afgestoten. Het korps is daarmee aangewezen op oefenlocaties van andere korpsen. De staf verhuist van Den Haag naar de Kromhoutkazerne in Utrecht.

Het *Korps Nationale Reserve* gaat van vijf naar drie regio's. In verband met de afstoting van Kamp Nieuw Milligen verhuizen de eenheden die aldaar zijn gevestigd in 2014 naar Schaarsbergen, Wezep en Stroe. De Nationale Reserve verlaat bovendien het Infanterieschietkamp De Harskamp. Op de Frederikkazerne in Den Haag blijven van de Nationale Reserve alleen de staf en een bataljon, de overige eenheden worden overgeplaatst naar de Wassenaarse locatie Maaldrift. De Nationale Reserve op de Nassau Dietzkazerne in Budel verhuist naar de Luitenant-generaal Bestkazerne in Vredepeel. Alleen de D-compagnie verhuist naar Brunssum. Alle genoemde verhuizingen zijn voorzien voor eind 2013 of begin 2014.

De *medische zorg* wordt door de reorganisatie grotendeels ondergebracht in de Defensie Gezondheidszorg Organisatie (DGO). Hierdoor vervallen 21 locaties voor medische voorzieningen en dit leidt tot herbesteding, afstoting of sloop. Vijf verzorgingsgebieden krijgen naast een hoofdlocatie een dependance.

Beleidsartikelen

Het *Instituut Defensie Leergangen* wordt tijdelijk ondergebracht op de Seeligkazerne in Breda, waar het in 2016 verhuist naar de Trip van Zoutlandkazerne.

In Breda worden verder de volgende locaties afgestoten:

- Seeligkazerne Zuid in 2016;
- Seeligkazerne Noord in 2016;
- Het kantorencomplex aan de De La Reijweg in 2015;
- Het dienstengebouw aan de Korte Raamstraat in 2013;
- Prins Bernhard Paviljoen (het bijgebouw KMA-complex) in 2014;
- Marechaussee-post Breda aan de Dr. Batenburglaan in 2013.

Voorzien in ICT							
Projectomschrijving	Project-volume						fasering tot
		t/m 2012	2013	2014	2015	2016	
ERP/M&F (SPEER)	268,1	248,6	14,6	4,9			2014
Defensiebrede vervanging C2000 Randapparatuur	7,5	3,6	3,9				2013
DEFCERT fase 1	7,2	6,1	1,1				2013
EKMS (Cryptosleutelmanagement)	18,0	3,1	4,9	4,9	5,1		2015
Legacy ERP (PALS)	31,6	27,2	4,2	0,2			2014

SPEER (ERP/M&F)

SPEER (Strategic Process & ERP Enabled Reengineering) is het defensiebrede programma voor het verbeteren, standaardiseren en integreren van de financiële en materieellogistieke processen. Dit verandertraject wordt ondersteund door de invoering van een *Enterprise Resource Planning (ERP) Systeem*. ERP is een geïntegreerd informatie- en besturingssysteem voor bedrijfsmatige processen.

De Kamer is toegezegd dat Defensie de ontwikkeling van de materieellogistieke en financiële bedrijfsvoering en informatievoorziening – inbegrepen ERP – in de begroting zichtbaar presenteert nadat de programmaorganisatie van SPEER is opgeheven. De taken en werkzaamheden van de SPEER-organisatie worden in de loop van 2013 geleidelijk overgenomen door de bestaande lijnorganisatie.

De ontwikkeling van de bedrijfsvoering gaat echter na 31 december 2013 verder, inclusief het verbeteren en toevoegen van functionaliteiten aan het ERP-systeem. Na de transitie vallen deze veranderingen onder de verantwoordelijkheid van de lijnorganisatie en niet onder het programma SPEER. De coördinatie van de bedrijfsvoering komt te liggen bij de Bestuursstaf. De desbetreffende hoofddirecteuren stellen de kaders vast voor de inrichting van de materieellogistieke en financiële processen en nemen het initiatief tot veranderingen, inclusief de daarvoor noodzakelijke ondersteuning met en wijziging van ERP-functionaliteiten.

Deze initiatieven leiden tot concrete projecten waarvan het *Joint IV Commando* in de loop van 2013 de uitvoering ter hand zal nemen. Hierover zal dit commando aan de Bestuursstaf rapporteren. De exploitatie-uitgaven in het kader van het beheer en onderhoud van het ERP-systeem worden eveneens door dit IV-commando geraamd en verantwoord. Jaarlijks wordt over de voortgang van de projecten aan de

Beleidsartikelen

Kamer gerapporteerd door middel van het ICT-dashboard Rijk en de rapportage Grote ICT-projecten Rijk die deel uit maakt van de Bedrijfsvoeringrapportage. De voortgang van de projecten wordt tevens gerapporteerd in het Departementaal jaarverslag. Op deze wijze wordt de Kamer zowel vooraf als achteraf jaarlijks geïnformeerd over de verdere ontwikkeling van de materieellogistieke en financiële bedrijfsvoering inclusief de ontwikkeling van ERP-functionaliteiten.

Vervanging C2000 Randapparatuur

Dit betreft de vervanging van 3 700 randapparaten van het C2000 communicatienetwerk. C2000 is opgezet ter ondersteuning van alle (hulp)diensten in Nederland in het kader van de Openbare Orde en Veiligheid (OOV). C2000 wordt gebruikt door de politie, Defensie (Kmar, Bewakingsorganisatie, MIVD), de Kustwacht, de ambulancediensten, de brandweer en diverse bijzondere gebruikers (Douane en AIVD).

Defensiebreed Computer Emergency Response Team (DEFCERT)

Voor de operationele inzetbaarheid doet Defensie steeds vaker een beroep op geavanceerde ICT. Ondertussen neemt ook de kwetsbaarheid van ICT toe. Misbruik van ICT-systemen wordt steeds professioneler georganiseerd en wordt bovendien eenvoudiger en goedkoper. De oprichting van het DEFCERT heeft als doel deze kwetsbaarheden proactief en reactief te verminderen. DEFCERT onderhoudt relaties met vergelijkbare nationale en internationale organisaties voor de noodzakelijke ondersteuning en kennisuitwisseling. Midden 2013 is DEFCERT naar verwachting gereed.

EKMS (Electronic Key Management System)

Defensie gebruikt voor haar taakuitvoering steeds vaker en steeds meer informatie met een vertrouwelijk of gerubriceerd karakter. Cryptomiddelen voorzien daarbij in de beveiliging. Het aanmaken, registreren en uitgeven van cryptosleutels, codeboeken, crypto hard- en software en documentatie gebeurde tot 2010 grotendeels handmatig en decentraal. Vanaf 2010 zijn cryptoproducenten, waaronder de Navo, de productie van papieren cryptogegevens gaan vervangen door elektronische leveringen. Digitale cryptogegevens dienen op een adequate manier te worden verwerkt, waarbij het beheer geautomatiseerd wordt ondersteund. TNO heeft vastgesteld dat hiervoor een geautomatiseerd systeem, het zogenaamde *Electronic Key Management System* (EKMS) het meest adequaat is. De invoering loopt reeds vanaf 2012.

PALS (Project Aanpassen Legacy SPEER)

Het project PALS behelst de koppelingen van de oude *legacy* systemen met het in te voeren ERP-systeem, inclusief de daarvoor benodigde aanpassingen van de *legacy* systemen. Het gaat om permanente koppelingen met de systemen die niet worden vervangen en om tijdelijke koppelingen met de *legacy* systemen die uiteindelijk wel worden vervangen.

Bekostiging wetenschappelijk onderzoek

De bekostiging van wetenschappelijk onderzoek betreft de programmafinanciering van TNO (inclusief kennisinstituut MARIN) en het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR). De uit te voeren onderzoeksprogramma's bouwen een defensiespecifieke kennisbasis op bij TNO en de Grote Technologische Instituten (GTI'n) en houden deze in stand conform de uitgevoerde herijking van de kennisportfolio voor Defensie (Kamerstuk 27 830, nr. 71).

Beleidsartikelen

(bedragen x € 1 000,-)							
Omschrijving	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Programmafinanciering TNO (en MARIN)	44 942	36 930	33 533	33 558	33 543	33 528	33 307
Programmafinanciering NLR	516	516	517	517	517	517	517
Contractonderzoek technologieontwikkeling	21 540	28 073	24 281	23 730	20 815	18 635	18 635
Contractonderzoek kennistoepassing	2 449	4 653	4 745	6 095	6 095	6 095	6 095
Totaal	69 447	70 172	63 076	63 900	60 970	58 775	58 554

Programmafinanciering

Programmatisch onderzoek betreft investeringen in een kennisbasis die niet binnen Defensie aanwezig is en die zonder een gerichte financiële inspanning van Defensie niet beschikbaar komt of toegankelijk is. Met de opgebouwde kennis laat Defensie zich vervolgens adviseren en ondersteunen bij de beleidsvorming, verwerving en onderhoud van materieel, opleiding en training, bedrijfsvoering en operationeel optreden. De advisering richt zich onder meer op noodzakelijke verbeteringen en innovatieve vernieuwingen op deze gebieden. De programmafinanciering bedraagt in 2013 circa € 34 miljoen.

Contractonderzoek technologieontwikkeling

Voor technologieontwikkeling is in 2013 ongeveer € 24 miljoen beschikbaar. Deze projectmatige uitgaven worden ingezet waar technologie een oplossing kan bieden voor (operationele) tekortkomingen of de (operationele) output van Defensie kan verbeteren. Ook geeft Defensie met dit instrument invulling aan de Defensie Industrie Strategie (DIS) en het topsectorenbeleid. Hierin streeft het kabinet naar de inzet van 2,5 procent van het overheidsbrede inkoopbudget voor innovatiegericht inkopen. Zoals vermeld in de bedrijfslevenbrief van 2 april 2012 (Bedrijvenbeleid in uitvoering, Kamerstuk 32 637, nr. 32) besteedt Defensie jaarlijks een bedrag van € 16 miljoen voor innovatief technologisch onderzoek binnen de topsectoren *Hightech Systems* en Materialen (HTSM) en Water. De uitvoering gebeurt vaak binnen de gouden driehoek van overheid, industrie en kennisinstellingen. Het instrument draagt dan ook bij aan de versterking van het innovatief vermogen van de Nederlandse defensiegerelateerde industrie. De technologieprojecten worden, waar van toepassing, interdepartementaal (topsectorenbeleid) en internationaal (Navo en *European Defence Agency*, EDA) afgestemd en ingebed. Interdepartementale R&D projecten waarvan Defensie de regievoerder is worden ook via dit instrument uitgevoerd. Het betreft in de periode 2011–2015 het project *Sensor Technology Applied in Reconfigurable systems for sustainable Security* (STARS) met een totale omvang van ongeveer € 18 miljoen.

Contractonderzoek kennistoepassing

Binnen Defensie dient de concrete toepassing van met centrale middelen opgebouwde kennis primair te worden gefinancierd uit de decentrale budgetten van de defensieonderdelen als behoeftestellers. Op centraal niveau is een beperkt budget beschikbaar voor acute, niet-planbare kennisondersteuning en interdepartementaal afgesproken bijdragen aan de instandhouding van grote experimentele onderzoeksfaciliteiten bij TNO en de GTI'n. In 2013 is hiervoor ongeveer € 5 miljoen beschikbaar. Met de uitvoering van onderzoekprogramma's en -projecten op dit artikel wordt tevens invulling gegeven aan de geformuleerde kennis- en innovatieprioriteiten uit de Strategie-, Kennis- en Innovatieagenda van Defensie (Kamerstuk 32 733, nr. 3). Voor de periode 2010–2013 is in dit kader

Beleidsartikelen

ongeveer € 5 miljoen overgeheveld naar het penvoerend ministerie van EL&I als defensiebijdrage aan de instandhouding van de grote onderzoeksfaciliteiten van het NLR. In 2013 wordt ook een bijdrage van ongeveer € 1,5 miljoen voorzien voor de instandhouding van de grote defensiespecifieke onderzoeksfaciliteiten van TNO.

Bijdragen aan de Navo

De uitgaven hebben betrekking op de Nederlandse bijdrage in gemeenschappelijk gefinancierde Navo-programma's. Ook de uitgaven voor de AWACS-vliegtuigen zijn hierin opgenomen.

Verkoopopbrengsten groot materieel

Zoals gemeld in de Kamerbrief 32 773, nr. 64 van 25 mei 2012 is besloten de beslissingen ten aanzien van de verkoop van F-16 vliegtuigen, Fennek MRAT en pantserhouwitser op grond van financiële en operationele overwegingen te herzien.

F-16 vliegtuigen in MLU-configuratie

Twee vliegtuigen van de achttien af te stoten toestellen worden gebruikt voor training van wapentechnisch personeel en één toestel voor de opleiding van overig technisch personeel. Het eerder gecrashte toestel wordt ontmanteld. De motoren en vleugels kunnen worden hergebruikt voor de instandhouding van de 68 toestellen die operationeel blijven.

Fennek Medium Range Anti Tank (MRAT) pantserwielvoertuig

Om financiële en operationele redenen worden de veertig overtollige Fennek-voertuigen niet afgestoten maar ontmanteld. Het hergebruik van onderdelen leidt tot een hogere algemene beschikbaarheid van de resterende Fennek-voertuigen. De MRAT-systemen zelf worden wel afgestoten, maar zonder munitie.

Pantserhouwitser

Op grond van financiële en operationele overwegingen zullen drie van de zes overtollige pantserhouwitsers niet worden afgestoten maar worden ontmanteld. Hergebruik van de onderdelen verbetert de inzetbaarheid van de resterende achttien pantserhouwitsers.

Lynx-helikopter

De helikopters worden naar verwachting in onderdelen verkocht en niet meer als vliegwaardige complete helikopters.

Verkoopopbrengsten infrastructuur

In 2013 worden de verkoopopbrengsten van onder andere de objecten Kranenburg-Noord te Harderwijk, de Prins Willem Alexanderkazerne te Gouda, het Officierscasino te Soesterberg en de Tapijnkazerne te Maastricht op dit artikel verantwoord. Zie verder de paragraaf in dit beleidsartikel over herbelegging vastgoed fase 2a.

2.2.7 Ondersteuning krijgsmacht door Defensie Materieel Organisatie - beleidsartikel 7

Algemene doelstelling

De Defensie Materieel Organisatie (DMO) zorgt voor de verwerving van modern, robuust en kwalitatief hoogwaardig en inzetbaar materieel en de beschikbaarstelling van ICT-middelen, brandstof, munitie en kleding en uitrusting aan de defensieonderdelen.

Rol en verantwoordelijkheid minister

De minister is verantwoordelijk voor de aanschaf en de instandhouding van materieel en de afstoting van overtollig materieel van de krijgsmacht.

Beleidswijzigingen

Naar aanleiding van de beleidsbrief is de reorganisatie van het materieel-logistieke veld in 2012 begonnen. De drie systeemlogistieke bedrijven (het Marinebedrijf in Den Helder, het Logistiek Centrum Woensdrecht (LCW) en het Defensiebedrijf Grondgebonden Systemen (DBGS) voornamelijk gevestigd in Amersfoort) zijn overgedragen aan de operationele commandanten. De apparaatsuitgaven zijn grotendeels overgedragen met een Nota van Wijziging bij de Ontwerpbegroting 2012. De overige budgetten van de systeemlogistieke bedrijven worden met deze begroting overgedragen aan de operationele commandanten. Daarnaast wordt met ingang van 2013 het *Joint IV* commando (JIVC) opgericht. DMO/JIVC gaat zowel de operationele als de niet-operationele defensiebedrijfsvoering ondersteunen. Daartoe heeft DMO in 2012 de zeggenschap gekregen over de taakuitvoering van IVENT en het programma SPEER.

Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit

Artikel 7 Ondersteuning krijgsmacht door Defensie Materieel Organisatie (bedragen x € 1 000)							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen	1 573 828	1 659 960	862 466	836 906	753 607	772 909	768 302
Uitgaven	2 029 856	1 809 097	862 466	836 906	753 607	772 909	768 302
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			340 695	200 333	58 979	61 416	61 014
Programmauitgaven	1 769 932	1 441 993	357 310	366 336	321 366	321 477	321 476
Voorzien in nieuw materieel	908 594	854 331					
<i>Opdracht Logistieke ondersteuning</i>	861 338	587 662	357 310	366 336	321 366	321 477	321 476
– waarvan gereedstelling		241 467	259 635	276 287	248 693	248 804	248 803
– waarvan afstoting		10 100					
– waarvan instandhouding		336 095	97 675	90 049	72 673	72 673	72 673
Apparaatsuitgaven	259 924	367 104	505 156	470 570	432 241	451 432	446 826
<i>Staven</i>	258 140	12 487	10 918	7 185	6 348	6 342	6 342
<i>Ondersteuning operationele eenheden</i>		353 184	494 238	463 385	425 893	445 090	440 484
<i>Bijdragen aan SSO's</i>	1 784	1 433					
Apparaat per uitgavencategorie	259 924	367 104	505 156	470 570	432 241	451 432	446 826
<i>personele uitgaven</i>		124 865	181 077	169 128	163 813	158 753	158 159
– waarvan eigen personeel		124 865	181 077	169 128	163 813	158 753	158 159
– waarvan externe inhuur		0	0	0	0	0	0
<i>materiele uitgaven</i>		242 239	324 079	301 442	268 428	292 679	288 667
– waarvan huisvesting en infrastructuur		96 360					
– waarvan ICT		19 194	228 753	213 587	191 208	193 167	193 116
– waarvan overige exploitatie		126 685	95 326	87 855	77 220	99 512	95 551
Programmaontvangsten	201 317	180 658					

Beleidsartikelen

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Apparaatsontvangsten	58 664	50 667	42 667	42 667	42 667	42 667	42 667

Toelichting op financiële instrumenten

Gereedstelling

De uitgaven voor gereedstelling bestaan vooral uit brandstof (€ 108 miljoen) voor varend, rijdend en vliegend materieel en munitie (€ 79,5 miljoen) Dit betreft uitgaven voor defensiebrede contracten.

Afstoting

Hier zijn uitgaven geraamd die noodzakelijk zijn voor afstoting van materiaal en het genereren van verkoopopbrengsten.

Instandhouding

De uitgaven voor instandhouding betreffen vooral de instandhouding van de grote wapensystemen en eenheden van de operationele commando's. In de doelstellingenmatrices bij de beleidsartikelen van de operationele eenheden staan de wapensystemen vermeld waarvoor de uitgaven worden geraamd. Het verschil tussen 2012 en 2013 wordt veroorzaakt door de overheveling van de logistieke bedrijven naar de operationele commando's.

Apparaatsuitgaven

De apparaatsuitgaven bevatten vooral personele uitgaven. Deze uitgaven bestaan hoofdzakelijk uit salarissen, sociale lasten en uitgaven voor toelagen en reiskosten woon-werkverkeer. De uitgaven voor salarissen en sociale lasten worden besteed aan de volgende aantallen personeel (gemiddelde jaarsterktes):

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
5 691	1 935	2 893	2 723	2 553	2 468	2 468

Verder wordt voor de toelichting op de apparaatsuitgaven verwezen naar de brief aan de Kamer over de personele vulling van Defensie die gelijktijdig met de begroting wordt aangeboden en het niet beleidsartikel centraal apparaat.

De uitgaven voor huisvesting zijn met ingang van 2013 overgeheveld naar CDC.

De uitgaven ICT worden met ingang van 2013 voor alle defensieonderdelen verantwoord op dit artikel. Dit betreffen uitgaven voor de werkplekdiensten en het onderhoud van IV-systemen.

De overige exploitatie is voor het grootste deel personeelsgebonden. Deze uitgaven bestaan voornamelijk uit (vlieger)opleidingen, werving, dienstreizen en kleding en uitrusting en overige materiële uitgaven.

2.2.8 Ondersteuning krijgsmacht door Commando Diensten-Centra - beleidsartikel 8

Algemene doelstelling

Het Commando DienstenCentra (CDC) voorziet in een doelmatige en doeltreffende ondersteuning van de krijgsmacht. Het CDC draagt zorg voor de levering van ondersteunende diensten aan de krijgsmacht, is wereldwijd actief en voorziet in randvoorwaarden en faciliteiten zodat de defensieonderdelen zich kunnen concentreren op hun kerntaken.

Rol en verantwoordelijkheid minister

De minister is verantwoordelijk voor een doeltreffende en doelmatige dienstverlening binnen Defensie waaraan het CDC een bijdrage levert.

Beleidswijzigingen

In 2012 is IVENT overgegaan naar de DMO en ondergebracht in het *Joint IV* Commando. Tevens zijn de IV-budgetten gecentraliseerd bij de DMO. Voorts zijn als gevolg van de oprichting van het Facilitair Bedrijf Defensie de facilitaire budgetten gecentraliseerd bij het CDC. Ook de Paresto-subsidie en de infrastructuurbudgetten zijn gecentraliseerd bij het CDC.

Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit

Artikel 8 Ondersteuning krijgsmacht door Commando DienstenCentra (bedragen x € 1 000)							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen	1 055 941	988 278	939 434	905 446	895 295	879 357	872 753
Uitgaven	1 229 789	1 132 519	939 434	905 446	895 295	879 357	872 753
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			249 001	137 410	44 488	43 528	43 094
Programmauitgaven	1 031 417	254 726	5 834	5 105	4 947	4 996	4 996
<i>Voorzien in infrastructuur</i>	240 239	173 886					
<i>Voorzien in ICT</i>	78 518	69 340					
<i>Voorzien in Overige bedrijfsgroepen</i>	692 223						
<i>Voorzien in Attachés</i>	20 437						
Opdracht Dienstverlenende eenheden		11 500	5 834	5 105	4 947	4 996	4 996
– waarvan gereedstelling		7 559	5 393	4 664	4 506	4 555	4 555
– waarvan afstoting		3 000					
– waarvan instandhouding		941	441	441	441	441	441
Apparaatsuitgaven	198 372	877 793	933 600	900 341	890 348	874 361	867 757
<i>Staf CDC</i>	188 810	20 858	20 858	15 802	15 803	12 802	12 608
<i>Ondersteuning operationele eenheden</i>		827 895	853 648	827 324	818 857	805 871	799 461
<i>Bijdragen aan SSO's</i>	9 562	8 713	39 009	38 817	38 982	38 982	38 982
<i>Attachés</i>		20 327	20 085	18 398	16 706	16 706	16 706
Apparaat per uitgavencategorie	198 372	877 793	933 600	900 341	890 348	874 361	867 757
<i>personele uitgaven</i>		465 145	441 432	447 413	450 413	444 082	441 814
– waarvan eigen personeel		454 038	429 783	436 743	440 724	434 393	432 125
– waarvan attachés		11 107	11 649	10 670	9 689	9 689	9 689
– waarvan externe inhuur		0	0	0	0	0	0
<i>materiele uitgaven</i>		412 648	492 168	452 928	439 935	430 279	425 943
– waarvan huisvesting en infrastructuur		104 851	328 193	306 455	295 965	287 641	283 040
– waarvan ICT		147 691					
– waarvan overige exploitatie		150 886	155 539	138 745	136 953	135 621	135 886
– waarvan overige exploitatie attachés		9 220	8 436	7 728	7 017	7 017	7 017
Programma ontvangsten	83 177	54 000					
Apparaatsontvangsten	68 105	54 763	44 319	44 319	44 319	44 319	44 319

Toelichting op de financiële instrumenten

Gereedstelling

De uitgaven voor gereedstelling bestaan hoofdzakelijk uit voeding (€ 1,3 miljoen) en operationele zaken (€ 3,7 miljoen).

Apparaatsuitgaven

De apparaatsuitgaven bevatten vooral personele uitgaven. Deze uitgaven bestaan hoofdzakelijk uit salarissen, sociale lasten en uitgaven voor toelagen en reiskosten woon-werkverkeer. De personele uitgaven worden besteed aan de volgende aantallen personeel (gemiddelde jaarsterktes):

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
6 782	7 312	6 820	6 979	7 138	7 218	7 218

Verder wordt voor de toelichting op de apparaatsuitgaven verwezen naar de brief over de personele vulling van Defensie die gelijktijdig met de begroting wordt aangeboden, en het niet-beleidsartikel 10 Centraal apparaat.

De uitgaven voor huisvesting en infrastructuur worden met ingang van 2013 voor alle defensieonderdelen verantwoord op dit artikel.

De uitgaven voor ICT zijn met ingang van 2013 overgeheveld naar DMO.

De overige exploitatie is voor het grootste deel personeelsgebonden. Deze uitgaven bestaan voornamelijk uit opleidingen, werving, dienstreizen en kleding en uitrusting en overige materiële uitgaven.

2.3. DE NIET-BELEIDSARTIKELLEN

2.3.1. Algemeen - Niet-beleidsartikel 9

In dit artikel worden de departementsbrede programma-uitgaven begroot. Dit betreft de subsidies en bijdragen, bijdragen aan de Navo, internationale samenwerking en overige uitgaven.

Budgettaire gevolgen

Budgettaire gevolgen niet-beleidsartikel 9 Algemeen (bedragen x € 1000)

Artikel 9 Algemeen							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen en uitgaven	1 714 495	223 760	95 502	100 394	100 109	97 806	93 100
Uitgaven							
Apparaatsuitgaven							
Bestuursstaf	116 779						
Militaire inlichtingen- en Veiligheidsdienst	72 751						
Totaal apparaatsuitgaven	189 530						
Programma-uitgaven							
Pensioenen en uitkeringen	1 224 066						
Wachtgeld, inactiviteitswedden en SBK-gelden	123 102						
Ziektekostenvoorziening	5 783						
Opdracht Milieu-uitgaven	3 842	5 481					
Subsidies en bijdragen	21 554	21 963	19 695	19 690	19 705	19 705	19 705
Bijdrage NAVO en internationale samenwerking	67 248	77 859	44 898	49 593	49 652	49 649	44 943
Internationale samenwerking	3 039	3 904					
Wetenschappelijk onderzoek	69 447	70 172					
Overige uitgaven	39 857	44 381	30 909	31 111	30 752	28 452	28 452
Totaal programma-uitgaven	1 557 938	223 760	95 502	100 394	100 109	97 806	93 100
Totaal uitgaven	1 747 468	223 760	95 502	100 394	100 109	97 806	93 100
Totaal ontvangsten	14 212	10 934					

Toelichting op financiële instrumenten

Subsidies en bijdragen

De subsidies en bijdragen worden verleend aan instellingen die voor Defensie een zeker nut hebben. Een overzicht van de subsidies is opgenomen in bijlage 4.5.

Bijdrage Navo en internationale samenwerking

De bijdrage aan de Navo die betrekking heeft op Navo-investeringsprogramma's wordt vanaf 2013 geraamd onder beleidsartikel 6 Investerings krijgsmacht. De hier onder niet-beleidsartikel 9 geraamde uitgaven hebben betrekking op de Navo-exploitatieuitgaven, waaronder uitgaven voor AWACS-vliegtuigen.

Internationale Militaire Samenwerking omvat in beginsel alle militaire samenwerkingsactiviteiten die Defensie in internationaal verband uitvoert. Het betreft onder meer militair-operationele samenwerking, defensiemate-

Niet-beleidsartikelen

rieelsamenwerking, militaire inlichtingsamenwerking, juridische samenwerking en steun bij de oprichting en versterking van veiligheidsstructuren in het kader van wapenbeheersing. Op hoofdlijnen zijn de kosten voor deze samenwerking als volgt opgebouwd:

EU-satellietwaarnemingen (€ 0,7 miljoen), het Europees Defensie Agentschap (€ 1,5 miljoen), wapenbeheersing (€ 0,5 miljoen) en *High Readiness Forces* (€ 0,5 miljoen).

Wetenschappelijk onderzoek

Wetenschappelijk onderzoek wordt vanaf 2013 geraamd onder beleidsartikel 6 Investerings krijgsmacht.

Overige uitgaven

Deze defensiebrede uitgaven hebben onder meer betrekking op de voorlichtings- en communicatieactiviteiten, de schadevergoedingen via de landsadvocaat en uitgaven aan de Belastingdienst.

2.3.2. Centraal apparaat - niet-beleidsartikel 10

In dit artikel worden alle apparaatsuitgaven en -ontvangsten van het ministerie van Defensie geraamd exclusief de defensieonderdelen maar inclusief de Militaire inlichtingen- en Veiligheidsdienst.

Budgettaire gevolgen

Budgettaire gevolgen niet-beleidsartikel 10 centraal apparaat (bedragen x € 1000)

Artikel 10 Centraal apparaat							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen en uitgaven	1 572 355	1 592 910	1 552 803	1 571 670	1 494 006	1 452 315	
Apparaatsuitgaven							
Bestuursstaf	116 496	99 960	77 448	74 406	73 462	72 868	
Militaire inlichtingen- en Veiligheidsdienst	71 149	56 879	64 133	63 251	62 197	61 464	
Pensioenen en uitkeringen	1 187 356	1 177 256	1 190 538	1 205 026	1 214 213	1 208 113	
Wachtgeldten, inactiviteitswedden en SBK-gelden	194 193	258 815	220 684	228 987	144 134	109 870	
Ziektekostenvoorziening	3 161						
Totaal apparaatsuitgaven	1 572 355	1 592 910	1 552 803	1 571 670	1 494 006	1 452 315	
Apparaat per uitgavencategorie	1 572 355	1 592 910	1 552 803	1 571 670	1 494 006	1 452 315	
<i>personele uitgaven</i>	1 518 030	1 562 284	1 531 974	1 552 523	1 474 978	1 377 161	
– waarvan eigen personeel	133 320	126 213	120 752	118 510	116 631	116 078	
– waarvan externe inhuur							
– waarvan pensioenen, wachtgeldten en uitkeringen	1 384 710	1 436 071	1 411 222	1 434 013	1 358 347	1 261 083	
<i>materiele uitgaven</i>	54 325	30 626	20 829	19 147	19 028	75 154	
– waarvan huisvesting en infrastructuur	200						
– waarvan ICT	21 891						
– waarvan overige exploitatie	32 234	30 626	20 829	19 147	19 028	75 154	
Totaal ontvangsten	6 582	6 937	6 951	6 951	6 951	6 925	

Bestuursstaf

De Bestuursstaf draagt zorg voor een beheerste uitvoering van het beleidsproces en de bedrijfsvoering van het ministerie van Defensie. De daarmee gemoeide uitgaven betreffen voornamelijk salarissen voor burger- en militair personeel, persoonsgebonden uitgaven, inhuur boven formatief en overig materieel.

Militaire inlichtingen- en Veiligheidsdienst

Binnen de Bestuursstaf is de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) belast met de ondersteuning van Defensie op het gebied van inlichtingen en veiligheid. De daarmee gemoeide uitgaven betreffen voornamelijk salarissen voor burger- en militair personeel, persoonsgebonden uitgaven, informatievoorziening en overig materieel.

Pensioenen en uitkeringen

Dit betreft de betaling van ouderdomspensioen en overige uitkeringen aan voormalig defensiepersoneel.

Niet-beleidsartikelen

Wachtgelden, inactiviteitswedden en SBK-gelden

Dit betreft de verstrekking van uitkeringen krachtens verscheidene regelingen aan voormalig defensiepersoneel. Met de centrales van overheidspersoneel is overeenstemming bereikt over het nieuwe Sociaal Beleidskader (SBK2012). Hierdoor zijn de meerjarenramingen voor de voorzieningen voor het personeel aangepast.

Personele uitgaven

De apparaatsuitgaven bevatten vooral personele uitgaven. Deze uitgaven bestaan hoofdzakelijk uit salarissen, sociale lasten en uitgaven voor toelagen en reiskosten woon-werkverkeer. De uitgaven voor salarissen en sociale lasten worden besteed aan de volgende aantallen personeel (gemiddelde jaarsterktes):

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1 925	1 810	1 714	1 675	1 637	1 618	1 618

De uitgaven voor huisvesting en ICT zijn met ingang van 2013 overgeheveld naar CDC en DMO.

De overige exploitatie is voor het grootste deel personeelsgebonden. Deze uitgaven bestaan voornamelijk uit opleidingen, werving, dienstreizen en kleding en uitrusting en overige materiële uitgaven.

Totaal apparaatsuitgaven en apparaatskosten Defensie

Bedragen x € 1 000	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen	1 039 517	5 584 403	5 400 760	5 154 148	5 086 347	4 972 322	4 909 826
Kerndepartement	189 530	1 572 355	1 592 910	1 552 803	1 571 670	1 494 006	1 452 315
Uitvoeringsorganisaties	849 987	4 012 048	3 807 850	3 601 345	3 514 677	3 478 316	3 457 511
BA Inzet	0	0	0	0	0	0	0
Commando zeestrijdkrachten	16 645	596 511	548 983	529 896	524 197	518 054	516 010
Commando landstrijdkrachten	238 769	1 164 167	972 832	898 643	877 267	854 943	851 423
Commando luchstrijdkrachten	102 656	627 588	531 946	494 832	483 409	476 817	474 666
Commando Koninklijke marechaussee	33 621	378 885	315 333	307 063	307 214	302 709	300 829
Defensie Materieel Organisatie	259 924	367 104	505 156	470 570	432 241	451 432	446 826
Commando DienstenCentra	198 372	877 793	933 600	900 341	890 348	874 361	867 757
Totaal apparaatsuitgaven	1 039 517	5 584 403	5 400 760	5 154 148	5 086 347	4 972 322	4 909 826
Batenlastendiensten:	481 836	457 209	421 434	408 051	381 216	385 241	385 190
Defensie Telematica Organsiatie	317 012	297 000	273 353	264 475	240 980	246 048	245 997
Dienst Vastgoed Defensie	76 777	75 732	69 102	65 835	62 495	61 452	61 452
Paresto	88 047	84 477	78 979	77 741	77 741	77 741	77 741
Totaal apparaatskosten	481 836	457 209	421 434	408 051	381 216	385 241	385 190

De bovenstaande tabel bevat alle apparaatsuitgaven van Defensie. Zie voor verdere toelichting de relevante beleidsartikelen.

Bedrijfsvoering bij Defensie

Bedrijfsvoering op orde

In de beleidsbrief *Defensie na de kredietcrisis* is aangekondigd dat de defensieorganisatie in 2014 op orde is. Defensie streeft naar het op orde brengen en houden van de bedrijfsvoering door in te zetten op vereenvoudiging en standaardisering van beheerprocessen en de aandacht te richten op de grootste risico's. Hierbij worden risicoanalyses uitgevoerd om zicht te krijgen op risico's die mogelijk voortvloeien uit de defensiebrede reorganisatie. Daarnaast wordt met de oprichting van de Hoofddirectie Bedrijfsvoering in 2013 de centrale regierol op het beheer op één plaats belegd. Hiermee kunnen de doelstellingen en maatregelen voor het financieel, materieel- en personeelsbeheer in onderlinge samenhang worden bepaald en bewaakt, en kan vervolgens in samenhang gestuurd worden op de doeltreffende uitvoering hiervan. Een verdere vereenvoudiging van de bedrijfsvoering, met als doel het primaire proces van Defensie zoveel mogelijk ruimte te bieden, krijgt vorm door het vereenvoudigen en verminderen van de defensiebrede regelgeving.

Conform de toezegging om twee keer per jaar te rapporteren over de voortgang van de maatregelen en doelstellingen om het beheer op orde te brengen, wordt bij deze begroting een brief aan de Tweede Kamer verstuurd met een rapportage over het financieel, materieel- en personeelsbeheer.

Financieel beheer

Op weg naar 2014 zet Defensie met de oprichting in 2013 van het Financieel Administratie- en Beheerkantoor (FABK) een volgende stap naar een doelmatige en beheerste bedrijfsvoering. Het FABK ondersteunt en beheert het volledige proces vanaf behoeftestelling tot en met betaling. Tijdens de aanloop- en opstartperiode van dit kantoor wordt de procesbewaking versterkt om zoveel mogelijk een terugval in de kwaliteit van het financieel beheer te voorkomen.

Daarnaast worden de reeds in gang gezette verbeteringsmaatregelen ten aanzien van de vereenvoudiging van regelgeving en het stroomlijnen van processen voortgezet, waardoor de kwaliteit van brongegevens verbetert en uniformiteit in informatie ontstaat. De verdere implementatie van SAP ondersteunt hierbij. De aandacht wordt gericht op de beheersing van de grootste risico's aangezien het gaat om bedreigingen voor de comptabele rechtmatigheid. Voor het financieel beheer gebeurt dit door de versterkte procesbewaking op het verplichtingenbeheer. Na de oprichting van het FABK hebben nog verdere procesverbeteringen plaats, waardoor het financieel beheer structureel en over de hele linie op orde zal zijn.

Materieelbeheer

In 2013 treden de randvoorwaarden in werking voor een goede besturing en beheersing van het materieelbeheer. Deze randvoorwaarden zijn in de voorgaande jaren ontwikkeld en ingericht volgens het meerjarig verbeterplan voor het materieelbeheer. Zo zijn de rollen en taken uit het besturingsmodel belegd in de defensieorganisatie, wordt aandacht besteed aan de juiste rolneming en wordt het Voorschrift Materieelbeheer Defensie doorontwikkeld.

In 2013 wordt prioriteit gegeven aan een eenduidige relatie tussen het materieelbeheer en SAP zodat een goede ondersteuning van het feitelijk beheer gegarandeerd is. De verdere afstemming tussen gewenste

functionaliteiten voor het materieelbeheer en de mogelijkheden van SAP wordt bewaakt door het projectbureau Professionaliseren Materieelbeheer Defensie. Hierbij worden ook keuzes gemaakt ten aanzien van de integratie van de Monitor Kwaliteit Materieelbeheer in SAP. Waar nodig worden in de komende jaren specifieke maatregelen getroffen voor de oplossing van de resterende onvolkomenheden.

Uitvoering veiligheidsonderzoeken MIVD

Binnen Defensie is de MIVD belast met de uitvoering van die veiligheids- onderzoeken. Dit betreft onderzoeken naar medewerkers die een vertrouwensfunctie gaan vervullen. In het *Rapport bij het Jaarverslag van Defensie 2011* heeft de Algemene Rekenkamer vastgesteld dat de behandeltermijnen van veiligheidsonderzoeken door de MIVD te lang zijn. Dit is deels te wijten aan achterstanden bij de MIVD, onder meer veroorzaakt door personele tekorten bij de bureaus die de veiligheidsonderzoeken uitvoeren. De MIVD heeft verscheidene maatregelen genomen om de achterstanden verder in te lopen. Een belangrijke inspanning is gericht op de verdere automatisering van de processen. Daarnaast vindt risicomanagement plaats en worden er extra inspanningen verricht ter verbetering van de personele vulling van de betrokken bureaus.

Genetwerkt Samenwerken

In 2013 worden, op basis van pilots bij het CLAS en het CDC, besluiten genomen over hoe het *Genetwerkt Samenwerken* defensiebreed wordt ingevoerd. Met *Genetwerkt Samenwerken* wordt een meer flexibele digitale en fysieke werkomgeving ingevoerd en een verbetering van informatie- en kennismanagement nagestreefd. Deze veranderingen dienen in 2014 voor de gehele defensieorganisatie gerealiseerd te zijn.

Basisadministraties

De basisadministraties van Defensie voorzien in drie hoofdfuncties: het vaststellen en vastleggen; het uitwisselen en gebruik; en het bewaken van de kwaliteit van de basisgegevens. In 2013 wordt de basisadministratie *Gereedstelling* opgeleverd. Deze administratie berust op andere basisadministraties en vormt het fundament voor het rapportageproces over de operationele gereedheid van eenheden.

2.3.3. Geheime uitgaven – niet-beleidsartikel 11

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen niet-beleidsartikel 11 Geheime uitgaven (bedragen x € 1000)							
Artikel 11 Geheime uitgaven	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen en uitgaven	6 238	5 014	5 264	5 264	5 264	5 264	5 264
Geheime uitgaven	6 238	5 014	5 264	5 264	5 264	5 264	5 264
Totaal uitgaven en verplichtingen	6 238	5 014	5 264	5 264	5 264	5 264	5 264

2.3.4. Nominaal en onvoorzien – niet-beleidsartikel 12

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen niet-beleidsartikel 12 Nominaal (bedragen x € 1000)							
Artikel 12 Nominaal en onvoorzien	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen en uitgaven	0	257 754	63 401	168 780	155 388	167 372	188 965
Loonbijstelling							
Prijsbijstelling							
Nader te verdelen	0	257 754	63 401	168 780	155 388	167 372	189 219
Onvoorzien							
Totaal uitgaven	0	257 754	63 401	168 780	155 388	167 372	189 219

Toelichting

Op de post Nader te verdelen zijn de nog niet uitgedeelde loon- en prijsbijstelling en een voorziening voor de reorganisatie geboekt. Op dit artikel is tijdelijk ook de taakstelling verwerkt naar aanleiding van het begrotingsakkoord van mei 2012 (structureel € 84 miljoen vanaf 2013).

3 BATEN-LASTENDIENSTEN**3.1. Defensie Telematica Organisatie***Algemeen*

De Defensie Telematica Organisatie (DTO) maakt als baten-lastendienst deel uit van het *Joint IV Commando* van de DMO. Door DTO worden hoogwaardige ICT- en IV-diensten geïntegreerd geleverd aan Defensie en de ketenpartners binnen de Rijksoverheid op het gebied van de openbare orde en veiligheid. Tevens steunt DTO de operationele informatievoorziening van het CZSK, het CLAS, het CLSK en het CKmar bij internationale en nationale inzet.

Begroting van baten en lasten

(Bedragen x € 1000)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BATEN							
Omzet moederdepartement	355 555	303 055	273 008	264 130	240 635	245 703	245 652
Omzet overige departementen	37 830	38 000	38 000	38 000	38 000	38 000	38 000
Omzet derden	89	145	145	145	145	145	145
Rentebaten	323						
Vrijval voorzieningen	14						
Bijzondere baten							
Totaal baten	393 811	341 200	311 153	302 275	278 780	283 848	283 797
LASTEN							
Apparaatskosten							
– personele kosten	172 508	197 962	165 000	165 000	165 000	165 000	165 000
– waarvan eigen personeel	142 756	150 962	130 000	130 000	130 000	130 000	130 000
– waarvan externe inhuur	29 752	47 000	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000
– materiële kosten	144 504	99 038	108 353	99 475	75 980	81 048	80 997
– waarvan apparaat ICT	11 099	8 933	8 564	8 564	8 564	8 564	8 564
– waarvan bijdrage aan SSO's							
Afschrijvingskosten	31 858	39 000	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000
– waarvan apparaat ICT	3 563	3 032	2 602	2 602	2 602	2 602	2 602
Overige lasten							
– dotaties voorzieningen							
– rentelasten	3 718	5 200	2 800	2 800	2 800	2 800	2 800
– bijzondere lasten							
Totaal lasten	352 588	341 200	311 153	302 275	278 780	283 848	283 797
Saldo van baten en lasten	41 223	0	0	0	0	0	0

Toelichting begroting baten en lasten**Baten***Opbrengst moederdepartement*

De opbrengst van het moederdepartement loopt vanaf 2012 aanzienlijk terug. Door het terugbrengen van de personele vulling naar aanleiding van de beleidsbrief – en daarmee het verlagen van het aantal werkplekken – zijn de budgetten voor informatievoorziening bij de defensieonderdelen verlaagd. Daarentegen zal van DTO tijdelijk een extra inspanning worden gevraagd om de realisatie van de diverse maatregelen uit de beleidsbrief te ondersteunen.

Baten-lastendiensten

Opbrengst overige departementen

De opbrengst overige departementen betreft de IV-ondersteuning van ketenpartners van Defensie. Dit zijn onder andere de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Veiligheid en Justitie, Buitenlandse Zaken en Algemene Zaken. Het is de verwachting dat de opbrengsten vanaf 2012 op een vergelijkbaar niveau blijven.

Lasten

Apparaatskosten

De apparaatskosten dalen sinds 2011 als gevolg van gerichte maatregelen. Vanaf 2013 zullen de uitgaven voor de staf, personeel & organisatie en control verder dalen als gevolg van de reductie van de staven in het kader van de beleidsbrief. De lichte stijging van de materiële lasten in 2013 is een tijdelijk gevolg van alle aanpassingen die de reorganisaties en verhuizingen met zich meebrengen.

Afschrijvingen activa

In vergelijking met 2012 dalen de afschrijvingskosten. De reden hiervoor is dat de afgelopen jaren minder is geïnvesteerd. Vanaf 2013 is de intentie meer te investeren, zodat de afschrijvingen op gelijk niveau blijven.

Kasstroomoverzicht

(Bedragen x € 1000)	realisatie 2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1. Rekening courant RHB 1 januari (inclusief deposito)	33 269	69 760	72 760	72 760	72 760	72 760	72 760
2. Totaal operationele kasstroom	115 150	48 000	40 000	37 000	35 000	35 000	35 000
-/- totaal investeringen	- 24 697	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000
+/+ totaal boekwaarde desinvesteringen	225						
3. Totaal investeringskasstroom	- 24 472	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000
-/- eenmalige uitkering aan moederdepartement	- 20 400						
+/+ eenmalige storting door moederdepartement							
-/- aflossingen op leningen	- 33 786	45 000	40 000	37 000	35 000	35 000	35 000
+/+ beroep op leenfaciliteit	0	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000
4. Totaal financieringskasstroom	- 54 186	15 000	20 000	23 000	25 000	25 000	25 000
5. Rekening courant RHB 31 december (inclusief deposito) (=1+2+3+4)	69 760	72 760	72 760	72 760	72 760	72 760	72 760

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Operationele kasstroom

Het operationele kasstroomoverzicht toont de meerjarige ontwikkeling van de rekening courant van het baten-lastendeel van IVENT. De kasstroom wordt bepaald door het jaarlijkse bedrijfsresultaat, de investeringen, aflossingen op leningen en overige financiële transacties.

Investeringskasstroom

In 2013 en de jaren daarna wordt de omvang van de investeringen geraamd op € 60 miljoen. Het grootste deel van de investeringen betreft computerapparatuur, gebouwen (voornamelijk datacentra) en kleinere

Baten-lastendiensten

investeringen in software, machines en installaties. Desinvesteringen worden niet verwacht.

Aflossingen op leningen

Deze bedragen betreffen de aflossingen van de aangegane vermogensconversie en leningen om investeringen te financieren.

Beroep op leenfaciliteit

Het beroep op leenfaciliteit omvat de door de bedrijfsgroep bij het ministerie van Financiën geleende bedragen. Het beroep op de leenfaciliteit wordt gedaan ter financiering van investeringen.

Financieringskasstroom

In 2012 is het overschot van het eigen vermogen vanuit 2011 uitgekeerd aan het moederdepartement. Ook in de komende jaren zal een eventueel overschot aan eigen vermogen worden uitgekeerd aan het moederdepartement.

Doelmatigheidsparagraaf

De focus van doelmatigheid ligt op twee gebieden: operationele prestaties (generiek deel) en financiële doelmatigheid (specifiek deel). Vanwege de omvangrijke producten- en dienstencatalogus is het niet mogelijk om kostprijzen per product te geven.

Doelmatigheidsindicatoren per 31 december 2011							
Omschrijving generieke deel	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Betrouwbaarheid Informatievoorziening	–	97%	97%	97%	97%	97%	97%
Leverbetrouwbaarheid SLA's	83,7%						
Oplossend vermogen Service Desk Defensie	65,6%						
Vte'n totaal							
– Burgers/militairen	2 313,1	2 308,5	2 183,5	2 183,5	2 183,5	2 183,5	2 183,5

Omschrijving specifiek deel	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kostprijs per werkplek (norm)	85%	82%	66%	69%	72%	72%	72%
Omzet per productgroep Generiek (in € miljoen)	235,7	204,7	186,7	181,4	167,3	170,3	170,3
Omzet per productgroep Specifiek (in € miljoen)	157,8	136,5	124,5	120,9	111,5	113,5	113,5

Toelichting

Operationele doelmatigheid

Vanaf 2012 worden de doelmatigheidsindicatoren Leverbetrouwbaarheid SLA's en Oplossend vermogen Service Desk Defensie niet meer vermeld omdat deze indicatoren geen relevante informatie verschaffen. Hiervoor is de doelmatigheidsindicator Betrouwbaarheid Informatievoorziening in de plaats gekomen. Deze indicator geeft de beschikbaarheid van de IV-systemen weer zoals de gebruiker deze ervaart. Hiervoor worden geautomatiseerd op verschillende locaties en over verschillende diensten transacties uitgevoerd. De indicator geeft het aantal geslaagde transacties weer in procenten van het totale aantal transacties.

De norm voor deze indicator wordt ontleend aan het «Standaard Diensten Niveau» op het niveau «Brons». Hiervoor is de norm voor Beschikbaarheid gesteld op 97 procent.

Baten-lastendiensten

Financiële doelmatigheid

- Als indicator voor de ontwikkeling van de financiële doelmatigheid wordt de prijs per werkplek gebruikt. De prijs per werkplek is uitgedrukt in een percentage ten opzichte van de vastgestelde basiswaarde in 2007.
- De omzet van de baten-lastendienst bestaat voor het grootste deel uit de ontvangsten voor de geleverde producten en diensten, die zijn opgenomen in een Producten- en Dienstencatalogus.
- De categorie Generiek bestaat onder andere uit de omzetcategorieën werkplekdiensten, *connectivity* en handelsgoederen.
- De categorie Specifiek bestaat onder andere uit advies en applicaties, *hosting* ERP, *hosting* multifunctionals en *hosting* applicaties.

3.2. Dienst Vastgoed Defensie

Algemeen

De Dienst Vastgoed Defensie (DVD) is verantwoordelijk voor het doelmatige en maatschappelijk verantwoorde beheer en inrichting van het defensievastgoed. De DVD geeft adviezen en treedt op als intermediair voor de waarborging van de ruimtelijke belangen van de klanten bij Defensie. De DVD staat de klanten bij in hun zorg voor de beschikbaarheid en bruikbaarheid van het vastgoed.

De DVD maakt samen met de Defensie Bewakings- en Beveiligingsorganisatie (DBBO) en de Divisiestaf deel uit van de Divisie Vastgoed & Beveiliging. Deze begroting heeft betrekking op de DVD inclusief de Divisiestaf. De DBBO is een kasverplichtingeneenheid en valt buiten het bestek van het agentschap.

Begroting van baten en lasten

(Bedragen x € 1000)	realisatie 2011	begroting 2012	ramingen 2013	2014	2015	2016	2017
BATEN							
Omzet moederdepartement	76 126	66 361	71 437	67 713	64 147	63 003	63 003
Programmageden instandhouding	126 460	140 000	131 450	129 173	129 173	129 173	129 173
Omzet huisvestingsactiviteiten	10 526	20 454	17 368	20 119	21 240	22 799	22 799
Omzet overige departementen	558						
Omzet derden	10						
Mutatie onderhanden werk	- 7 659						
Rentebaten							
Vrijval voorzieningen	142						
Bijzondere baten	1 837						
Totaal baten	208 000	226 815	220 255	217 005	214 560	214 975	214 975
LASTEN							
Apparaatskosten							
- personele kosten							
waarvan eigen personeel	62 415	55 224	54 288	53 175	50 169	48 836	48 836
waarvan externe inhuur	2 626	1 000	2 400	2 000	1 500	1 000	1 000
- materiële kosten	11 736						
waarvan apparaat ICT			5 688	5 630	5 630	5 630	5 630
waarvan bijdrage aan SSO» s							
waarvan overige		19 508	6 726	5 030	5 196	5 986	5 986
Programmageden instandhouding	125 128	140 000	131 450	129 173	129 173	129 173	129 173
Rentelasten	1 233	1 222	1 142	1 000	1 000	1 000	1 000
Rentelasten huisvestingsactiviteiten	7 603	13 860	11 646	12 958	13 236	14 446	14 217
Rentelasten rekening-courant	38						
Afschrijvingskosten							
- materieel	1 272	1 402	1 193	878	652	551	551
- materieel huisvestingsactiviteiten	2 722	6 594	5 722	7 161	8 004	8 353	8 582
- immaterieel							
Overige kosten							
- Dotaties voorzieningen	466						
- Bijzondere lasten	151						
Effect reorganisatiemaatregelen		- 11 995					
Totaal lasten	215 390	226 815	220 255	217 005	214 560	214 975	214 975
Saldo van baten en lasten	- 7 390	0	0	0	0	0	0

Toelichting begroting baten en lasten

Baten

Omzet moederdepartement

De omzet van het moederdepartement is opgebouwd uit honorarium voor het totale dienstverleningspakket van de DVD. Door het krimpende vastgoedbestand als gevolg van afstotingen en de gevolgen van de herbelegging vastgoed daalt de omzet meerjarig

Programmagelden instandhouding

De programmagelden Instandhouding zijn de vergoedingen die de bedrijfsgroep ontvangt voor de aannemerskosten voor het planbaar en niet-planbaar onderhoud.

Omzet huisvestingsactiviteiten

De omzet huisvestingsactiviteiten bestaat uit de vergoeding die de bedrijfsgroep ontvangt van de defensieonderdelen voor de met de leenfaciliteit gefinancierde projecten. De vergoeding dekt de rentelasten en afschrijvingskosten van de leningen. Omdat in 2011 een aanzienlijk bedrag geleend is voor de bouwactiviteiten van de CKmar op Schiphol, stijgen de lasten vanaf 2012 substantieel.

Rentebaten

De rentebaten betreffen de verwachte opbrengsten van de verrekening rente rekening-courant met het ministerie van Financiën.

Lasten

Apparaatskosten

De apparaatskosten omvatten alle capaciteitskosten, zowel van direct personeel als indirect personeel en de overige exploitatiekosten. Na de reorganisatie eind 2013/begin 2014 die het gevolg is van de maatregelen uit de beleidsbrief zal er sprake zijn van een kleiner aantal vte'n. Omdat aan de vraag van de gebruiker moet worden voldaan en omdat enige flexibiliteit in de capaciteit noodzakelijk is, zal de komende jaren meer gebruik worden gemaakt van inhuur en uitbesteding. Dit neemt niet weg dat het totaal van de personele lasten afneemt door een dalend werkaanbod.

Door reorganisaties werden de salariskosten van een deel van het ondersteunend personeel door het moederdepartement betaald en verrekend met de DVD (auditpersoneel, P&O, Financiën en control, communicatie, bestuursondersteuning).

Programmagelden instandhouding

Zie «paragraaf Programma-gelden instandhouding» bij baten.

Rentelasten huisvestingsactiviteiten

De rentelasten huisvestingsactiviteiten vormen één component van de kosten die samenhangen met de financiering vanuit de leenfaciliteit. De andere component wordt gevormd door de afschrijvingen. Zie hiervoor ook de toelichting op de baten.

Afschrijvingskosten

De afschrijvingen hebben betrekking op de materiële vaste activa van de bedrijfsgroep.

Kasstroomoverzicht

(Bedragen x € 1000)	realisatie 2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1. Rekening courant RHB 1 januari	3 222	58 267	52 545	46 884	40 330	33 177	25 924
2. Totaal operationele kasstroom	56 156	0	1 500	1 450	1 200	1 100	1 100
-/- totaal investeringen	- 40 626	- 60 841	- 46 625	- 23 350	- 23 600	- 5 000	- 600
-/- totaal boekwaarde desinvesteringen	31 597						
3. Totaal investeringskasstroom	- 9 029	- 60 841	- 46 625	- 23 350	- 23 600	- 5 000	- 600
-/- eenmalige uitkering aan moederdepartement	- 200						
-/- eenmalige storting door moederdepartement							
-/- aflossingen op leningen	- 33 932	- 5 722	- 7 161	- 8 004	- 8 353	- 8 353	- 8000
+/- beroep op leenfaciliteit	42 050	60 841	46 625	23 350	23 600	5 000	600
4. Totaal financieringskasstroom	7 918	55 119	39 464	15 346	15 247	- 3 353	- 7 400
5. Rekening courant RHB 31 december (inclusief deposito) (=1+2+3+4)	58 267	52 545	46 884	40 330	33 177	25 924	19 024

Toelichting op het kasstroomoverzicht*Operationele kasstroom*

De operationele kasstroom bestaat uit het jaarlijkse bedrijfsresultaat, aangevuld met de afschrijvingen op de materiële activa en de afdracht aan de voorzieningen.

Investeringskasstroom

De investeringskasstroom vloeit voort uit de financiering uit de leenfaciliteit van onder andere de projecten «Tactische Helikopter Groep» (Gilze Rijen) en «Nieuwbouw CKmar Schiphol». Voor de periode 2013–2014 zijn nog aanzienlijke investeringen gepland. Ook de investeringen van de baten-lasten dienst zelf zijn hierin voor een gering deel opgenomen.

Financieringskasstroom

De financieringskasstroom representeert het vreemd vermogen dat aangetrokken wordt voor de financiering van de investeringen via de leenfaciliteit. Deze correspondeert uiteraard met de investeringskasstroom.

Door de dalende trend in de verschillende kasstromen is het de verwachting dat de totale liquiditeitspositie van het agentschap binnen de normen geleidelijk mee zal dalen.

Doelmatigheidsparagraaf

Doelmatigheidsindicatoren c.q. kengetallen							
Omschrijving generieke deel	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Vte'n totaal	1 007,5	867	855	846	799	752	752
– waarvan in eigen dienst	986	862	822	806	758	709	709
– waarvan inhuur	21,5	5	33	40	41	43	43
Saldo van baten en lasten (%)	– 9,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Omschrijving specifiek deel							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kostprijzen per product(groep) DVD							
Expertise & advies	69	69					
Verwerving & Afstoting excl. COVO	69	69					
COVO	58	58					
Instandhouding	52	52					
Gemiddelde kostprijs product	64	64					
Tarieven	zie kostprijzen per product						
Omzet per productgroep (pxq) in K€							
Expertise & advies	7 962	6 393	6 321	6 321	5 621	5 321	5 321
Verwerving & Afstoting excl. COVO	12 713	20 487	0	0	0	0	0
COVO	1 980	1 507	1 479	1 424	1 375	1 375	1 375
Instandhouding	45 262	43 286	41 624	41 624	41 624	41 624	41 624
Beveiliging							
Overig							
Service levels (norm = 80%)	81%	83%	85%	87%	90%	90%	90%
Productiviteit (omzet K€ per directe medewerker)	80,7	89,2	90	90	90	90	90
Projecttevredenheid (norm = 90%)	95%	95%	95%	95%	95%	95%	95%

Toelichting

Het totaal aantal vaste en tijdelijke vte'n daalt voortdurend door het stringent toepassen van vacaturemanagement en door de voorgenomen reorganisatie. Het saldo van baten en lasten in procenten is het quotiënt van het financieel resultaat en de omzet moederdepartement.

De kostprijzen worden vooralsnog gehandhaafd op het niveau van de begroting 2012. Door de aanzienlijke wijzigingen op korte termijn in de processen en de organisatie zijn toekomstige kostprijzen buiten beschouwing gelaten.

De omzet per productgroep weerspiegelt bij nieuwbouw de vermindering van het investeringsbudget. De omzet voor de commandantenvoorzieningen is door een eerdere bezuinigingsmaatregel al in 2011 fors teruggebracht. De omzet voor instandhouding berust op de voorlopige schatting dat het totale vastgoedbestand van Defensie zal zijn gekrompen aan het eind van de planperiode. Deze krimp is minder groot dan in de vorige begroting werd aangenomen.

De *service levels* zijn in 2012 ondanks de vele ontwikkelingen en reorganisaties op een hoog peil uitgekomen. De verwachting is dat dit hoge niveau kan worden gehandhaafd.

Baten-lastendiensten

De verwachting ten aanzien van de productiviteit is stabiel. Wel moet door de uitstroom en de opbouw van een flexibele schil in toenemende mate gebruik worden gemaakt van inhuur of uitbesteding.

De aandacht voor de klant op projectniveau scoort onverminderd hoog. De inspanningen zijn gericht op het handhaven van dit niveau.

3.3 Paresto

Algemeen

De baten-lastendienst Paresto maakt deel uit van het Commando DienstenCentra als bedrijfsgroep Catering. Paresto is een professionele cateringorganisatie die een hoogwaardig pakket aan cateringdiensten levert aan de gehele defensieorganisatie en aan (Navo)-bondgenoten op Nederlands grondgebied. Dit gebeurt op een zo doelmatig, doeltreffend en klantgericht mogelijke wijze.

Begroting van baten en lasten

(Bedragen x € 1000)	realisatie 2011	begroting 2012	ramingen 2013	2014	2015	2016	2017
BATEN							
Omzet moederdepartement							
– omzet bedrijfsvoering	43 840	42 032	41 622	41 622	41 622	41 622	41 622
– omzet werkgeversbijdrage	42 388	41 113	35 794	34 491	34 491	34 491	34 491
Omzet overige departementen							
Omzet derden	680	700	700	700	700	700	700
Rentebaten	94	49	42	44	44	44	44
Overige omzet	1 524	949	883	883	883	883	883
Bijzondere baten							
Totaal baten	88 526	84 842	79 042	77 741	77 741	77 741	77 741
LASTEN							
Apparaatskosten							
– personele kosten	53 232	50 006	45 399	44 161	44 161	44 161	44 161
waarvan eigen personeel	51 137	48 589	43 982	42 744	42 744	42 744	42 744
waarvan externe inhuur	2 095	1 417	1 417	1 417	1 417	1 417	1 417
– materiele kosten	34 815	34 471	33 580	33 580	33 580	33 580	33 580
waarvan apparaat ICT	2 082	2 484	2 484	2 484	2 484	2 484	2 484
waarvan overige	32 733	31 987	31 096	31 096	31 096	31 096	31 096
Rentelasten	25						
Afschrijvingskosten							
– materieel	946	551	63				
– immaterieel							
– desinvesteringen	249						
Overige kosten							
– dotaties voorzieningen							
Totaal lasten	89 267	85 028	79 042	77 741	77 741	77 741	77 741
Saldo van baten en lasten	– 741	– 186	0	0	0	0	0

Toelichting begroting baten en lasten

Baten

Opbrengst moederdepartement

De opbrengst moederdepartement bestaat uit de omzet uit de lopende bedrijfsvoering en de omzet werkgeversbijdragen.

De omzet werkgeversbijdragen bestaat uit de aan de defensieonderdelen in rekening gebrachte bedragen ter dekking van de personele en overige kosten die gemaakt worden om de service op locaties te kunnen bieden. In 2013 zijn taakstellingen verwerkt die voortvloeien uit verdere vraagversobering

Baten-lastendiensten

De omzet bedrijfsvoering is onder te verdelen in omzet regulier (bedrijfskantines), niet regulier (vergaderingen en *banqueting*) en de omzet van de logistieke ondersteuning.

Opbrengst derden

De opbrengst derden betreft de opbrengst die Paresto in rekening brengt bij het CDC voor de cateringkosten van het Militair Revalidatie Centrum.

Rentebaten

De rentebaten betreffen renteopbrengsten op basis van een uitstaand deposito en het rekening courant saldo bij het ministerie van Financiën.

Overige opbrengsten

Deze post betreft de retour ontvangen bedragen conform de contractuele afspraken met de grootste leverancier en de producentenbonussen van toeleveranciers.

Lasten

Personele kosten

In 2012 bestaat de personele sterkte van Paresto uit 1 010 vaste vte'n. Vanwege de reorganisatie fase 3 neemt in 2013 de personele sterkte af met 110 vte'n, wat de grote daling in personele kosten verklaart.

Materiële kosten

De materiële kosten bestaan voor 85 procent uit de kosten van de ingrediënten voor maaltijden en consumpties. De ingrediëntkosten dalen vanaf 2013 vanwege taakstellingen uit het project PPS Kromhout en verdere vraagversobering. De overige materiële kosten bestaan voornamelijk uit exploitatiekosten van de locaties en het servicekantoor en het onderhoud van ICT, waaronder kassa's.

Rentelasten

Rentelasten vloeien voort uit rentedragend, langlopend, vreemd vermogen tegen het door het ministerie van Financiën bepaalde tarief. In 2013 en verder worden geen investeringen en daardoor geen rentelasten meer verwacht.

Afschrijving materieel

De afschrijvingskosten betreffen ICT-middelen, infrastructuur van het Servicekantoor, kassa's en overige materiële middelen. Vooruitlopend op uitbesteding zijn de meeste activa van Paresto versneld afgeschreven en zijn de afschrijvingskosten gestaag gedaald.

Kasstroomoverzicht

(Bedragen x € 1000)	realisatie 2011	begroting 2012	ramingen 2013	2014	2015	2016	2017
1. Rekening courant RHB 1 januari (inclusief deposito)	15 777	19 949	11 286	11 349	11 349	11 349	11 349
2. Totaal operationele kasstroom	6 864	- 8 663	63	0	0	0	0
-/- totaal investeringen	- 59						
-/- totaal boekwaarde desinvesteringen	249						
3. Totaal investeringskasstroom	190						
-/- eenmalige uitkering aan moederdepartement	- 2 100						
-/- eenmalige storting door moederdepartement							
-/- aflossingen op leningen	- 782						
+/+ beroep op leenfaciliteit							
4. Totaal financieringskasstroom	- 2 882						
5. Rekening courant RHB 31 december (inclusief deposito) (=1+2+3+4)	19 949	11 286	11 349	11 349	11 349	11 349	11 349

Toelichting op het kasstroomoverzicht

In het overzicht van de kasstromen staan centraal de meerjarige verwachting van de omvang en de besteding van de beschikbare investeringsruimte en de liquiditeitsverwachting in het algemeen.

Operationele kasstroom

De operationele kasstroom is het jaarlijkse totaal van het bedrijfsresultaat van de bedrijfskantines, vergaderingen & *banqueting* en logistieke ondersteuning, de afschrijvingen, de mutaties in de voorzieningen en mutaties in het netto werkkapitaal.

Investeringskasstroom

Pareto is relatief kapitaalextensief. In de investeringskasstroom worden de investeringen en de desinvesteringen van ICT-middelen, kassa's en overige materiële middelen opgenomen. In afwachting van het besluit over uitbesteding wordt vanaf 2013 naar verwachting niet meer geïnvesteerd.

Financieringskasstroom

In de regel wordt het beroep op de leenfaciliteit voor de geplande investeringen in vaste activa opgenomen in de financieringskasstroom. In 2011 zijn echter alle leningen afgelost en zijn geen nieuwe leningen aangegaan. Omdat er vanaf 2013 geen investeringen meer verwacht worden, wordt er naar verwachting ook geen beroep gedaan op de leenfaciliteit. De eenmalige uitkering in 2011 aan het moederdepartement betreft de uitkering van het teveel aan eigen vermogen conform de Regeling baten-lastendiensten 2011.

Doelmatigheidsparagraaf

Onderstaande tabel is onderverdeeld in een generiek deel en een specifiek deel. Deze indeling vloeit voort uit de aard van de dienstverlening door Paresto dat stuurt op de bruto marge van de locaties. Hiermee samenhangende indicatoren zijn daarom als specifiek benoemd.

Doelmatigheidsindicatoren c.q. kengetallen							
Omschrijving generieke deel							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Omzet verkopen (x € 1000)	43 840	42 032	41 622	41 622	41 622	41 622	41 622
Vte'n totaal	1 121	1 038	928	928	928	928	928
– waarvan in eigen dienst	1 085	1 010	900	900	900	900	900
– waarvan inhuur	36	28	28	28	28	28	28
Saldo van baten en lasten (%)	– 0,8%	– 0,2%	0%	0%	0%	0%	0%
Omschrijving specifiek deel							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aantal locaties	125	112	110	110	110	110	110
Productiviteit per medewerker (omzet per vte)	39 082	40 520	44 886	44 886	44 886	44 886	44 886
% Ziekteverzuim	8,9%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%
% Bruto marge locaties	37,7%	37,7%	37,7%	37,7%	37,7%	37,7%	37,7%
Gasttevredenheid ¹⁾		7,0		7,0		7,0	

Toelichting

Het overgrote deel van de kosten van Paresto (85 procent) bestaat uit personele en ingrediëntkosten. De doelmatigheid van Paresto komt onder andere tot uitdrukking in een zo doelmatig mogelijke inzet van deze middelen. Twee belangrijke graadmeters daarvoor zijn de productiviteit per vte (omzet / aantal vte) en het percentage bruto marge (verbruik ten opzichte van de omzet).

Vooral in de productiviteit per vte zal Paresto haar doelmatigheid verbeteren. Dit is het gevolg van de lagere personele sterkte door de interne reorganisatie die loopt tot eind 2012. Door kritisch te kijken naar het logistieke concept en door de geconsolideerde sturing en controle op de ingrediëntinzet, kan Paresto naar verwachting het bruto marge percentage gelijk houden.

4. BIJLAGEN

4.1 BIJLAGE - VOLUMES PER RANG EN SCHAAL DEFENSIE-BREED

In de beleidsbrief *Defensie na de kredietcrisis* van 8 april 2011 is uiteengezet dat het noodzakelijk is de opbouw van het personeelsbestand aan te passen om de operationele gereedheid en de betaalbaarheid van de defensieorganisatie structureel te verzekeren. Het is hiervoor onder meer van belang dat de gemiddelde leeftijd van het personeelsbestand wordt verlaagd en dat het aantal militairen en burgers in hogere functies wordt verkleind.

De samenstelling van het personeelsbestand van Defensie is inmiddels vastgelegd in een numerus fixus-kader voor 2016. Deze richtlijnen per defensieonderdeel zijn de afgelopen maanden in stappen tot stand gekomen. Eerst is de omvang van de defensieonderdelen in 2016 vastgesteld aan de hand van de uitgangspunten in de beleidsbrief, waarin onder andere de operationele capaciteiten en het aantal topfunctionarissen zijn vastgesteld. Vervolgens zijn de hieruit resulterende kaders per rang of schaal getoetst aan de gewenste defensiebrede personeelsopbouw en de financiële kaders.

Zoals toegezegd in de brief van 1 augustus jl. over de start van de reorganisatie bij Defensie (Kamerstuk 32 733, nr. 37) zijn hieronder de tabellen opgenomen waarin defensiebreed de aantallen per rang of schaal worden vermeld. De kwantitatieve en kwalitatieve kaders zullen over een jaar, als er meer zicht is op de inrichting van de defensieonderdelen, worden geëvalueerd en zo nodig worden aangepast. Daarna maakt de numerus fixus deel uit van de reguliere bedrijfsvoering bij Defensie. Meer informatie over de personeelsopbouw bij Defensie is te vinden in de beleidsagenda.

Rangen / Schalen	Formatie voor reorganisatie	Verhouding	Formatie na reorganisatie	Verhouding
Totaal burgerpersoneel				
Schaal 16 t/m 18	35		20	
Schaal 15	46		39	
Schaal 14	107		94	
Schaal 13	275		278	
Schaal 12	743		710	
Schaal 11	1 109		1 035	
Schaal 10	1 389		1 211	
Schaal 9	1 046		829	
Schaal 8	969		767	
Schaal 7	1 442		1 155	
Schaal 6	1 480		1 225	
Schaal 5	2 141		1 877	
Schaal 1 t/m 4	3 224		2 938	
TOTAAL	14 005	21%	12 176	23%
Totaal militair personeel				
GEN	95		60	
KOL	365		292	
LKOL	1 562		1 278	
MAJ	2 813		2 155	
KAP	3 106		2 736	
LNT	2 490		2 198	
AOO	3 551		2 726	

Bijlagen

Rangen / Schalen	Formatie voor reorganisatie	Verhouding	Formatie na reorganisatie	Verhouding
SM	5 587		4 403	
SGT (1)	12 598		10 867	
SLD / KPL	14 391		11 678	
TOTAAL op functie	46 557		38 393	
Initiële Opleidingen (NBOF)	4 841		2 777	
TOTAAL (inclusief NBOF)	51 398	79%	41 170	77%
Militair personeel bovenbouw	13 973	30%	10 913	28%
Militair personeel onderbouw	18 193	39%	15 801	41%
Militair personeel overig	14 391	31%	11 678	30%
TOTAAL	65 403	100%	53 346	100%

Noot: bovenstaande percentages zijn streefwaarden.

4.2. BIJLAGE – VERDIEPINGSHOOFDSTUK

In dit verdiepingshoofdstuk wordt ten opzichte van de begroting 2012 en de eerste supplettoire begroting 2012 de opbouw van de budgetstanden voor de ontwerpbegroting 2013 per beleidsartikel weergegeven.

Artikel 1 Inzet (bedragen x € 1000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012	204 450	205 950	205 950	205 950	205 950	212 450
Mutaties 1e supplettoire begroting 2012	27 069					
Stand 1e supplettoire begroting 2012	231 519	205 950	205 950	205 950	205 950	212 450
Nieuwe mutaties						
Taakstelling Begrotingsakkoord		- 2 000	- 2 000	- 2 000	- 2 000	- 2 000
Conferentie NSS			2 000			
Correctie extrapolatie politiemissie						- 6 500
Uitbreiding inzet VPD's		9 200	9 200	9 200	9 200	9 200
Stand ontwerpbegroting 2013	231 519	213 150	215 150	213 150	213 150	213 150

Artikel 2 Taakuitvoering zeestrijdkrachten (bedragen x € 1 000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012	650 894	638 770	600 988	594 736	609 527	617 779
Mutaties 1e supplettoire begroting 2012	19 394	138	138	138	138	138
Stand 1e supplettoire begroting 2012	670 288	638 908	601 126	594 874	609 665	617 917
Nieuwe mutaties						
Bijstelling formatie		25 478	37 732	38 009	16 813	14 757
Overheveling facilitair bedrijf, control & audit en GNK		- 11 268	- 11 268	- 11 268	- 11 268	- 11 268
Inzet risicovoorziening ten behoeve van bijstelling korting IV, bladen, transport en materieel logistiek		1 907	2 317	2 884	2 144	1 798
Formatie vanuit baten-lastendiensten		- 2 402	- 2 402	- 2 402	- 2 402	- 2 402
Bijstelling gereedstelling		5 700				
Ontvlechting logistieke bedrijven		20 420	21 403	21 403	21 403	21 403
Correctie overige exploitatie		- 2 226	- 2 975	- 3 232	- 3 098	- 12 524
Extrapolatie						1 242
Instandhouding en gereedstelling zeestrijdkrachten		86 663	86 112	66 712	66 710	66 710
Concentratie Facilitair Infra exploitatie bij CDC		- 26 692	- 25 278	- 24 340	- 23 472	- 23 182
Concentratie IV exploitatie bij DMO		- 16 411	- 15 209	- 14 997	- 14 997	- 14 997
Concentratie Facilitair Pareto subsidie bij CDC		- 4 609	- 4 591	- 4 613	- 4 613	- 4 613
Concentreren ketenlogistiek Brandstof bij DMO		- 1 438	- 1 420	- 1 420	- 1 419	- 1 419
Bijdrage kustwacht door EL&I		46	46	46	46	46
Stand ontwerpbegroting 2013	670 288	714 076	685 593	661 656	655 512	653 468

Bijlagen

Artikel 3 Taakuitvoering landstrijdkrachten (bedragen x € 1 000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012	1 242 946	1 161 517	1 076 379	1 040 332	1 037 818	1 032 430
Mutaties 1e suppletoire begroting 2012	22 576					
Stand 1e suppletoire begroting 2011	1 265 522	1 161 517	1 076 379	1 040 332	1 037 818	1 032 430
Nieuwe mutaties						
Bijstelling formatie		64 745	62 257	59 316	56 440	56 982
Overheveling facilitair bedrijf, control & audit en GNK		- 48 305	- 48 305	- 48 305	- 48 305	- 48 305
Inzet risicovoorziening ten behoeve van bijstelling korting						
IV, bladen, transport en materieel logistiek		12 101	18 292	35 313	14 886	14 928
Formatie vanuit baten-lastendiensten		- 4 579	- 4 579	- 4 579	- 4 579	- 4 579
Ontvlechting logistieke bedrijven		3 482	3 517	3 541	3 541	3 541
Herschikking tussen defensieonderdelen		- 714	318	751	768	777
Instandhouding en gereedstelling landstrijdkrachten		66 661	66 751	39 177	39 177	39 177
Concentratie Facilitair Infra exploitatie bij CDC		- 66 634	- 61 891	- 58 472	- 55 000	- 53 732
Concentratie IV exploitatie bij DMO		- 34 934	- 33 488	- 33 458	- 33 453	- 33 446
Concentratie Facilitair Paresto subsidie bij CDC		- 15 755	- 15 692	- 15 767	- 15 767	- 15 767
Concentreren ketenlogistiek Brandstof bij DMO		- 1 746	- 1 748	- 1 746	- 1 746	- 1 746
Stand ontwerpbegroting 2013	1 265 522	1 135 839	1 061 811	1 016 103	993 780	990 260

Artikel 4 Taakuitvoering luchstrijdkrachten (bedragen x € 1 000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012	699 076	667 788	630 563	627 892	643 135	642 114
Mutaties 1e suppletoire begroting 2012	- 8 324	640	640	640	640	640
Stand 1e suppletoire begroting 2011	690 752	668 428	631 203	628 532	643 775	642 754
Nieuwe mutaties						
Bijstelling formatie		- 10 162	- 11 698	- 22 400	- 44 897	- 46 319
Overheveling facilitair bedrijf, control & audit en GNK		- 7 524	- 7 524	- 7 524	- 7 524	- 7 524
Inzet risicovoorziening ten behoeve van bijstelling korting						
IV, bladen, transport en materieel logistiek		882	1 340	2 049	1 097	652
Formatie vanuit baten-lastendiensten		- 3 315	- 3 315	- 3 315	- 3 315	- 3 315
I&M bijdrage aanscherping zorgnorm uitbreiding SAR		1 140	1 140	1 140	1 140	1 140
Ontvlechting logistieke bedrijven		11 310	11 306	11 306	11 306	11 306
Herschikking tussen defensieonderdelen		- 1 383	- 1 903	- 2 117	- 2 047	- 2 051
Instandhouding en gereedstelling luchstrijdkrachten		100 210	96 716	78 216	78 216	78 216
Concentratie Facilitair Infra exploitatie bij CDC		- 50 923	- 48 377	- 46 294	- 44 096	- 43 362
Concentratie IV exploitatie bij DMO		- 15 095	- 14 987	- 15 386	- 15 386	- 15 386
Concentratie Facilitair Paresto subsidie bij CDC		- 6 579	- 6 556	- 6 583	- 6 583	- 6 583
Concentreren ketenlogistiek Brandstof bij DMO		- 14 946	- 14 965	- 14 818	- 14 930	- 14 929
Concentreren ketenlogistiek Munitie bij DMO		- 8 499	- 8 385	- 8 285	- 8 285	- 8 285
Doorwerking ontvangsten		405	405	405	405	405
Stand ontwerpbegroting 2013	690 752	663 949	624 400	594 926	588 876	586 719

Bijlagen

Artikel 5 Taakuitvoering Koninklijke Marechaussee (bedragen x € 1 000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012	372 144	356 476	351 597	348 424	345 753	342 175
Mutaties 1e suppletoire begroting 2012	13 434					
Stand 1e suppletoire begroting 2011	385 578	356 476	351 597	348 424	345 753	342 175
Nieuwe mutaties						
Extrapolatie						3 392
Bijstelling formatie		10 070	6 733	6 965	5 120	3 467
Overheveling facilitair bedrijf, control & audit en GNK		- 6 148	- 6 148	- 6 148	- 6 148	- 6 148
Inzet risicovoorziening ten behoeve van bijstelling korting IV, bladen, transport en materieel logistiek		1 146	1 404	1 637	1 319	1 171
Formatie vanuit baten-lastendiensten		- 2 887	- 2 887	- 2 887	- 2 887	- 2 887
Herschikking tussen defensieonderdelen		898	- 70	- 215	- 216	- 217
Concentratie Facilitair Infra exploitatie bij CDC		- 23 981	- 24 690	- 22 935	- 22 506	- 22 197
Concentratie IV exploitatie bij DMO		- 13 616	- 13 449	- 12 294	- 12 295	- 12 295
Concentratie Facilitair Pareto subsidie bij CDC		- 2 682	- 2 672	- 2 683	- 2 683	- 2 683
Concentreren ketenlogistiek Brandstof bij DMO		- 3 314	- 3 315	- 3 478	- 3 478	- 3 478
Concentreren ketenlogistiek Munitie bij DMO		- 844	- 848	- 764	- 764	- 764
Bijdrage leenconstructie Schiphol		2 500	3 700	3 700	3 600	3 400
Stand ontwerpbegroting 2013	385 578	317 618	309 355	309 322	304 815	302 936

Artikel 6 Investerings Krijgsmacht (bedragen x € 1 000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012		1 230 987	1 336 306	1 437 554	1 538 309	1 660 056
Mutaties 1e suppletoire begroting 2012		- 1 200	- 1 200	- 800	0	0
Stand 1e suppletoire begroting 2011		1 229 787	1 335 106	1 436 754	1 538 309	1 660 056
Nieuwe mutaties						
Bijstelling formatie		6 859	45 684	4 672	6 653	- 11 973
Bijstelling materiële exploitatie		- 12 050	- 45 850	4 150	4 150	4 150
Herschikking tussen defensieonderdelen		- 8 734	- 2 430	- 1 529	- 2 225	4 572
Doorwerking ontvangsten		900	900	900	900	900
Mass radars		1 200	1 200			
Bijdrage SBK 2012		- 38 100				- 58 400
Bijstelling gereedstelling en brandstof aankopen		2 900				
Bijdrage leenconstructie Schiphol		- 1 500	- 2 700	- 2 700	- 2 600	- 2 400
Inzet investeringen aanpassing middensom van I&M bijdrage aan MASS radars		- 9 100	- 8 000	- 7 500	- 7 200	- 7 200
	600	1 200	1 200			
Stand ontwerpbegroting 2013		1 173 362	1 325 110	1 434 747	1 537 987	1 589 705

Bijlagen

Artikel 7 Ondersteuning krijgsmacht door Defensie Materieel Organisatie (bedragen x € 1 000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012	1 813 569	879 822	851 723	784 573	794 669	796 879
Mutaties 1e suppletoire begroting 2012	- 4 472	33 773	- 27	- 27	- 27	- 27
Stand 1e suppletoire begroting 2012	1 809 097	913 595	851 696	784 546	794 642	796 852
Nieuwe mutaties						
Bijstelling formatie		- 4 386	1 418	- 937	- 5 891	- 6 431
Overheveling facilitair bedrijf, control & audit en GNK		34 085	34 085	34 085	34 085	34 085
Inzet risicovoorziening ten behoeve van bijstelling korting						
IV, bladen, transport en materieel logistiek		- 1 046	- 4 275	- 14 316	- 1 553	- 5 547
Ontvlechting logistieke bedrijven		- 35 212	- 36 226	- 36 250	- 36 250	- 36 250
Formatie vanuit baten-lastendiensten		22 906	22 906	22 906	22 906	22 906
Herschikking tussen defensieonderdelen		4 697	5 239	5 503	5 283	3 302
Bijstelling materiële exploitatie		45 850	45 850	- 4 150	- 4 150	- 4 400
Doorwerking ontvangsten naar investeringen		- 33 800				
Versnellen brandstof aankopen naar 2012		- 8 600				
Instandhouding en gereedstelling zeestrijdkrachten		- 86 663	- 86 112	- 66 712	- 66 710	- 66 710
Instandhouding en gereedstelling landstrijdkrachten		- 66 661	- 66 751	- 39 177	- 39 177	- 39 177
Instandhouding en gereedstelling luchtstrijdkrachten		- 100 210	- 96 716	- 78 216	- 78 216	- 78 216
Concentratie Facilitair Infra exploitatie bij CDC		- 72 357	- 69 308	- 67 612	- 65 151	- 65 151
Concentratie IV exploitatie bij DMO		218 518	203 620	182 633	181 676	181 625
Concentratie Facilitair Paresto subsidie bij CDC		- 1 647	- 1 590	- 1 596	- 1 596	- 1 596
Concentreren ketenlogistiek Brandstof bij DMO		24 054	23 837	23 851	23 962	23 961
Concentreren ketenlogistiek Munitie bij DMO		9 343	9 233	9 049	9 049	9 049
Stand ontwerpbegroting 2013	1 809 097	862 466	836 906	753 607	772 909	768 302

Artikel 8 Ondersteuning krijgsmacht door Commando DienstenCentra (bedragen x € 1 000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012	1 059 178	769 245	696 627	657 317	657 588	653 848
Mutaties 1e suppletoire begroting 2012	73 341	1 206	1 206	1 206	1 206	1 206
Stand 1e suppletoire begroting 2012	1 132 519	770 451	697 833	658 523	658 794	655 054
Nieuwe mutaties						
Bijstelling formatie		- 17 246	24 185	42 445	34 171	32 236
Overheveling facilitair bedrijf, control & audit en GNK		34 360	34 360	34 360	34 360	34 360
Inzet risicovoorziening ten behoeve van bijstelling korting						
IV, bladen, transport en materieel logistiek		2 436	2 656	2 737	2 631	2 582
Herschikking tussen defensieonderdelen		4 346	2 096	2 776	3 476	5 197
Formatie vanuit baten-lastendiensten		- 8 611	- 8 611	- 8 611	- 8 611	- 8 611
Concentratie Facilitair Infra exploitatie bij CDC		247 371	236 328	226 437	217 009	214 408
Concentratie IV exploitatie bij DMO		- 122 335	- 112 113	- 92 225	- 91 326	- 91 326
Concentratie Facilitair Paresto subsidie bij CDC		31 272	31 101	31 242	31 242	31 242
Concentreren ketenlogistiek Brandstof bij DMO		- 2 610	- 2 389	- 2 389	- 2 389	- 2 389
Stand ontwerpbegroting 2013	1 132 519	939 434	905 446	895 295	879 357	872 753

Bijlagen

Niet-beleidsartikel 9 Algemeen (bedragen x € 1000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012	202 650	102 534	106 708	106 643	106 644	101 944
Mutaties 1e suppletoire begroting 2012	21 110	- 29	- 29	- 29	- 29	- 29
Stand 1e suppletoire begroting 2012	223 760	102 505	106 679	106 614	106 615	101 915
Nieuwe mutaties						
Bijstelling formatie		245	271	276	272	266
Overheveling facilitair bedrijf, control & audit en GNK		300	300	300		
Inzet risicovoorziening ten behoeve van bijstelling korting IV, bladen, transport en materieel logistiek		2 107	2 107	2 107	107	107
Herschikking tussen defensieonderdelen		- 11	489	- 11	- 11	- 11
Concentratie Facilitair Infra exploitatie bij CDC		- 6 784	- 6 784	- 6 784	- 6 784	- 6 784
Interne herschikking van programma (art 9) naar apparaat (art 10)		- 2 860	- 2 668	- 2 393	- 2 393	- 2 393
Stand ontwerpbegroting 2013	223 760	95 502	100 394	100 109	97 806	93 100

Niet-beleidsartikel 10 centraal apparaat (bedragen x € 1000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012	1 475 982	1 443 114	1 413 164	1 409 168	1 396 967	1 389 133
Mutaties 1e suppletoire begroting 2012	23 373	- 94	- 94	- 94	- 94	- 94
Stand 1e suppletoire begroting 2011	1 499 355	1 443 020	1 413 070	1 409 074	1 396 873	1 389 039
Nieuwe mutaties						
Bijstelling formatie		- 14 809	- 6 120	- 2 541	444	543
Overheveling facilitair bedrijf, control & audit en GNK		4 800	4 800	4 800	4 800	4 800
Inzet risicovoorziening ten behoeve van bijstelling korting IV, bladen, transport en materieel logistiek		120	210	210	210	210
Herschikking tussen defensieonderdelen		1 886	327	- 315	- 317	- 317
Formatie vanuit baten-lastendiensten		- 1 112	- 1 112	- 1 112	- 1 112	- 1 112
SBK 2012		172 500	153 600	173 700	105 200	71 200
Naar AZ project Overheidscommunicatie Nieuwe stijl		- 78	- 78	- 78	- 78	- 78
Naar OCW masterplan concentratie archiefdepots		- 150	- 188	- 188	- 188	- 188
Eindheffing Veteranenwet	73 000					
Concentratie IV exploitatie bij DMO		- 16 127	- 14 374	- 14 273	- 14 219	- 14 175
Interne herschikking van programma (art 9) naar apparaat (art 10)		2 860	2 668	2 393	2 393	2 393
Stand ontwerpbegroting 2013	1 572 355	1 592 910	1 552 803	1 571 670	1 494 006	1 452 315

Bijlagen

Niet-beleidsartikel 12 Nominaal en onvoorzien (bedragen x € 1000)						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stand ontwerpbegroting 2012	146 908	275 514	511 092	490 685	358 433	250 767
Mutaties 1e suppletoire begroting 2012	47 964	15 515	14 647	14 398	14 348	14 313
Stand 1e suppletoire begroting 2011	194 872	291 029	525 739	505 083	372 781	265 080
Nieuwe mutaties						
Bijstelling formatie		- 45 469	- 149 636	- 115 176	- 59 200	- 26 626
Inzet risicovoorziening ten behoeve van bijstelling korting IV, bladen, transport en materieel logistiek		- 25 653	- 26 651	- 35 521	- 23 341	- 25 601
Herschikking tussen defensieonderdelen		- 185	- 2 518	- 1 840	- 1 838	5 946
Taakstelling Begrotingsakkoord		- 84 000	- 84 000	- 84 000	- 84 000	- 84 000
Inzet SBK voorziening		- 134 700	- 153 900	- 174 000	- 105 200	- 12 800
Doorwerking ontvangsten			- 7 900	- 6 300	1 500	- 100
Overheveling van/naar departementen	- 22	- 22	- 22	- 22	- 22	- 22
Bijdrage leenconstructie Schiphol		- 1 000	- 1 000	- 1 000	- 1 000	- 1 000
Uitdeling prijsbijstelling voor 2012	62 904	63 401	68 668	68 164	67 692	68 342
Stand ontwerpbegroting 2013	257 754	63 401	168 780	155 388	167 372	189 219

4.3 BIJLAGE - OVERZICHTSCONSTRUCTIE UITGAVEN VETERANEN EN UITGAVEN ZORG EN NAZORG

Veteranen

De Kamer is toegezegd dat in de begroting zichtbaar wordt gemaakt welke uitgaven in het kader van het veteranenbeleid worden begroot. De uitgaven zijn verwerkt in het onderstaande overzicht van de verschillende relevante begrotingsartikelen. De uitgaven aan pensioenen en uitkeringen waarop militairen aanspraak kunnen maken, óók als het gaat om veteranen, zijn ondergebracht onder het daarvoor bedoelde niet-beleidsartikel 10 Centraal apparaat. Deze lasten zijn in onderstaand overzicht veteranen niet apart als uitgaven vermeld. Verder zijn in onderstaand overzicht alleen posten opgenomen die tot meeruitgaven leiden. Posten die niet tot meeruitgaven leiden, zoals de benodigde inzet van personeel van Defensie, zijn niet opgenomen.

Erkenning en waardering begroot op het niet-beleidsartikel 9 Algemeen

Nederlandse Veteranendag

Tot het geven van erkenning en waardering in het veteranenbeleid behoort het organiseren van de jaarlijkse Nederlandse Veteranendag. Begin 2009 is de Stichting Nederlandse Veteranendag opgericht. Deze stichting ontvangt jaarlijks een subsidie voor de organisatie van de Nederlandse Veteranendag en de daaraan gerelateerde activiteiten en de ondersteuning van regionale Veteranendagen.

Stichting het Veteraneninstituut

De Stichting het Veteraneninstituut is door Defensie belast met de uitvoering van het veteranenbeleid op het gebied van de erkenning van en de waardering voor veteranen. Daarnaast verzorgt de Stichting het Veteraneninstituut de informatievoorziening over de zorg voor veteranen. Ook het Centraal Aanmeldpunt is bij de Stichting het Veteraneninstituut ondergebracht.

Stichting Veteranen Platform

Sinds 1989 bestaat het Veteranen Platform als overkoepelend samenwerkingsverband van de Nederlandse veteranenorganisaties. Als koepelorganisatie vertegenwoordigt het Veteranen Platform op die manier de belangen van veteranen van alle krijgsmachtdelen. Het Veteranen Platform is een belangrijke intermediair en aanspreekpunt op het gebied van veteranen en veteranenaangelegenheden. Bij het Veteranen Platform zijn 43 veteranenverenigingen aangesloten. Daarmee is het Veteranen Platform voor Defensie een belangrijke gesprekspartner over de evaluatie van de uitvoering van het veteranenbeleid en de inventarisatie van de wensen en behoeften van veteranen.

Overige uitgaven

Dit betreft de uitgaven voor een veelheid van activiteiten, waaronder de ondersteuning van reünies van veteranen in het buitenland, de Taptoe met een speciaal programma voor veteranen en dienstslichtoffers, educatieve projecten, reünie Koude Oorlog Militairen, Hotel de Wereld, Nationaal Comité Herdenkingen Capitulaties Wageningen en Surinaamse oud-strijders.

Erkenning en waardering begroot op diverse beleidsartikelen

Reüniefaciliteiten

Geregistreerde verenigingen voor veteranen, post-actieven en militaire oorlogs- en diensslachtoffers maken eenmaal per jaar aanspraak op reüniefaciliteiten. De organisatie hiervan ligt in handen van de verenigingen zelf. Daarnaast organiseert elk operationeel commando een eigen veteranendag die waar mogelijk wordt gecombineerd met de Open Dag van het operationeel commando.

Het bedrag voor deze faciliteiten op de begrotingen van de operationele commando's is als volgt te specificeren:

Operationele commando's	Bedragen x € 1 000
Commando zeestrijdkrachten	294,0
Commando landstrijdkrachten	900,0
Commando luchstrijdkrachten	160,0
Commando Koninklijke marechaussee	125,4
Totaal	1 479,4

Totaaloverzicht van uitgaven voor veteranen erkenning en waardering

Omschrijving	Bedragen x € 1 000
Subsidie Nederlandse Veteranendag	2 466,0
Subsidie en diverse uitgaven Stichting het Veteraneninstituut (incl. loonkosten)	5 640,0
Subsidie Stichting Veteranen Platform	158,0
Ondersteunen veteranenzaken door operationele commando's (zie bovenstaande tabel)	1 479,4
Overige uitgaven	146,5
Totaal	9 889,9

Zorg en nazorg begroot op de niet-beleidsartikelen 9 Algemeen en 10 Centraal apparaat

Ook ten aanzien van de uitgaven voor zorg en nazorg is de Kamer toegezegd dat deze in de begroting zichtbaar zullen worden gemaakt.

Op niet-beleidsartikel 9 Algemeen zijn de uitgaven voor de materiële en immateriële zorgverlening opgenomen.

Veteranenwet

De Veteranenwet leidt tot een belasting van de begroting in 2013 van € 4,8 miljoen. Het betreft hier € 0,8 miljoen aan uitvoeringskosten en € 4 miljoen aan programmakosten. De kosten verbonden aan maatregelen ten behoeve van militair personeel dat nog in werkelijke dienst is, zijn opgenomen in de verschillende posten van de defensiebegroting. Hetzelfde geldt voor de kosten verbonden aan erkenning en waardering. Met de beleidsintensivering op het gebied van re-integratie van veteranen en de re-integratie van hun relaties als bedoeld in de artikelen 4 en 5 van de wet is € 0,75 miljoen respectievelijk € 0,25 miljoen gemeoid. De inkomensvoorziening bedoeld in artikel 7 van de Veteranenwet zal in

Bijlagen

vergelijking tot de maatregelen die deze vervangt een beslag van € 3,0 miljoen extra met zich brengen. De € 4,8 miljoen komt als volgt tot stand:

Onderverdeling Veteranenwet	Bedragen x € 1 000
Intensivering re- integratie veteranen	750,0
Re-integratie relaties	250,0
Inkomensvoorziening i.v.m. zorg	3 000,0
Veteranenloket	500,0
Veteranenombudsman	300,0
Totaal	4 800,0

Voor de materiële zorg betreft het:

Sociale zorg met uitzondering van het maatschappelijk werk (zie immateriële zorg)

Dag voor het dienstslachtoffer

Sinds 2006 worden dagen voor militaire oorlogs- en dienstslachtoffers georganiseerd. De doelstellingen van deze dagen zijn het bieden van erkenning aan hen en hun partners, het bieden van informatie over de pensioenregelingen en voorzieningen en het luisteren naar de behoeften van de doelgroep.

Voor de immateriële zorg betreft het:

Maatschappelijk werk voor veteranen

Binnen het Landelijk Zorgsysteem Veteranen verzorgt de Stichting De Basis het maatschappelijk werk voor veteranen die een traumatische ervaring hebben meegemaakt. De kosten voor het maatschappelijk werk voor veteranen worden per 1 januari 2011 gedragen door het ministerie van Defensie. De kosten zijn begroot op structureel € 2 miljoen per jaar. Dit bedrag is opgenomen in de post sociale zorg.

Raad voor civiel-militaire Zorg en Onderzoek (RZO)

In de RZO is deskundigheid verenigd op de gebieden van psychiatrie, psychologie, interne geneeskunde, huisartsgeneeskunde, sociologie en gezondheidsrecht. De RZO adviseert over (de richting van) het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van aandoeningen die verband houden met uitzendingen en draagt zorg voor en bewaakt de noodzakelijk convergentie tussen de onderzoeken.

Overige

Verscheidene organisatiedelen houden zich bezig met de zorg en nazorg aan actief dienenden, post-actieven en veteranen, zoals de gezondheidscentra, het Centraal Militair Hospitaal, de Militaire Geestelijke gezondheidszorg (MGGZ), het Dienstencentrum Bedrijfsmaatschappelijk werk, de Geestelijke Verzorging en het Militair Revalidatie Centrum. Omdat de taken van deze organisatiedelen verder gaan dan alleen de zorg en nazorg aan veteranen is een gedetailleerde ontvlechting naar doelgroep van deze uitgaven niet mogelijk. Deze blijft dan ook achterwege.

Zorg en nazorg begroot op het beleidsartikel 8

Landelijk Zorgsysteem Veteranen

Defensie heeft een belangrijke verantwoordelijkheid voor veteranen met maatschappelijke of psychische problemen. Hiervoor is het Landelijk Zorgsysteem Veteranen (LZV) ingericht dat bestaat uit militaire en civiele instellingen voor maatschappelijk werk en geestelijke gezondheidszorg. Voor 2013 bedragen de personele kosten € 245 000 en de kosten voor ontwikkeling en instandhouding LZV € 500 000.

Onderzoeken

Het CDC (beleidsartikel 8) financiert verscheidene onderzoeken. De Wetenschappelijk Onderzoeksgroep van de MGGZ verricht onderzoek onder veteranen en uitgezonden actief dienende militairen naar uitzend-gerelateerde stoornissen, in het bijzonder de Post Traumatische Stress Stoornis (PTSS). Binnen dit onderzoeksprogramma loopt onder andere het grootschalig prospectief onderzoek onder militairen die naar Afghanistan uitgezonden zijn geweest (het PRISMO- onderzoek), dat doorloopt tot 2018. Daarnaast loopt het onderzoek naar slaapstoornissen bij PTSS en het onderzoek BETER naar veranderingen op neurobiologisch gebied bij mensen die behandeld worden voor PTSS. Voor 2013 bedraagt de totale begroting voor dit wetenschappelijk onderzoek vanuit de MGGZ € 500 000.

Totaaloverzicht van uitgaven voor zorg en nazorg voor veteranen

Omschrijving	Bedragen x € 1 000
Invalideitspensioenen	67 248
Nabestaandenpensioenen	27 848
Sociale zorg	9 834
De uitvoering van het zorgloket militair zorgstelsel	4 119
Veteranenwet	4 800
Landelijk Zorgsysteem Veteranen	745
De Raad voor civiele-militaire Zorg en Onderzoek (RZO)	103
Bijdragen aan onderzoeken MGGZ	500
Ondersteuning organisatie dag voor de dienstslachtoffers	330
Totale uitgaven	115 527

Deze budgetten berusten op een reële schatting van de te maken kosten waarbij het uitgangspunt is dat de financiën geen beperkende factor zullen zijn bij het bieden van zorg en nazorg.

4.4. BIJLAGE - OVERZICHT CYBER

Het digitale domein is, naast het land, de lucht, de zee en de ruimte, inmiddels het vijfde domein voor militair optreden. Om de inzetbaarheid van de Nederlandse krijgsmacht te waarborgen en haar effectiviteit te verhogen, zal Defensie haar digitale weerbaarheid de komende jaren versterken en het vermogen ontwikkelen tot het uitvoeren van cyber operations.

In 2012 is gestart met de cyberintensivering. Zo is een programmamanager Cyber aangesteld en is de Taskforce Cyber opgericht. De programmamanager is verantwoordelijk voor de coördinatie van *cyber* gerelateerde activiteiten binnen Defensie. Tevens is de Defensie Cyber Strategie (Kamerstuk 33 321, nr. 1) vastgesteld die de komende jaren richting, samenhang en focus geeft aan de integrale aanpak voor de ontwikkeling van het militaire vermogen in het digitale domein. De Defensie Cyber Strategie geeft uitwerking aan de in de beleidsbrief opgenomen cyberintensivering en aan het defensiedeel in de Nationale Cyber Security Strategie (Kamerstuk 26 643, nr. 174).

De Defensie Cyber Strategie omvat zes speerpunten aan de hand waarvan Defensie de komende jaren haar doelstellingen in het digitale domein zal verwezenlijken:

1. de totstandkoming van een integrale aanpak;
2. de versterking van de digitale weerbaarheid van Defensie («defensief»);
3. de ontwikkeling van het militaire vermogen om *cyber operations* uit te voeren («offensief»);
4. de versterking van de inlichtingenpositie in het digitale domein («inlichtingen»);
5. de versterking van de kennispositie en het innovatieve vermogen van Defensie in het digitale domein, met inbegrip van de werving en het behoud van gekwalificeerd personeel («adaptief en innovatief»);
6. de intensivering van de samenwerking in nationaal en internationaal verband («samenwerking»).

Eind 2013 wordt een Defensie Cyber Expertise Centrum (DCEC) opgericht. De oprichting van een Defensie Cyber Commando (DCC) is voorzien voor eind 2014. Het DCC wordt onder meer verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het militaire vermogen om *cyber operations* uit te voeren.

De defensieve maatregelen richten zich op het versterken van de bescherming van netwerken en wapen- en regelsystemen. Het Defensie *Computer Emergency Response Team* (DefCERT) is medio 2013 volledig operationeel. DefCERT, dat onderdeel wordt van het Joint IV Commando, moet 24 uur per dag, zeven dagen per week risico's voor en kwetsbaarheden van defensienetwerken identificeren en analyseren en de defensieorganisatie adviseren over de te nemen beveiligingsmaatregelen. Het DefCERT versterkt de samenwerking met het Nationaal *Cyber Security Center* (NCSC). Hiertoe is in 2012 een convenant opgesteld dat de samenwerking formaliseert. Daarnaast is DefCERT in internationaal verband aangesloten bij FIRST, een organisatie die wereldwijd *computer incident response teams* bij elkaar brengt om kennis en ervaring te delen. Binnen de NAVO heeft DefCERT nauwe contacten met het *NATO Computer Incident Response Capability* (NCIRC).

De MIVD versterkt in de periode 2012–2015 de *cyber* inlichtingencapaciteit. Die intensivering bestaat in 2013 uit het werven van personeel en materiële investeringen ten behoeve van de uitvoering van inlichtingenac-

Bijlagen

tiviteiten in het digitale domein, versterking van de *cyber defence* bij Defensie en de defensie-industrie en het op operationeel niveau houden van hoogwaardige rekencapaciteit. Verder intensiveren de MIVD en de AIVD de samenwerking op het gebied van *cyber* en *signals intelligence* (SIGINT) wat moet leiden tot een gezamenlijke SIGINT-cybereenheid.

Voor de periode 2013 tot en met 2017 zijn de volgende bedragen geraamd:

2013	2014	2015	2016	2017
8 000	15 300	19 300	23 800	23 200

Bedragen x € 1 000,-

4.5. BIJLAGE – OVERZICHT SUBSIDIES

Artikel	Naam subsidie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Aantal verleningen 2011	Laatste evaluatie	Volgende evaluatie	Einddatum
U9045	SUBSIDIES											
	Stichting Homosexualiteit en Krijgsmacht Nederlandse Reservisten Federatie	47	10	10	10	10	10	10	1	2012	2017	geen
	Stichting Protestants Interkerkelijk Thuisfront	0	21	21	21	21	21	21	n.v.t.	2012	2017	geen
	Nationaal Katholiek Thuisfront	0	15	15	15	15	15	15	n.v.t.	2012	2017	geen
	Veteranen dag	10	10	10	10	10	10	10	1	2012	2017	geen
	Nationaal Comité Herdenking Capitulatie 1945	2 455	2 466	2 466	2 467	2 468	2 468	2 468	1	2012	2017	geen
	Wageningen Steun oud strijders Suriname	29	25	25	25	25	25	25	1	2012	2017	geen
	Zee cadettenkorps Nederland	6	6	6	6	6	6	6	1	2011	2016	geen
	Defensie Vrouwen netwerk Veteranen	0	20	20	20	20	20	20	n.v.t.	2012	2017	geen
	Platform Stichting het Veteraneninstituut	24	14	14	14	14	14	14	1	2012	2017	geen
	Hotel de Wereld	158	158	158	158	158	158	158	1	2012	2017	geen
	Stichting Militair Historisch Museum	4 810	4 810	4 810	4 810	4 810	4 810	4 810	1	2012	2017	geen
	Stichting Nationale Taptoe Maatschappelijk werk aan veteranen (Stichting de Basis)	54	54	54	54	54	54	54	1	2012	2017	geen
	Leerstoel Amsterdam	8 012	8 037	8 070	8 072	8 073	8 073	8 073	1	2012	2017	geen
	Diverse verenigingen	173	173	173	173	173	173	173	1	2012	2017	geen
	Stichting Maritiem Kenniscentrum	27	28	28	28	28	28	28	1	2012	2017	geen
	Stichting Gasturbine Onderwijs	5	5	5	5	5	5	5	1	2012	2017	geen
	Stichting Museum der Koninklijke Marechaussee	20	19	18	18	18	18	18	1	2012	2017	geen
	Stichting Contact	0	415	115	115	115	115	115	n.v.t.	2012	2017	geen
		0	40	40	40	40	40	40	n.v.t.	2012	2017	geen

Bijlagen

Artikel	Naam subsidie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Aantal verleningen 2011	Laatste evaluatie	Volgende evaluatie	Einddatum
	Stichting Historische Vlucht	0	100	100	100	100	100	100	n.v.t.	2012	2017	geen
Totaal subsidies		17 931	18 535	16 267	16 270	16 272	16 272	16 272				

De subsidiebeschikkingen die door het ministerie van Defensie worden verstrekt zijn alleen bedoeld voor de specifieke subsidieaanvrager en berusten niet op een wettelijk voorschrift. Defensie publiceert deze beschikkingen niet en kan daarom geen externe publicaties of bronnen weergeven. De subsidies worden jaarlijks bij Defensie aangevraagd, door Defensie bezien en eventueel door Defensie toegekend. Elke 5 jaar worden de subsidies geëvalueerd. De subsidies zijn in principe niet in tijd begrensd en daarom is geen einddatum bepaald.

4.6. BIJLAGE – OVERZICHT EVALUATIES

Beleidsdoorlichtingen

Op verzoek van de Tweede Kamer is de defensiebegroting ingericht naar organisatieonderdelen en niet naar beleidsthema's. Daarom vormen de begrotingsartikelen bij Defensie geen logisch aanknopingspunt voor de programmering van beleidsdoorlichtingen, die immers gericht zijn op het evalueren van de effecten van het gevoerde beleid en de daarvoor gebruikte financiële middelen. In de begroting 2010 (Kamerstuk 32 123 X, nr. 2) is aangekondigd dat meer nadruk wordt gelegd op de belangrijkste activiteiten van Defensie. Deze benadering wordt in deze begroting voortgezet (zie voor de overige beleidsdoorlichtingen het overzicht in de beleidsagenda).

Overig evaluatieonderzoek

Tot het overige evaluatieonderzoek behoren de toetsingskaderevaluaties naar lopende en afgeronde crisisbeheersingsoperaties. Op grond van het Toetsingskader 2009 sturen de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie elk jaar op de derde woensdag in mei een tussentijdse evaluatie van lopende operaties naar het parlement. Na beëindiging van iedere inzet conform de artikel 100 procedure wordt een aparte eindevaluatie opgesteld. Deze afspraak heeft betrekking op bijdragen aan crisisbeheersingsoperaties waarover het parlement op grond van artikel 100 wordt geïnformeerd. Evaluatie en monitoring van Nederlandse bijdragen aan internationale missies dienen twee doelen: Zij bieden de mogelijkheid tussentijds bij te sturen om de effectiviteit van de inzet verder te vergroten en zij zijn instrumenteel met het oog op de verantwoording van de inzet van Nederlands personeel en materieel in internationale missies waarbij sprake is van bijzondere risico's.

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding
Beleidsdoorlichting	Bescherming kwetsbare schepen nabij Somalië	1	2013	2013
Overig Evaluatieonderzoek	Tussentijdse evaluatie missies	1	2013	2013
	Tussentijdse evaluatie GPM	1	2013	2013
	Evaluatie piraterijbestrijding voor de kust van Somalië 2012	1	2013	2013

4.7. BIJLAGE – TOEZICHTRELATIES en ZBO/RWT's

De ministeriële verantwoordelijkheid van de minister van Defensie beperkt zich in dit verband tot één rechtspersoon met een wettelijke taak, de Stichting Ziektekostenverzekering Krijgsmacht (SZVK), zie www.szvk.nl.

Naam Organisatie	RWT	ZBO	Functie	Begrotingsartikel	Begrotingsraming
Stichting Ziektekosten-Verzekering Krijgsmacht (SZVK)	X		De SZVK is namens het ministerie van Defensie belast met de uitvoering van de ministeriële Regeling Ziektekostenverzekering militairen. De activiteiten van de SZVK richten zich uitsluitend op militairen in actieve dienst: militairen vallen niet onder de werking van de Zorgverzekeringswet (ZVW).	9	€ 84,6 miljoen

4.8. BIJLAGE – MOTIES EN TOEZEGGINGEN

Door de Staten-Generaal aanvaarde moties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<i>Knops</i> over de visie op en de uitgangspunten en doelstellingen van de <i>sourcing</i> agenda, concrete projecten aan de <i>sourcing</i> agenda toe te voegen op het gebied van instandhouding en voorstellen vanuit het bedrijfsleven via een quickscan te beoordelen.	WGO materieel, 7 november 2011, 33 000-X, nr. 20	Afgedaan met 31 125 nr. 8 en 10
<i>Hernandez</i> over toepassing robotisering en onbemande systemen	WGO materieel, 7 november 2011, 33 000-X, nr. 59	Wordt betrokken bij de evaluatie en aanpassing van het Defensie Materieel Proces
<i>Hernandez</i> , over dienstplicht van Turkse Nederlanders	WGO personeel, 7 november 2011, 33 000-X, nr. 55	In behandeling
<i>Bosman en Knops</i> over de sluiting van locaties van Doorn en Weert	Begrotingsbehandeling 2012, 30 november 2011, 33 000-X, nr. 35	Afgedaan met 32 733, nr. 65 en 68.
<i>Eijsink c.s.</i> , over vrijstelling Turkse dienstplicht	Begrotingsbehandeling 2012, 30 november 2011, 33 000-X, nr. 38	De minister voor Immigratie, Integratie en Asiel heeft in februari 2012 de Turkse vice-premier Bozdag ontvangen. Tijdens dit gesprek is de motie Eijsink besproken. De Turkse vice-premier heeft toegezegd de Turkse verantwoordelijk minister op de hoogte te brengen en om uit te zoeken welke juridische mogelijkheden of onmogelijkheden er zijn om de Turkse dienstplicht voor Turkse Nederlanders aan te passen.
<i>Hernandez c.s.</i> , structurele financiering van VPD-teams	Begrotingsbehandeling 2012, 30 november 2011, 33 000-X, nr. 45	Afgedaan in antwoord op vragen 9 januari 2012 (Kamerstuk 32 706, nr. 25). Deze kosten zijn met ingang van de begroting 2013 structureel verwerkt.
<i>El Fassed c.s.</i> , geen tanks verkopen aan Indonesië	Begrotingsbehandeling 2012, 30 november 2011, 33 000-X, nr. 47	Afgedaan met BS2012022849 van 3 juli 2012 (nog geen Kamernummer)
<i>Voordewind/Eijsink</i> , inzet voor totaalverbod clustermunitie en investeringsverbod.	Begrotingsbehandeling 2012, 30 november 2011, 33 000-X, nr. 57	Ten aanzien van het verbod: hiertoe wordt een wetsvoorstel gemaakt. Ten aanzien van aandringen op totaal verbod: Staand beleid. Buitenlandse Zaken en Defensie zullen in relevante bilaterale en multilaterale fora blijven aandringen op toetreding tot CCM door landen die het verdrag nog niet hebben ondertekend.
<i>Eijsink c.s.</i> , over het op orde brengen van de personeelsdossiers	WGO slotwet, jaarverslag 2011, 20 juni 2012, 33 240-X, nr. 9	In behandeling
<i>Hachchi</i> over het opheffen van de blokkades voor een goede doorstroming van personeel tussen de sector Rijk en de sector Defensie en over de resultaten hiervan voor de begrotingsbehandeling 2013 te rapporteren.	AO Personeel, 20 juni 2012, 33 000-X, nr. 93	In behandeling
<i>Hachchi</i> over een loopbaanbeleid voor het burgerpersoneel en dit voor de begrotingsbehandeling 2013 te presenteren.	AO Personeel, 20 juni 2012, 33 000-X, nr. 94	In behandeling

Bijlagen

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<i>Hachchi</i> over de civiele erkenning van defensieopleidingen op mbo-niveau en de Kamer hierover voor de begrotingsbehandeling 2013 te rapporteren.	AO Personeel, 20 juni 2012, 33 000-X, nr. 95	In behandeling
<i>Knops c.s.</i> over een extra periode van drie maanden voor Weert en de provincie Limburg voor een nadere uitwerking van het businessplan.	AO Vastgoed, 26 juni 2012, 32 733, nr. 74	In behandeling
Bosman/Knops over een nieuwe marinierskazerne in Vlissingen	AO Vastgoed, 26 juni 2012, 32 733, nr. 75	In behandeling
<i>Eijsink en Van Dijk</i> over het uit het JSF-project stappen.	AO Vervanging F-16, 5 juli 2012, 26 488, nr. 298	In behandeling

Door de minister gedane toezeggingen

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister zegt toe in het Jaarverslag 2011 en het Jaarplan 2012 van de Kustwacht Caribisch gebied uitgebreider in te gaan op de specificaties van internationale samenwerking.	AO Kustwacht Caribisch gebied, 28 september 2011	Afgedaan in Jaarverslag 2011 (33 000-X, nr. 88 16 mei 2012) en het Jaarplan 2012 (33 000-X, nr. 61, 27 december 2011)
De minister zegt toe de Kamer schriftelijk zo compleet mogelijk te informeren n.a.v. de berichtgeving over de klokkenluiders bij DMO.	AO Spijkers, 26 oktober 2011	Afgedaan met 32 678, nrs. 14 en 19
De minister van Defensie zegt voortaan jaarlijks in het Jaarverslag van de MIVD een appreciatie te geven van de samenwerking met de AIVD in het achterliggende jaar.	AO MIVD, 2 november 2011	Met ingang van het jaarverslag MIVD 2011 is hieraan invulling gegeven (29 942, nr. 83).
In het jaarverslag MIVD van 2012 zal aandacht worden besteed aan Venezuela	AO MIVD, 2 november 2011	Met ingang van het jaarverslag MIVD 2011 is hieraan invulling gegeven (29 942, nr. 83)
In het eerste kwartaal van 2012, dus voor 1 april 2012, ontvangt de Kamer een brief inzake de beloningsregels voor adviescolleges en commissies van Defensie.	Wetgevingsoverleg Personeel, 7 november 2011	Afgedaan met 33 000-X, nr. 75
De minister van Defensie zegt toe de Kamer voor het eind van 2011 een spoorboekje ten aanzien van <i>sourcing</i> projecten te doen toekomen; dat is de zogenoemde <i>sourcing</i> agenda.	Wetgevingsoverleg Materieel, 7 november 2011	Afgedaan met 31 125, nrs. 8 en 10
De minister zal de Kamer twee keer per jaar <i>key performance indicators</i> ten behoeve van de bezuinigingen doen toekomen, bij de verantwoording en bij de begroting.	Wetgevingsoverleg Materieel, 7 november 2011	Defensie stuurt met de begroting 2013 en jaarverslag over 2012 een rapportage.
De minister zegt toe de Kamer schriftelijk te informeren over de besluitvorming inzake Gilze-Rijen en Woensdrecht	AO Vastgoed, 22 november 2011	In behandeling. Zie ook 27 830, nr. 98

Bijlagen

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister komt in het Jaarverslag over 2011 terug op de vraag of offensief handelen binnen Defensie voldoende is geborgd.	AO Jaarverslag IGK, 14 december 2011	Afgedaan met 33 240-X, nr. 1
De minister stuurt de Kamer begin 2012 een brief naar aanleiding van de resultaten van het in oktober 2011 gehouden symposium over leiderschap bij Defensie.	AO Jaarverslag IGK, 14 december 2011	Afgedaan met 32 678, nr. 23
De minister zegt toe de Kamer in september 2012 te informeren over de impact van de bezuinigingen op SPEER, aan de hand van de bevindingen van het voortbrengingsteam.	AO SPEER, 19 januari 2012	In behandeling
De minister zal in de tweede helft van 2013 een tussenevaluatie van SPEER naar de Kamer sturen.	AO SPEER, 19 januari 2012	In behandeling.
De minister van Defensie zegt toe de Kamer voorafgaand aan de Navo-top in Chicago een overzicht te doen toekomen van internationale samenwerkingsprojecten op Defensiegebied, en daarbij aan te geven voor welke projecten Nederland zich heeft aangemeld als <i>lead nation</i> .	AO Navo Defensie ministeriële, 31 januari 2012	Afgedaan met 33 279, nr. 3
De minister van Defensie zegt toe de Kamer uiterlijk in april 2012 te informeren over de uitwerking van de motie Knops/Ten Broeke over de HGIS.	AO ISAF, 16 februari 2012	Afgedaan met 32 503, nr. 7
De regering zegt toe in het vervolg vijf jaar na beëindiging van een missie een tweede report op te stellen, een zogenaamd <i>after mission report</i> , te beginnen bij de SFIR-missie in Irak.	AO ISAF, 16 februari 2012	In behandeling
De regering komt voor de zomer van 2012 met een notitie over het toetsingskader voor missies.	AO ISAF, 16 februari 2012	In behandeling
De minister van Buitenlandse Zaken zegt toe de Kamer voor de zomer van 2012 een plan van aanpak te sturen voor een zogenaamd <i>after mission report</i> .	AO ISAF, 16 februari 2012	In behandeling, wordt betrokken bij voorgaande toezegging.
De minister van Defensie zegt toe de Kamer volgende week (uiterlijk 30 maart 2012) te informeren over de stand van zaken met betrekking tot het afbouwen van toelagen bij CAMS Force Vision	AO Integriteitsschendingen, 21 maart 2012	Afgedaan met 32 678, nr. 19
De minister zegt toe in het integriteitsjaarverslag over 2011 een passage te wijden aan integriteitsschendingen tijdens internationale missies en hoe daarmee om te gaan.	AO Integriteitsschendingen, 21 maart 2012	Afgedaan met 32 678, nr. 24
In het jaarverslag van de MIVD en in de personeelsrapportage zal worden ingegaan op de wijze waarop aan jongeren voorlichting zal worden gegeven.	AO Intrekken VGB MIVD, 21 maart 2012	Afgedaan met Jaarverslag MIVD, 29 942, nr. 83 In behandeling met betrekking tot personeelsrapportage

Bijlagen

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister zal de Kamer een brief sturen met het eindresultaat van de inhaalslag waarin hij nader ingaat op de afhandeling van de 78 gevallen die in het kader van de inhaalslag nog zullen worden beoordeeld.	AO Intrekken VGB MIVD, 21 maart 2012	In behandeling
De minister stuurt de Kamer binnen twee weken een brief met nadere informatie over, en een toelichting op de berekeningen en de kosten van de inzet van de VPD's, als vervolg op de brief van 19 april 2012.	AO VPD, 19 april 2012	Afgedaan met 32 706, nr. 30
De minister stuurt de Kamer een evaluatie van de inzet van VPD's voor de begrotingsbehandeling in het najaar van 2012.	AO VPD, 19 april 2012	In behandeling
De minister zegt toe de Kamer te informeren over het nieuwe systeem met betrekking tot <i>checks and balances</i> ten aanzien van de VGB's alvorens een militair op missie te sturen. De Kamer ontvangt deze informatie half juni 2012.	AO Intrekken VGB MIVD, 26 april 2012	Afgedaan met 29 924, nr. 88
De minister zegt toe om samen met zijn collega van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de Kamer nog voor het zomerreces een brief te sturen inzake het standpunt over het concentreren bij één rechtbank van rechtszaken over schendingen van geheimhouding. Dit zal wellicht nog niet de finale afweging zijn maar in ieder geval wel een tussenstand.	AO MIVD, 30 mei 2012	In behandeling
In de eerder toegezegde brief gaat de minister uitvoerig in, met de nadruk op alle juridische aspecten, op de HALT-procedure waarbij leerlingen van het ROC voldoende gewaarschuwd worden en waarbij de minister ook in acht zal nemen om juist niet in de periode daarop de HALT-straf wederom in beeld te brengen als dat niet nodig is.	AO MIVD, 30 mei 2012	Afgedaan met 29 924, nr. 88
De minister van Defensie zal de Kamer in de volgende kwartaalrapportage over VPD's informeren over de aantallen schepen die omvlaggen en over de regelgeving in andere landen over particuliere beveiligingsbedrijven aan boord van schepen.	AO piraterijbestrijding, 12 juni 2012	Afgedaan met 32 706, nr. 32.
In het volgende jaarverslag wordt een overzicht opgenomen waaruit blijkt dat de justitiële keten sluitend is met een overzicht van de justitiële verwerking van verrichte aanhoudingen.	AO kustwacht Caribisch gebied, 13 juni 2012	In behandeling
De vragen over PTSS zullen per brief worden beantwoord.	AO Personeel, 20 juni 2012	Afgedaan met 33 000 X, nr. 91
De Kamer wordt geïnformeerd over de certificering van de opleiding voor onderofficieren.	AO Personeel, 20 juni 2012	Afgedaan met 33 000 X, nr. 97

Bijlagen

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister van Defensie zegt toe voortaan in de halfjaarlijkse rapportages over personeel een passage op te nemen over het reservistenbeleid.	AO Personeel, 20 juni 2012	In behandeling
De Kamer zal te zijner tijd worden geïnformeerd over de uitkomsten van de gesprekken met de bonden over afspraken inzake <i>sourcing</i> .	AO <i>Sourcing</i> , 21 juni 2012	In behandeling
De suggestie om de SAR-taken uit te besteden aan bijvoorbeeld de ANWB, zal nader worden onderzocht. De Kamer zal over de uitkomsten van dit onderzoek vóór eind 2012 worden geïnformeerd.	AO <i>Sourcing</i> , 21 juni 2012	In behandeling
De Kamer zal voortaan jaarlijks in oktober worden geïnformeerd over de <i>update</i> van de <i>sourcing</i> agenda.	AO <i>Sourcing</i> , 21 juni 2012	In behandeling
De Kamer zal in oktober 2012 een brief ontvangen over de stand van zaken omtrent de uitwerking van de Regeling Ereschuld Veteranen.	Notaoverleg Veteranen, 25 juni 2012	In behandeling
De minister voor Defensie zegt toe de Kamer te zijner tijd te informeren over de uitkomsten van de gesprekken met de Molukse gemeenschap over het draaginsigne voor militairen n.a.v. de gebeurtenissen bij De Punt in 1977.	Notaoverleg Veteranen, 25 juni 2012	In behandeling
De minister zegt toe in de Veteranennota in 2012 de Kamer te informeren over het regionaliseringsoverleg over Veteranendag	Notaoverleg Veteranen, 25 juni 2012	In behandeling
De minister van Defensie zal de Kamer te zijner tijd informeren over de nazorg jegens de tolken die in Uruzgan voor de Nederlandse militairen hebben gewerkt. Ook in relatie tot mogelijke strafbare handelingen door Nederlandse militairen waarvan de tolken ooggetuigen kunnen zijn geweest.	Notaoverleg Veteranen, 25 juni 2012	In behandeling
De minister van Defensie zal in de eerstvolgende Veteranennota (2013) kaleidoscopisch ingaan op particuliere zorgverlening aan Veteranen.	Notaoverleg Veteranen, 25 juni 2012	In behandeling
De Kamer ontvangt een brief over het integrale zorgconcept.	Notaoverleg Veteranen, 25 juni 2012	In behandeling
De Kamer ontvangt in september 2012 een brief over de »restschade» (de Regeling Ereschuld voor nieuwe Veteranen).	Notaoverleg Veteranen, 25 juni 2012	In behandeling
De Veteranennota 2013 bevat een passage over het invullen van vragenlijsten door Veteranen	Notaoverleg Veteranen, 25 juni 2012	In behandeling
De Kamer zal een brief ontvangen waarin de verschillende elementen van de uitvoering van een eigen operationele testfase worden uiteengezet, inclusief een schatting van de kosten.	AO Vervanging F-16, 5 juli 2012	In behandeling

Bijlagen

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
Een onafhankelijk instituut wordt gevraagd de cijfers met betrekking tot de uitstapkosten van de ontwikkelingsfase en de testfase, ook wat betreft de gevolgen voor de directe en indirecte werkgelegenheid, te verifiëren en daarover uiterlijk oktober/november 2012 te rapporteren.	AO Vervanging F-16, 5 juli 2012	In behandeling

4.9. BIJLAGE – LIJST MET AFKORTINGEN

AAS	Amsterdam Airport Schiphol
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AC	Aanmeldcentrum
ACOTA	African Contingency Operations Training and Assistance
AE	Aanhoudingseenheid
AEHF	Advanced Extreme High Frequency
AIV	Adviesraad Internationale Vraagstukken
AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
AMBV	Alkmaar-klasse Mijnenbestrijdingsvaartuig
AMDTF	Air Missile Defence Taskforce
AMISOM	African Union Mission Somalia
AO	Algemeen Overleg
AOCS	Air Operations Control Station
AOM	Allied Operations and Missions
AR	Algemene Rekenkamer
ASE	Aircraft Survivability Equipment
ASSM	Anti Surface Ship Missiles
AUP	Afghan Uniformed Police
AVDD	Audio-Visuele Dienst Defensie
AWACS	Airborne Early Warning and Control System
BE	Bijstandseenheid
BES	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
BETER	Biologische effecten van traumatische ervaringen, behandeling en herstel
BG	Bedrijfsgroep
(BG)T	(Bedrijfsgroep) Transport
BMS	Battlefield Management System
BPB	Beleids-, Plannings- en Begrotingsprocedure
BS	Bestuursstaf
BSB	Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
C4ISR	Command & Control, Communications, Computers & Information and Intelligence, Surveillance & Reconnaissance
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CARIB	Caribisch Gebied
CBOPS	Crisisbeheersingsoperaties
CBRN	Chemisch, Biologisch, Radiologisch, Nucleair
CC	Central Command
CDC	Commando DienstenCentra
CDS	Commandant der Strijdkrachten
CE	Chemische Energie
CG	Cluster Gezondheidszorg
C-IED	Counter Improvised Explosive Devices
CIMIC	Civil-Military Cooperation
CIS	Communicatie- en informatiesysteem
CKMAR	Commando Koninklijke marechaussee
CLAS	Commando landstrijdkrachten
CLSK	Commando luchstrijdkrachten
CMF	Combined Maritime Forces
CMH	Centraal Militair Hospitaal
CODEMO	Commissie Defensie Materieelontwikkeling
COID	Centrale Organisatie Integriteit Defensie
COMPA- TRIOT	Communication Patriot
CPD	Cluster Personele Diensten
CPD	Comprehensive Peace Agreement
CPT	Close Protection Teams
CRC	Crowd and Riot Control

Bijlagen

CTF	Combined Task Force
CUP	Capability Upgrade Programme
CV	Commandovoertuig
CZMCARIB	Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied
CZSK	Commando zeestrijdkrachten
DBB	Defensie Bedrijfsstoffenbedrijf
DBBO	Defensie Bewaking en Beveiligingsorganisatie
DBBS	Defensie Bewakings- en Beveiligingssysteem
DBGS	Defensie Bedrijf Grondgebonden Systemen
DBV	Dienst Beveiliging Vastgoed
DC	DienstenCentrum
DCDI	Dienstencentrum Documentaire Informatievoorziening
DCDV	Dienstencentrum Dienstverlening
DCIOD	Dienstencentrum Internationale Ondersteuning Defensie
DCMO	Datacommunicatie Mobiel Optreden
DDG	Duik- en Demonteer Groep
DDN	Defensie Duurzaamheidsnota
DEFCERT	Defensiebreed Computer Emergency Response Team
DGLC	Defensie Grondgebonden Luchtverdedigingscommando
DGI	Defensie Gerelateerde Industrie
DHC	Defensie Helikopter Commando
DI	Documentaire Informatie
DIC	Defensie Innovatie Competitie
DIS	Defensie Industrie Strategie
DLBE	District Landelijke en Buitenlandse Eenheden
DMO	Defensie Materieel Organisatie
DMP	Defensie Materieel Proces
DMUNB	Defensie Munitiebedrijf
DNB	De Nederlandsche Bank
DPD	Defensie Personele Diensten
DR&D	Defence Research and Development
DSI	Dienst Speciale Interventies
DTO	Defensie Telematica Organisatie
DVD	Dienst Vastgoed Defensie
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
EATC	European Air Transport Command
EDA	Europees Defensie Agentschap
EGF	Europese Gendarmerie Force
EKMS	Electronic Key Management System
ELI	Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
EOD	Explosieven Opruimingsdienst
EOV	Elektronische Oorlogsvoering
EPA	Energie Prestatie Adviezen
ERP	Enterprise Resource Planning
EU	Europese Unie
EUFOR	European Force
EULEX	European Union Rule of Law Mission (Kosovo)
EUPOL	EU Police (Afghanistan)
EUSEC	EU Communications Security and Evaluation Agency
EVC	Erkenning van eerder verworven competenties
EVDB	Europees Veiligheids- en Defensiebeleid
EZB	Enkel Zijband
FBD	Facilitair Bedrijf Defensie
FBUH	Fysieke Bescherming en Uitrusting Hulpverleners
FDC	Financieel Dienstencentrum
FES	Fonds Economische Structuurversterking
FMW	Faculteit Militaire Wetenschappen
FNIK	Financiering Nationale Inzet Krijgsmacht
FPS	Flexibel Personeelssysteem
FRISC	Fast Raiding, Interception and Special Forces Craft

Bijlagen

FS	Facility Services
GET	Green Energy Technologies
GLA	Geweer Lange Afstand
GPM	Geïntegreerde Politietrainingsmissie
GPW	Groot Pantserwielvoertuig
GZ	Gezondheidszorg
HDP	Hoofd Directie Personeel
HDV	Hogere Defensie Vorming
HF	High Frequency
HGIS	Homogene Groep Internationale Samenwerking
HQ	Headquarter
HR	Human Resource
HRF(L)	High Readiness Forces (Land)
HRM	Human Resource Management
HV	Helderheid Versterkend
ICMS	Intensivering Civiel-Militaire Samenwerking
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
ID	Identification
IDL	Instituut Defensie Leergangen
IDP	Internally Displaced Person
IDS	Indringer Detectie Systeem/Intrusion Detection System
IED	Improvised Explosive Device
IFF	Identification Friend or Foe
IG	Innovation Game
IGK	Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht
IGV	Infanterie Gevechtsvoertuig
IJC	ISAF Joint Command
I&M	Infrastructuur en Milieu
IOT&E	Initial Operational Test & Evaluation
IPU	Integrated Police Unit
IRF	Immediate Response Force
IRTC	International Recommended Transit Corridor
ISAF	International Security Assistance Force
ISTAR	Intelligence Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance
IV	Informatie Voorziening
IVENT	Informatievoorziening en -Technologie
JCG	Joint CIS Group
JIP	Joint Investment Programs
JISTARC	Joint ISTAR Commando
JIVC	Joint Informatievoorziening Commando
JSF	Joint Strike Fighter
JSS	Joint Support Ship
KFOR	Kosovo Force
KIM	Koninklijk Instituut voor de Marine
KMA	Koninklijke Militaire Academie
KPU	Kleding- en Persoonsgebonden Uitrusting
KWCARIB	Kustwacht voor het Koninkrijk in het Caribisch gebied
KWW	Klein Kaliber Wapens
LC(F)	Luchtverdedigings- en Commando(fregat)
LCW	Logistiek Centrum Woensdrecht
LION	Light Infrared Observation Night Sight
LIVS	Licht Indirect Vurend Systeem
LOKKMAR	Landelijk Opleidings- en Kenniscentrum Kmar
LPD	Landing Platform Dock
LRIP	Low Rate Initial Production
LTD	Leergang Topmanagement Defensie
LZV	Landelijk Zorgsysteem Veteranen
M(-FREGAT)	Multi-purpose(-fregat)
MALE UAV	Medium Altitude Long Endurance Unmanned Air Vehicle

Bijlagen

MARIN	Maritiem Research Instituut Nederland
MBMD	Maritime Ballistic Missile Defence
ME	Mobiele eenheid
MECHBRIG	Gemechaniseerde Brigade
MGGZ	Militair Geestelijke Gezondheidszorg
MIA(-V)	Maatschappelijke Innovatie Agenda (Veiligheid)
MILSATCOM	Military Satellite Communications
MIP	Militair Invaliditeitspensioen
MIVD	Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
MK	Medische Keuringen
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
MLU	Midlife Upgrade
MOD	Militair Oorlogs- of Dienstslachtoffer
MOR	Mortier Opsporingsradar
MOU	Memorandum of Understanding
MPO	Materieelprojectenoverzicht
MTADS	Modernized Target Acquisition and Designation Sight
MTF	Maritime Task Force/Mentoring Task Force
MTV	Mobiel Toezicht Veiligheid
NAR	Noord-Atlantische Raad
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NATRES	Nationale Reserve
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
NAVFOR	Naval Force
NBI	Nationale Bijdrage aan ISAF-staven
NCSC	Nationaal Cyber Security Center
NCIRC	NATO Computer Incident Response Capability
NDMC	Nationale Datalink Managementcel
NIC	Nationale Inlichtingen Cel
NIDV	Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid
NIMH	Nederlands Instituut voor de Militaire Historie
NLD	Nederland
NLDA	Nederlandse Defensie Academie
NLMARFOR	Netherlands Maritime Force
NLR	Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium
NLTC	Netherlands Liaison Team CENTCOM
NRF	NATO Response Force
NSE	National Support Element
NTM (-A)	NATO Training Mission (- Afghanistan)
NTM-I	NATO Training Mission – Iraq
OAD	Operationele Aanpassingen Diemaco
OD	Operationele doelstelling
OG	Operationeel Gereed
OGRV	Object Grondverdediging
OIV	Operationele Informatievoorziening
OOCL	Operationeel Ondersteuningscommando Land
O&T	Oefeningen & Trainingen
OZD	Onderzeedienst
PA	Palestijnse Autoriteit
PALS	Project Aanpassingen Legacy Speer
PDC	Producten- en Dienstencatalogus
PGM	Precision Guided Munition
PGU	Persoonsgebonden Uitrusting
PI	Prestatie-Indicator
PPS	Publiek-Private Samenwerking
PRTL	Pantserrupsvoertuig tegen luchtdoelen
PRISMO	Prospectie in stressgerelateerd militair onderzoek
PSFD	Production, Sustainment and Follow – on Development
PTG	Police Trainings Group
PTSS	Post-Traumatisch Stress Syndroom

Bijlagen

PZH	Pantserhouwitzer
QRA	Quick Reaction Alert
R&D	Research and Development
RBV	Rijksbegrotingsvoorschriften
RBZ	Raad Buitenlandse Zaken
RC	Regional Command
RDTF	Redeployment Taskforce
RGD	Rijksgebouwendienst
ROC	Regionaal Opleidingscentrum
RPE	Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek
RWT	Rechtspersoon met een wettelijke taak
RZO	Raad voor civiel-militaire Zorg en Onderzoek
SAP	Systemen, Applicaties en Producten
SAR	Search and Rescue
SBIR	Small Business Innovation Research
SBK	Sociaal Beleidskader
SDD	System Development and Demonstration
SHF	Super High Frequency
SKIA	Strategische Kennis- en Innovatieagenda
SLA	Service Level Agreements
SNMG	Standing NATO Reaction Force Maritime Group
SPEER	Strategic Process and Enterprise Resource Planning
SSM	Enabled Reengineering
SSR	Single Service Management
STARS	Security Sector Reform
	Sensor Technology Applied in Reconfigurable Systems for Sustainable Security
SZVK	Stichting Ziektekostenverzekering Krijgsmacht
TACF	Transportable Air Control Facility
TACTIS	Tactische Indoor Simulation
TFU	Task Force Uruzgan
TITAAN	Theatre Independent Tactical Army and Airforce Network
TNO	Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
TU	Technische Universiteit
UAS	Unmanned Aerial Systems
UIM	Unit Interventie Mariniers
UMS	Unmanned Maritime Systems
UN	United Nations
UNAMID	United Nations African Union Mission in Darfur
UNMIS	United Nations Mission in Sudan
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
UNTSO	United Nations Truce and Supervision Organization
USCENT-COM	United States Central Command
VAO	Verslag Algemeen Overleg
VHF	Very High Frequency
VN	Verenigde Naties
VNVR	Verenigde Naties Veiligheidsraad
VOSS	Verbeterd Operationeel Soldaat Systeem
VPD	Vessel Protection Detachment
VTE	Voltijdsequivalent
WGO	Wetgevingsoverleg
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
WIV	Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
WVO	Wet Veiligheidsonderzoeken
YPR	Pantserbussvoertuig, type Y
ZBO	Zelfstandig Bestuursorgaan
ZVW	Zorgverzekeringswet